

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ



KAÇINGAN BAĞLANMA İLE KIRILGAN NARSİZM
ARASINDAKİ İLİŞKİDE KENDİLİKNESNESİ
İHTİYAÇLARININ ARACI ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emine Nur KIYGA

Psikoloji Ana Bilim Dalı
Klinik Psikoloji Programı

Haziran, 2025

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ



KAÇINGAN BAĞLANMA İLE KIRILGAN NARSİZM
ARASINDAKİ İLİŞKİDE KENDİLİKNESNESİ
İHTİYAÇLARININ ARACI ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emine Nur KIYGA
(Y2312.480006)

Psikoloji Ana Bilim Dalı
Klinik Psikoloji Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Esra YANCAR DEMİR

HAZİRAN, 2025

TEZ SINAV TUTANAĞI

İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 23/07/2025 tarih ve 2025/08 sayılı toplantısında oluşturulan jüri üyeleri önünde, 15/08/2025 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Emine Nur Kıyga'nın tezi hakkında oybirliği* ile kabul** kararı verilmiştir.

JÜRİ

1. Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Esra Yancar Demir
2. Üye : Dr. Öğr. Üyesi Beyza Naz Deniz
3. Üye : Dr. Öğr. Üyesi Engin Eker

ONAY

İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
..... tarih ve sayılı kararı

(*) Oybirliği/Oyçokluğu hâli yazı ile yazılacaktır.

(**) Kabul kararı hâli yazı ile yazılacaktır.

ONUR SÖZÜ

“Kaçınan Bağlanma ile Kırılgan Narsisizm Arasında Kendiliknesnesi İhtiyaçlarının Aracı Rolü” başlıklı yüksek lisans dönem projemin hazırlanma sürecinden tamamlanmasına kadar olan tüm aşamalarda bilimsel etik kurallara ve akademik dürüstlük ilkelerine sadık kalındığını, herhangi bir etik dışı yardım alınmadığını ve çalışmada yalnızca kaynakça kısmında belirtilen eserlerden uygun atıf kuralları çerçevesinde faydalandığımı onurla bildiririm. (15/08/2025)

Emine Nur KIYGA

ÖNSÖZ

Araştırma sürecim boyunca yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen Bahadır Yıldız, Özgün Özgönül, Yunus Topaloğlu, Berkan Kılıç ve Deniz Sağ'a; veri toplama sürecimde destek olan tüm arkadaşlarım ve araştırmaya gönüllü olarak katılıp vakit ayıran tüm katılımcılara teşekkürlerimi sunuyorum. Ek olarak hayatım boyunca her alanda beni maddi ve manevi olarak destekleyen babam Salih Kıyga, annem Hatice Kıyga ve kardeşim Görkem Kıyga'ya sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmayı, bilimsel ve klinik alandaki etik değerleri benimsemiş olan ve bu etik değerler çerçevesinde çalışmalar yürüten tüm meslektaşlarıma ithaf ediyorum.

Haziran, 2025

Emine Nur KIYGA

KAÇINGAN BAĞLANMA İLE KIRILGAN NARSİSİZM ARASINDAKİ İLİŞKİDE KENDİLİKNESNESİ İHTİYAÇLARININ ARACI ROLÜ

ÖZET

Kişilerarası ilişkilerde bağlanma stilleri ile narsisistik özelliklerin etkileşimi, psikodinamik kuramlar açısından uzun süredir tartışılmaktadır. Özellikle kırılğan narsisizmin altında yatan bağlanma örüntülerinin ve kendiliknesnesi ihtiyaçlarının anlaşılması, bu alandaki kuramsal ve klinik boşlukları doldurmak açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada, kaçınan bağlanma ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide kendiliknesnesi ihtiyaçlarının aracı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemi, 2025 yılında çevrimiçi olarak ulaşılan, yaşları 18 ile 60 arasında değişen ve çoğunluğu genç yetişkinlerden oluşan 480 gönüllü bireyden oluşmaktadır. Katılımcıların %60,4'ü kadın, %39,6'sı erkektir. Veri toplama araçları olarak Kırılğan Narsisizm Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II) ve Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanteri kullanılmış; elde edilen veriler SPSS 25 ve PROCESS Macro 4.2 ile analiz edilmiştir. Korelasyon analizleri sonucunda kaçınan bağlanma ile kırılğan narsisizm arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aracılık analizinde, kaçınan bağlanmanın kırılğan narsisizm üzerindeki toplam etkisi anlamlı bulunmuştur. Kendiliknesnesi ihtiyaçlarının alt boyutlarından aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma yönelimi modele aracı değişken olarak dahil edildiğinde, bu yönelimin kırılğan narsisizm üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Modelin açıklanan varyansı %28.6'dan %34.4'e yükselmiş ve dolaylı etki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. İdealizasyon ve ikizlikten kaçınma yöneliminin de kısmi aracılık rolü gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak aynalanmadan kaçınma alt boyutunun aracılık rolü istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Elde edilen bulgular, kaçınan bağlanmaya sahip bireylerin kırılğan narsisistik eğilimlerinin, büyük ölçüde kendiliknesnesi ihtiyaçlarına yönelimleriyle bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle idealize edilecek figür arayışı, benzerlik kurma ve aynalanma ihtiyacına verilen önem, bu ilişkisel

yapının merkezinde yer almaktadır. Kohut'un kendilik psikolojisi kuramıyla Bowlby'nin bağlanma kuramı birlikte değerlendirildiğinde, narsisistik kırılganlığın bağlanma stilleri ve kişilerarası ihtiyaçlarla bütüncül olarak ele alınması gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kaçıngan Bağlanma, Kırılgan Narsisizm, Kendiliknesnesi İhtiyaçları



THE MEDIATING ROLE OF SELF-OBJECT NEEDS IN THE RELATIONSHIP BETWEEN AVOIDANT ATTACHMENT AND VULNERABLE NARCISSISM

ABSTRACT

The interaction between attachment styles and narcissistic traits in interpersonal relationships has long been a subject of discussion within psychodynamic theories. In particular, understanding the underlying attachment patterns and self-object needs of vulnerable narcissism is crucial for addressing theoretical and clinical gaps in this field. This study aimed to examine the mediating role of self-object needs in the relationship between avoidant attachment and vulnerable narcissism. The sample consisted of 480 adult volunteers residing in Türkiye, aged between 18 and 60, with the majority being young adults. Of the participants, 60.4% were female and 39.6% were male. The data were collected using the Vulnerable Narcissism Scale, the Experiences in Close Relationships Inventory-II (ECR-II), and the Self-object Needs Inventory. The analyses were conducted through SPSS 25 and PROCESS Macro 4.2. Pearson correlation analysis indicated a significant moderate positive correlation between avoidant attachment and vulnerable narcissism. The total effect of avoidant attachment on vulnerable narcissism was also found to be significant. When the subdimension representing the inclination toward self-object needs—mirroring, idealization, and twinship—was included as a mediator, the indirect effect was found to be statistically significant. Similarly, the avoidance of idealization and twinship was also found to have a partial mediating effect. However, avoidance of mirroring did not show a statistically significant mediating role. These findings indicate that the relationship between avoidant attachment and vulnerable narcissism is largely shaped by individuals' orientation toward their self-object needs. The need to idealize others, to feel seen and mirrored, and to establish a sense of likeness with others (twinship) emerged as significant interpersonal dynamics. Interpreted within the frameworks of Kohut's self psychology and Bowlby's attachment theory, these results highlight the

importance of evaluating not only attachment patterns but also the psychological mechanisms that regulate the fulfillment or avoidance of relational needs in the development of narcissistic vulnerability.

Keywords: Avoidant Attachment, Vulnerable Narcissism, Selfobject Needs



İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
I. GİRİŞ	1
A. Araştırmanın Konusu.....	1
B. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	3
C. Araştırmanın Sayıltıları	4
D. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
E. Araştırmanın Hipotezleri	5
II. LİTERATÜR.....	7
A. Narsisizm	7
1. Narsisizm Kavramının Tarihçesi ve Gelişim Süreci.....	7
2. Sağlıklı/Normal ve Patolojik Narsisizm	9
3. DSM' de Narsisizm	11
4. Narsisizmin Boyutları	13
a. Büyüklenmeci narsisizm	15
b. Kırılgan narsisizm	16
B. Kendiliknesnesi İhtiyaçları	19

1. Kendilik Psikolojisi.....	19
a. Kendilik	21
b. Kendiliknesnesi.....	22
2. Kendiliknesnesi İhtiyaçları Çeşitleri.....	24
a. Aynalanma ihtiyacı.....	25
b. İdealizasyon ihtiyacı	25
c. İkizlik ihtiyacı.....	26
3. Aktarım	26
a. Ayna aktarımı	27
b. İdealleştirme aktarımı	28
c. İkizlik aktarımı.....	28
C. Bağlanma	29
1. Bağlanma Kuramı ve Tarihi Gelişimi.....	30
2. Bağlanmayı Etkileyen Faktörler	31
3. Yetişkinlikte Bağlanma Stilleri.....	33
a. Güvenli bağlanma.....	35
b. Kaygılı bağlanma.....	36
c. Kaçınan Bağlanma.....	37
III. YÖNTEM.....	39
A. Araştırmanın Modeli.....	39
B. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	39
C. Veri Toplama Araçları	40
1. Sosyodemografik Bilgi Formu:.....	40
2. Kırılgan Narsisizm Ölçeği	40
3. Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanteri.....	40
4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri- II.....	41

D. Verilerin Analizi	42
IV. BULGULAR.....	43
A. Korelasyon Analizi	44
B. Aracılık Analizleri	45
C. Ek Analizler	49
V. TARTIŞMA	53
VI. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	69
VII.KAYNAKÇA	73
EKLER.....	91
ÖZGEÇMİŞ.....	109



ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1	Patolojik Narsisizmin Hiyerarşik Modeli	15
Şekil 2	Araştırmanın Modeli	39
Şekil 3	Kaçınan bağlanma ile kırılınan narsisizm arasındaki ilişkide aynalanma/idealizasyon/ikizliğe yaklaşmanın aracı rolü.....	46
Şekil 4	Kaçınan bağlanma ile kırılınan narsisizm arasındaki ilişkide idealizasyon/ikizlikten kaçınmanın aracı rolü.	47
Şekil 5	Kaçınan bağlanma ile kırılınan narsisizm arasındaki ilişkide aynalanmadan kaçınmanın aracı rolü.....	49



ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1	Katılımcıların Demografik Özellikleri	43
Çizelge 2	Değişkenlerin Betimsel İstatistiksel Değerleri.....	43
Çizelge 3	Değişkenler Arasındaki İlişkiler.....	44
Çizelge 4	Kaçınan Bağlanma ile Kırılgan Narsisizm Arasında Aynalanma/ İdealizasyon/	45
Çizelge 5	Kaçınan Bağlanma ile Kırılgan Narsisizm Arasında İdealizasyon/İkizlikten Kaçınmanın Aracılık Rolü.....	46
Çizelge 6	Kaçınan Bağlanma ile Kırılgan Narsisizm Arasında Aynalanmadan Kaçınmanın Aracılık Rolü	48
Çizelge 7	Yaş ile Değişkenler Arasındaki İlişkiler	49
Çizelge 8	KNÖ, KB, AİİY, İİK ve AK Puan Ortalamalarının Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Gruplar t-testi Sonuçları	50
Çizelge 9	KNÖ, KB, KNİE Puan Ortalamalarının Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına ilişkin ANOVA Sonuçları.....	51



KISALTMALAR LİSTESİ

AİİY : Aynalanma/ İdealizasyon/ İkizliğe Yaklaşma

AK : Aynalanmadan Kaçınma

APA : Amerikan Psikoloji Derneği

İİK : İdealizasyon /İkizlikten Kaçınma

KB : Kaçınan Bağlanma

KNÖ : Kırılgan Narsisizm Ölçeği

TDK : Türk Dil Kurumu



I. GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu

Narsisizm kavramı, psikoloji tarihinde ilk kez Freud'un (1914) çalışmalarıyla teorik çerçevede ele alınmış, ancak bu kavramın temelleri daha öncesinde Havelock Ellis'in (1898) "Oto-erotizm" adlı yapıtında yer bulmuştur. Ellis'in tanımı, Yunan mitolojisindeki Narkissos figürü üzerinden şekillenmiş; bireyin kendi suretine duyduğu hayranlık, zamanla narsistik yapılanmanın metaforu haline gelmiştir. Türk Dil Kurumu narsisizmi "özseverlik" olarak tanımlarken, Cambridge sözlüğü bireyin kendi dış görünümü ve becerilerine yönelik aşırı hayranlık eğilimi olarak ifade eder (Türk Dil Kurumu [TDK], t.y; Cambridge University Press, t.y.). Twenge ve Campbell'a (2010) göre narsisizm, çağdaş toplumlarda giderek yaygınlaşmakta olup bazı yönleriyle toplumsal bir ruhsal bozulma hali olarak tanımlanmakta, hatta "modern çağın vebası" şeklinde nitelendirilmektedir (Kol, 2023).

Freud'un (1914), libidoyu benliğe yöneltme olarak tanımladığı narsisizm kuramından farklı olarak Kohut (1971), narsisizmi daha çok gelişimsel bir eksiklik üzerinden ele almıştır. Ona göre benliğin bütünlüğünü sağlamak için ötekiyle kurulan ilişki kritik bir rol oynamaktadır. Kohut'un kuramı, benliğin gelişiminde çevreyle kurulan ilişkilerin (özellikle kendiliknesneleriyle olan bağların) belirleyici olduğunu savunur.

Wink (1991), narsistik yapının iki boyutlu olduğunu öne sürmüş ve bu yönleri "büyüklenmeci" ve "kırılgan" olarak sınıflandırmıştır. Farklı kuramcılar bu ikili ayrıma çeşitli adlar vermiştir: Akhtar ve Thomson (1982) "açık" ve "örtük", Gabbard (1989) "kayıtsız" ve "aşırı duyarlı", Masterson (1993) "teşhirci" ve "içe dönük", Dickinson ve Pincus (2003) "grandiyöz" ve "kırılgan", Ronningstam (2005) ise "kibirli" ve "utangaç" olarak bu ayrımı ifade etmiştir. Kavramsal farklılıklara rağmen genel olarak büyüklenmeci yön, gösterişli özgüven, üstünlük hissi ve başkalarını küçümseyici davranışlarla karakterize

edilirken; kırılğan narsisizm düşük benlik saygısı, hassasiyet, reddedilme korkusu ve utanç duygularıyla ilişkilendirilir (Campbell and Miller, 2011; Casale et al., 2016).

Kohut'un "kendilik" kavramı, bireyin ruhsal bütünlüğünü sürdürmesinde ilişkisel dinamiklerin önemine odaklanır. Wolf'a (1988) göre, kendilik; bireyin zihinsel, ilişkisel ve gelişimsel yönlerini bir araya getiren dinamik bir süreçtir. Kohut (1984), kendiliğin, bireyin kendiliknesneleriyle –yani benliğin bir uzantısı olarak algıladığı önemli ötekilerle– kurduğu ilişkiler aracılığıyla şekillendiğini belirtmiştir. Bu doğrultuda üç temel kendiliknesnesi ihtiyacını tanımlar: aynalanma, idealizasyon ve ikizlik. Aynalanma ihtiyacı, çocuğun benliğini sergileme arzusunun görülmesi ve takdir edilmesiyle karşılanır. İdealizasyon ihtiyacı, güçlü ve idealize edilen figürlerle özdeşleşme gereksinimidir. İkizlik ihtiyacı ise, bireyin kendini başkalarıyla benzer, eşdeğer ve ait hissetme arzusunu ifade eder (Kohut, 1984).

Bağlanma kuramı, bu dinamiklerin erken çocuklukta temellenen biçimini açıklayan bir başka gelişimsel çerçevedir. Bowlby (1969), bağlanmayı çocuğun bakımverene karşı geliştirdiği güvenlik temelli bir duygusal bağ olarak tanımlar. Bartholomew ve Horowitz'e (1991) göre bağlanma stilleri; güvenli, kaygılı, kaçınan ve dağınık olmak üzere dört ana başlık altında toplanır. Güvenli bağlanma, sağlıklı ilişkiler ve duygu düzenleme becerileriyle ilişkiliyken; kaçınan bağlanma, bireyin duygusal yakınlıktan kaçınma ve özerklik arayışıyla karakterizedir.

Banai, Mikulincer ve Shaver (2005), bağlanma stillerinin kendiliknesnesi ihtiyaçlarına yaklaşma veya bu ihtiyaçlardan kaçınma eğilimleriyle bağlantılı olduğunu göstermiştir. Lopez ve arkadaşlarının (2013) çalışmasında, idealizasyon ve ikizlikten kaçınma eğilimlerinin kaçınan bağlanmayla bağlantılı olduğunu ortaya konmuştur.

Marmarosh ve Mann'in (2014) psikoterapi sürecindeki danışanlarla yürüttükleri deneysel çalışmada, kaçınan bağlanma stilinin özellikle idealizasyon ve ikizlikten kaçınma eğilimiyle ilişkili olduğu; buna karşın aynalanma ile doğrudan bağlantı göstermediği saptanmıştır. Ayrıca, aynalanma

ve idealizasyon ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin yüksek olması, terapide kurulan bağın güçlenmesini desteklemiştir.

Kohut'un kuramı, erken dönemlerde karşılanmayan kendiliknesnesi ihtiyaçlarının, benlik bütünlüğünün gelişimini sekteye uğrattığını ve bunun kırılğan narsisizme zemin hazırladığını savunur (Kohut, 1971). Bu bireyler, yetişkinlikte içsel kaynaklara dayanmaktansa, benlik değerlerini dışsal onayla telafi etmeye çalışırlar (Banai et al., 2005). Çapraz'ın (2024) alışmasında, aynalanma, idealizasyon ve ikizlik ihtiyaçlarına yönelik açlığın kırılğan narsisizm düzeyini anlamlı biçimde artırdığı; buna karşın aynalanmadan kaçınmanın, kırılğan narsisizm düzeyini düşürdüğü saptanmıştır.

Sonuç olarak, Kohut'un kendilik kuramı ile Bowlby'nin bağlanma kuramı arasında derin bir yapısal örtüşme söz konusudur (Set, 2021). Kohut, gelişimsel boşlukların kişilerarası ilişkilerle telafi edilebileceğini savunurken, Bowlby duygusal regülasyonun erken ilişkilerde şekillendiğini belirtir. Hiperaktivasyon (aşırı yakınlık arayışı) ve deaktivasyon (duygusal mesafe) gibi bağlanma stratejileri ile Kohut'un yetersiz karşılanan kendiliknesnesi ihtiyaçları benzer ruhsal işlevleri temsil eder. Dolayısıyla narsisistik kırılğanlık, bağlanma örüntüleri ve kendiliknesnesi ihtiyaçlarının etkileşimini inceleyen bir çalışmanın, literatüre psikodinamik değerlendirmeler için güçlü bir kuramsal ereve sunacağı düşünülmektedir.

B. Araştırmanın Amacı ve nemi

Bu araştırmanın amacı, bağlanma stillerinden kaçınğan bağlanma türü ile kırılğan narsisistik özelliklerin bireylerin ilişkisel dinamiklerini nasıl etkilediğini anlamaya ve bu dinamiklerde kendiliknesnesi ihtiyaçlarının nasıl bir aracılık bir rolü oynadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Literatürde bu üç değişkeni birlikte ele alan kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamış olması, araştırmayı özgün kılmaktadır. Narsisizmin kırılğan boyutu, büyüklenmeci narsisizme kıyasla çok daha az çalışılmış, DSM tanı kriterlerinde ise büyük ölçüde göz ardı edilmiştir. Bu alışma ile klinik uygulamada, kaçınğan bağlanma eğilimleri gösteren ve kırılğan narsisistik özelliklere sahip bireylerin, kendiliknesnesi ihtiyaçlarının karşılanma düzeylerinin belirlenmesi; terapötik süreçte hangi alanlara müdahale edilmesi gerektiğine dair de önemli ipuçları sunabileceğini düşündürmektedir.

Literatürde narsisizmle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde narsisizmin daha çok büyüklenmecilik boyutuyla ilgili çalışmalara rastlanmış olup kırılganlık boyutunun büyüklenmeci narsisizm kadar incelenmemiş olduğu dikkat çekmektedir. Kişilik bozuklukları başlığı altında ilk kez 1980 yılında DSM'nin 3. baskısına eklenerek resmi olarak bir bozukluk olarak kabul gören narsisizm, DSM'nin son versiyonu olan 5. baskısındaki tanı kriterlerinde de büyüklenmecilik tarafına odaklanılarak kırılganlık boyutuna değinilmediği göze çarpmaktadır. Dolayısıyla bağlanma teorisi ve kendilik psikolojisi perspektifinden hareketle, kırılgan narsisizmin ilişkisel dinamiklerini anlamaya ve kendiliknesnesi ihtiyaçlarının bu süreçteki etkisini ortaya koymaya katkı sunmayı amaçlamaktadır. Elde edilecek bulguların, hem kuramsal bilgi birikimine hem de klinisyenlerin vaka formülasyonu ve müdahale planlamalarına yön verecek pratik faydalar sağlaması beklenmektedir. Narsisizmin kırılganlık boyutuyla ilgili yapılacak spesifik bir çalışmanın literatüre önemli bir katkıda bulunacağı ve klinisyenlere de ışık tutacağı öngörülmektedir.

C. Araştırmanın Sayıtları

- Bu çalışmada kullanılan psikometrik araçların, hedeflenen psikolojik yapı ve değişkenleri ölçmede geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.
- Araştırmaya katılan bireylerin, evreni temsil edebilecek nitelikte olduğu düşünülmektedir.
- Katılımcıların, çalışmaya gönüllülük esasına dayalı olarak katıldıkları kabul edilmektedir.
- Katılımcıların, veri toplama sürecinde yöneltlen sorulara dürüst, samimi ve nesnel biçimde yanıt verdikleri varsayılmıştır.

D. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırmanın hedef kitlesini, Türkiye'de ikamet eden ve 18-65 yaş aralığındaki yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Örneklem, kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenen 480 kişiden meydana gelmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun kadın bireylerden oluşması, yaş dağılımının daha çok genç yetişkinler arasında yoğunlaşması ve eğitim

düzeylerinin büyük oranda lisans ve üzeri olması örneklemin demografik çeşitliliğini sınırlandırmaktadır. Bu durum, bulguların daha geniş bir evrene genellenebilirliğini azaltan bir unsur olarak değerlendirilebilir.

- Çalışmanın bulguları, yalnızca Kırılgan Narsisizm Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II ve Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanteri aracılığıyla ölçülen değişkenlerle sınırlıdır. Ayrıca, bu ölçüm araçlarının öz-bildirim esasına dayanması sebebiyle elde edilen yanıtların katılımcıların kişisel algı, yorum ve değerlendirmelerinden etkilenmiş olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.
- Veriler çevrimiçi ortamda toplanmış olup katılımcıların anketleri doldurdukları fiziksel koşullar araştırmacı tarafından kontrol edilememiştir. Dolayısıyla, katılımcıların ölçüm araçlarını uygun dikkat düzeyiyle ve dış uyaranlardan uzak bir ortamda tamamladıkları varsayılmaktadır.

E. Araştırmanın Hipotezleri

H₁: Kaçıngan bağlanma ile kırılgan narsisizm arasında aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma ihtiyacının aracı rolü vardır.

H₂: Kaçıngan bağlanma ile kırılgan narsisizm arasında idealizasyon ve ikizlikten kaçınma ihtiyacının aracı rolü vardır.

H₃: Kaçıngan bağlanma ile kırılgan narsisizm arasında aynalanmadan kaçınma ihtiyacının aracı rolü vardır.

H₄: Kırılgan narsisizm ile kaçıngan bağlanma arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H₅: Kırılgan narsisizm ile aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma ihtiyacı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H₆: Kırılgan narsisizm ile idealizasyon ve ikizlikten kaçınma ihtiyacı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H₇: Kırılgan narsisizm ile aynalanmadan kaçınma ihtiyacı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H₈: Kaçınan bağlanma ile aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma ihtiyacı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H₉: Kaçınan bağlanma ile idealizasyon ve ikizlikten kaçınma ihtiyacı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₀: Kaçınan bağlanma ile aynalanmadan kaçınma ihtiyacı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.



II. LİTERATÜR

A. Narsisizm

Narsisizm kavramı Freud'dan itibaren psikoloji literatüründe oldukça popüler bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Kelime anlamı olarak TDK'ye göre "özseverlik" olarak tanımlanmış (Türk Dil Kurumu [TDK], t.y.), Cambridge'de ise "bireylerin kendi dış görünümüne ve yeteneklerine aşırı hayranlık duyması" olarak açıklanmıştır (Cambridge University Press, t.y.). APA'ya göre narsisizmin birinci anlamı olarak "kendini aşırı sevme veya benmerkezcilik" şeklinde tanımlarken ikinci anlamında ise kavrama kuramsal bir yaklaşım ile "psikanalitik açıdan kişinin kendi egosunu veya bedenini cinsel bir nesne olarak alması ya da libidonun odağı haline gelmesi veya bir başkasını ilişkisel amaçlarla kendisine olan benzerliğine dayanarak araması veya seçmesi" şeklinde tanımlanmaktadır (American Psychological Association [APA], t.y.). McWilliams'a göre (2020) "narsisistik" terimi, öz saygılarını korumak için başkalarının onayına bağımlı olan bireylerin kişilik yapısını tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Pulver (1970), narsisizm teriminin psikanalitik literatürde çeşitli açılardan farklı anlamlarda kullanıldığını vurgulamıştır: Cinsel bir sapkınlık, bir gelişim evresi, başkalarıyla kurulan ilişkilerin bir biçimi ve benlik saygısının işleyişine dair bir yapı olarak çeşitli şekillerde kavramsallaştırılmıştır.

1. Narsisizm Kavramının Tarihçesi ve Gelişim Süreci

Akhtar ve Thompson (1982), narsisizm kavramını psikoloji literatüründe bu kadar yaygınlaşmadan önce ilk olarak Havelock Ellis (1898) tarafından ele alındığını ifade etmektedir. Ellis (1898), yazdığı "Oto-Erotizm" adlı kitabında narsisizm kavramını Yunan mitolojisindeki genç ve yakışıklı Narkissos'un kimseye duymadığı hayranlığı kendisine duyarak kendisine âşık olması şeklinde aktarmıştır (Ellis, 1989, akt; Akhtar ve Thompson, 1982). Narkissos hayatını yalnızca kendi yansımasını seyrederek umutsuzca tüketmiştir (İlkay, 2002). Oto-erotizm, benliğin libidinal bir nesne olarak görülmesi çerçevesinde ele alınmıştır.

Narsisizm, sonraki dönemlerde erken dönem psikanaliz kuramcıları (Freud, 1914), nesne ilişkileri teorisyenleri (Kernberg, 1967) ve kendilik kuramcıları (Kohut, 1977) tarafından sıkça incelenen bir kavram haline gelmiştir. Freud, narsisizm kavramını ilk kez 1910 yılında, *"eşcinsel bireylerin kendilerine benzeyen bir partner seçerek bu partner üzerinden kendilerini cinsel nesne olarak gördüklerini"* ifade ederek tanımlamıştır (Freud, 1910). Bu tanım, narsisizmi Freud'un psikoseksüel gelişim kuramında, libidonun bireyin kendi benliğine yönelttiği otoerotik aşama ile libidinal yatırımın ötekilere yöneldiği fallik dönem arasında bir geçiş süreci olarak konumlandığı şeklinde yorumlanmaktadır (Turan, 2022).

Twenge ve Campbell 'a göre (2010), narsisizm kavramı çağdaş toplumlarda hızla yayılmakta olup ruh sağlığını ciddi etkileyen bir durum olarak açıklanmakta ve "asrın vebası" olarak nitelendirilmektedir (Twenge and Campbell, 2010, akt; Kol, 2023). Kohut (1971) narsisizmi libidinal enerjinin tekrar bedene yatırılarak kendini sevmeye olarak tanımlamak yerine (Freud, 1914), bu kavramı eksiklik üzerine temellendirmiş ve bu eksikliğin öteki nesneler ile ilişki içerisinde olarak telafi edilebileceği görüşünü ortaya koymuştur. Kohut'a göre (1971) narsisizm "gelişimsel duraksama" olarak ele alınmaktadır. Bu, sağlıklı gelişim sürecindeki bir aksama demektir. Otto Kernberg (1975), narsistik kişiliği; büyülenme, empati eksikliği, duygusal boşluk hissi ve benmerkezcilik gibi özelliklerle tanımlamıştır.

Narsisizm kavramı literatürde yaygın olarak benlik ve kişilerarası ilişkiler bakımından ele alınmış olup narsisistik örüntüye sahip bireylerin kendiliklerini yoğun önemseme ve ötekileri yok sayma sebebiyle kişilerarası ilişkilerde problemler yaşamaları şeklinde ifade edilmektedir (Kealy and Rasmussen, 2012). Freud'un kuramını öne sürdüğü ilk yıllarda henüz kişilik bozukluğundan bahsedilmemiş olup narsisizme daha çok gelişim dönemi içerisinde bakımverenle ilişkiler neticesinde oluşan bir olgu gözüyle bakılmıştır (Turan, 2022). Narsisizmin erken çocukluk dönemindeki oluşum sürecine baktığımızda ise bu bireylerin yaşamın daha ilk aylarında bile yalnızlık duygusunu tatmaya başlamaları, ihtiyaçları yeterince karşılanamayan ve ihmal edilen çocukların daha bebeklik döneminde bile kendilerine yetmeye çalışma gereksinimini deneyimledikleri ortaya konmuştur (Ozan vd., 2008). Sağlıklı bir kendilik

gelişimi için bakımveren kişiyle bebek arasında yaşamın ilk yıllarından itibaren oluşması gereken bağın oluşamaması ve bebeğin ihtiyaçlarının yerinde ve yeterince karşılanmamış olması bebeğin hayal kırıklığına uğramasına sebebiyet vererek olumsuz duyguları fazlaca deneyimlemesine yol açmaktadır (Mahler, 1975). Bu şekilde ilerleyen gelişimsel sürecin ardından bebek nesneye yani bir ötekine yapması gereken libidinal yatırımı tekrar kendisine yaparak dış dünya yerine iç dünyasında yaşamayı tercih eder (Freud, 1914). Bu durum psikanalitik teoride Freud (1914) tarafından primer narsisizm olarak adlandırılmaktadır. Primer narsisizm *"bebeğin libidosunun çevre veya nesnelerden ziyade kendi bedenine ve onun tatminine yönelik olduğu ve bu aşamada çocuğun her şeye gücü yetme duygusundan kaynaklanan narsisistik bir ego ideali oluşturduğu"* şeklinde tanımlanmaktadır (APA t.y.). Freud'a göre, her birey yaşamına birincil narsisizm durumunda başlar. Bu evrede, birey öncelikle bedensel ihtiyaçlarının karşılanmasına odaklanır ve bu tatminlerin bağımsız bir başka kişi tarafından sağlandığının bilincinde değildir. Gelişim süreci ilerledikçe, birey başkalarının varlığını fark etmeye ve her şeye gücü yeten isteklerinin gerçekleşmeyeceği gerçeğiyle yüzleşmeye başlar. Freud, ikincil narsisizmi bu kaybın etkilerini telafi etmeye yönelik bir mekanizma olarak tanımlamıştır. Bu süreç, bireyin erken çocukluktaki tümgüçlülük deneyimlerine dönme çabası şeklinde kendini gösterir (Kealy and Rasmussen, 2012). Otto Fenichel'e göre de primer narsisizmde nesne sevgisi yerine, benlik sevgisi var iken ikincil narsisizmde ise nesne sevgisini gölgeleyen bir benlik sevgisi ihtiyacı vardır (Fenichel, 1945).

2. Sağlıklı/Normal ve Patolojik Narsisizm

Narsisizmin tarihsel gelişimi, psikanalizin doğuşundan günümüze kadar birçok kuramcının çalışmalarıyla şekillenmiştir. Narsisizm kavramını ele alan ilk psikanalistlerden biri olan Sadger, bireyin kendini sevme ve normal düzeyde bir bencillik duygusu ile kişinin kendi bedenine gereğinden fazla değer atfedip aşırı yatırım yaptığı daha uç durum arasında normal ve patolojik narsisizm ayrımını yapmıştır (Sadger, 1908 akt.; Levy et al., 2011). Normal/sağlıklı narsisizm, bireyin kendine duyduğu saygı ve güvenin ötekilerden gelen olumsuz değerlendirmelerden etkilenmediği bir durumu ifade eder. Bu durumda, kişi başkalarının değerlendirmelerinden ziyade kendi öz değerlendirmelerine odaklanmaktadır (Akhtar, 1989; akt.; Karaaziz ve Atak, 2013). Literatürde

bireyin hayatta kalması ve çevresine uyum sağlayabilmesi için normal narsisizmin gerekli olduğu görüşü öne sürülmektedir. Bu sayede birey, öznel iyi oluşunu artırabilir, kendisiyle ve yaptığı işler ile ilgili tatmin duygusu yaşayabilir ve hem olumlu hem de olumsuz duygulanımları etkili bir şekilde yönetme gücüne sahip olabilmektedir (Rozenblatt, 2002; Stone, 1998). İnsanlar, olumlu yanlarını ön plana çıkarıp olumsuz yanlarını minimize etme eğiliminde olduklarından dolayı aslında çoğu birey normal/sağlıklı narsisizm özelliklerine sahiptir (Pincus and Lukowitsky, 2010).

Ronningstam (2005), sağlıklı narsisizmi kişinin kendi gücünü bilinçli ve etkili bir şekilde yönetebilmesi, görkemli hayallerini bir motivasyon kaynağı ve başarıya ulaşma aracı olarak kullanabilmesi, sahip olduğu yetenekleri ve potansiyeli gerçekçi bir şekilde değerlendirebilmesi, olumsuz geri bildirimlerle ve zorlayıcı duygularla olgun bir şekilde baş edebilmesi, ilişkilerinde empati, tatmin ve bağlılık sergileyebilmesi, ayrıca başkalarının haklarına ve sınırlarına saygılı olması şeklinde tanımlamıştır (Godkin and Allcorn, 2009).

Patolojik narsisizm kavramının gelişimi, Freud'un 1914 yılında yayımlanan "Narsisizm Üzerine" adlı makalesinden başlayarak DSM'de narsistik kişilik bozukluğu kategorisinin tanımlanmasına kadar uzanan bir süreç izlemiştir. Patolojik narsisizm, bireyin benlik değerlendirmesinde ciddi bozulmaların ve dış dünyayla kurulan ilişkilerde sorunların ortaya çıktığı psikolojik durumdur. Bu kavram, normal narsisizmden farklı olarak, bireyin hem kendilik algısında hem de başkalarıyla kurduğu ilişkilerde derin patolojilere neden olmaktadır (Kernberg, 1975; Kohut, 1971). Kernberg (1975), patolojik narsisizmi bireyin idealize edilen kendilik imgesi ve diğerlerini küçümseyen bir tutum sergilemesiyle tanımlamaktadır. Bu kişiler başkalarını idealize etmek ya da aşağılamak yoluyla kendi benlik değerlerini düzenlemeye çalışırlar. Bu durum, dış dünyayla sağlıklı bağlar kurmalarını engellemekte ve derin bir yetersizlik hissine yol açmaktadır. Kohut (1971) ise narsistik patolojilerin temelinde, çocuklukta yaşanan empatik eksikliklerin yattığını savunmuş ve narsistik patolojiyi gelişimsel duraksama sonucu meydana gelen bir kendilik bozukluğu olarak kavramsallaştırmıştır. Bu bağlamda Kendilik Psikolojisi Kuramı'nı öne sürerek narsisizmi, bireyin temel kendilik ihtiyaçlarının (aynalanma, idealizasyon, ikizlik) yeterince karşılanamaması durumunda ortaya çıkan bir bozukluk olarak açıklamaktadır.

Karaaziz ve Atak (2013), narsisistik bireyleri dış dünyaya karşı özgüvenleri yüksekmiş gibi bir izlenim verip, başkalarının değerlendirmelerini umursamadıklarını yansıtsalar da gerçekte bu değerlendirmelere ihtiyaç duyan kişiler olduklarını ifade etmişlerdir. Görünüşlerinin aksine, özgüvenleri düşüktür ve başkalarının kendileri hakkındaki düşünce ve değerlendirmelerine bağımlıdırlar. Pincus ve Roche'e göre (2011), patolojik narsisizmin temel işlev bozukluğu bireyin kendini geliştirme fırsatlarını aramasındaki temel motivasyonun yoğun bir şekilde başkaları tarafından doğrulanma ve hayranlık duyulma gereksinimlerine bağlı olmasıdır. Bu tür ihtiyaçlar ve dürtüler kişiliğin normal bir parçası olmakla birlikte aşırı düzeylere ulaşması ve buna ek olarak zayıf öz düzenleme becerilerinin de eklendiği noktada narsisizm patolojik bir boyut kazanmaktadır. Kealy ve Ogrodniczuk (2014), patolojik narsisizmi bozulmuş bir benlik saygısı, azalmış empati, kıskançlık ve otorite talebi gibi problemlili tutumlarla kendini gösteren ciddi bir ruhsal rahatsızlık olarak tanımlamaktadırlar.

3. DSM' de Narsisizm

Narsisizmi, kişilik bozukluğu olarak DSM perspektifinde incelemeyden önce “kişilik” ve “kişilik bozukluğu” kavramlarına kısaca değinilecektir. Kişilik, bireylerin düşüncelerinde, duygularında ve davranışlarında gözlemlenen psikolojik tepkilerdeki farklılıkları ortaya koyan, yalnızca o anki biyolojik durum, sosyal çevre veya mevcut koşullarla açıklanamayan, belirli bir sürekliliğe sahip eğilimler ve özellikler bütünüdür (Berens and Nardi, 1999). Kişilik bozukluğu da bu çeşitli faktörlerde sürekli ve kalıcı olarak beklenen normların dışına çıkılması durumudur (Taymur ve Türkçapar, 2012). Amerikan Psikiyatri Birliği'nin ruhsal hastalıkları sınıflandırma sistemi olan DSM-IV'e göre, kişilik bozukluğu; bireyin uzun süreli uyum sorunları yaşaması ve katı davranış kalıplarına sahip olmasıyla birlikte bu durumun öznel sıkıntıya neden olması ve toplumsal ya da mesleki işlevselliği olumsuz etkilemesi şeklinde tanımlanmıştır (DSM-IV, 1994).

Narsisizm kavramı resmi bir bozukluk olarak ilk kez 1980 yılında DSM'nin 3. baskısındaki kişilik bozuklukları başlığı altında “Narsisistik Kişilik Bozukluğu” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlamada; kişinin kendisini önemli ve özel görmesi, sürekli başarı, güzellik, güç ya da ideal aşk ile ilgili fantezilere

dalması, başarısızlık ve eleştiriye karşı aşırı hassasiyet göstermesi, öfke ve depresyon gibi tepkiler sergilemesi gibi özelliklerle açıklanmıştır. Bunun yanı sıra, ayrıcalıklı davranılmayı bekleme, başkalarını kendi çıkarları doğrultusunda kullanma, ilişkilerde aşırı idealizasyon veya değersizleştirme arasında gidip gelme ve empati eksikliği gibi davranışlar da bozukluğun temel belirtileri arasında yer almıştır (DSM-III,1980). DSM-III'te kişilik bozuklukları, monotetik ve politetik kriterler çerçevesinde tanımlanmıştır. Monotetik kriterlere dayanan kişilik bozukluklarında, teşhis için belirlenen tüm kriterlerin eksiksiz bir şekilde karşılanması gerekmektedir. Buna karşılık, politetik kriterlere sahip bozukluklarda, aynı kişilik bozukluğu kapsamında belirtilerin farklı varyasyonlarına izin verilmiştir. 1987'de genişletilen ve revize edilen DSM-III-R'da ise tüm kişilik bozuklukları politetik kriterlerle tanımlanarak bu yaklaşım standartlaştırılmıştır (Taymur ve Türkçapar, 2012). Ek olarak narsisistik kişilik bozukluğu için büyülenmeci özellikler ön planda tutulmaya devam edilse de kriterler daha ayrıntılı hale getirilerek ve narsisizmin sosyal ve kişilerarası yönleri daha fazla vurgulanmıştır (Morey, 1988).

DSM-IV'te, her bir kişilik bozukluğu için yaklaşık 7 ila 9 maddeden oluşan politetik kriterler hazırlanmış ve bu bozuklukların tanısı için belirtilen kriterlerden yaklaşık 5'inin karşılanması gerekliliği belirlenmiştir. 1994'te yayınlanan DSM-IV ve 2000'de yayınlanan DSM-IV-TR'de narsisistik kişilik bozukluğunun tanı kriterlerinde büyük değişiklikler olmamakla birlikte DSM-IV'te kişilik bozuklukları üç farklı kümede gruplandırılmış olup narsisistik kişilik bozukluğu da bu gruplandırmada B kümesi olarak tanımlanan (dramatik veya dengesiz özellikler) grup içerisinde yer almıştır (DSM-IV, 1994). B kümesi kişilik bozukluğuna sahip olan bireyler daha çok tiyatral, dikkat çekmeyi sevme eğiliminde olan ve duygusal kişiler olup duygudurumları yüzeysel ve değişkendir. Kişilerarası ilişkilerinde yoğun çatışmaları olan gruptur (Morrison, 2016).

DSM'in son baskısı olan DSM-V Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabında narsisistik kişilik bozukluğu için 9 tanı ölçütü tanımlanmıştır ve bu tanının konması için ise 9 ölçütten en az 5'inin karşılanması gerekmektedir (APA, 2013). Bu kriterler erken erişkinlik döneminde ortaya çıkan ve farklı bağlamlarda kendini gösteren çeşitli davranış örüntüleridir. Bu tanı kriterleri:

1. Kendini olduğundan daha üstün biri olarak görme eğilimi: Kişi, başarılarını veya yeteneklerini gerçekte olduğundan daha büyük ve önemliymiş gibi anlatabilir ve sıra dışı bir tanınma bekleyebilir.

2. Büyük hayaller ve idealize edilmiş senaryolar içinde kaybolma: Güç, başarı, kusursuz güzellik, aşırı zekâ veya mükemmel bir aşk gibi gerçekçi olmayan fantezilerle zihinsel olarak meşgul olabilir.

3. Kendisini benzersiz ve sadece özel insanlar tarafından anlaşılabilir olarak görme: Bu kişiler, yalnızca belirli bir statüdeki veya yüksek düzeyde özelliklere sahip kişilerle ilişki kurmaları gerektiğine inanabilirler.

4. Sürekli olarak başkalarının hayranlığını kazanmayı isteme: Kendi değerini, başkalarından aldığı övgü ve hayranlıkla ilişkilendirme eğilimindedir.

5. Kendisine özel haklar tanınması gerektiğine inanma: Kişi, ayrıcalıklı bir muamele görmeyi veya taleplerinin otomatik olarak karşılanmasını hak ettiğini düşünebilir.

6. Diğer insanları, kendi çıkarları için kullanma eğilimi: Başkalarının duygularını ya da ihtiyaçlarını göz ardı ederek, onları kişisel hedeflere ulaşmak için bir araç olarak görebilir.

7. Başka insanların duygularını anlamakta veya onlara önem vermekte isteksizlik: Başkalarının yaşadığı hisleri veya ihtiyaçları fark etmeme ya da önemsememe eğiliminde olabilir.

8. Kendini diğer insanlarla kıyaslayarak kıskançlık duyguları besleme: Kendisini sürekli başkalarıyla karşılaştırabilir, onları kıskanabilir veya diğerlerinin de kendisini kıskandığını düşünebilir.

9. Küstah ve kibirli bir tutum sergileme: Çevresindeki insanlara yukarıdan bakan, küçümseyen veya tepeden bakan davranışlar sergileyebilir.

4. Narsisizmin Boyutları

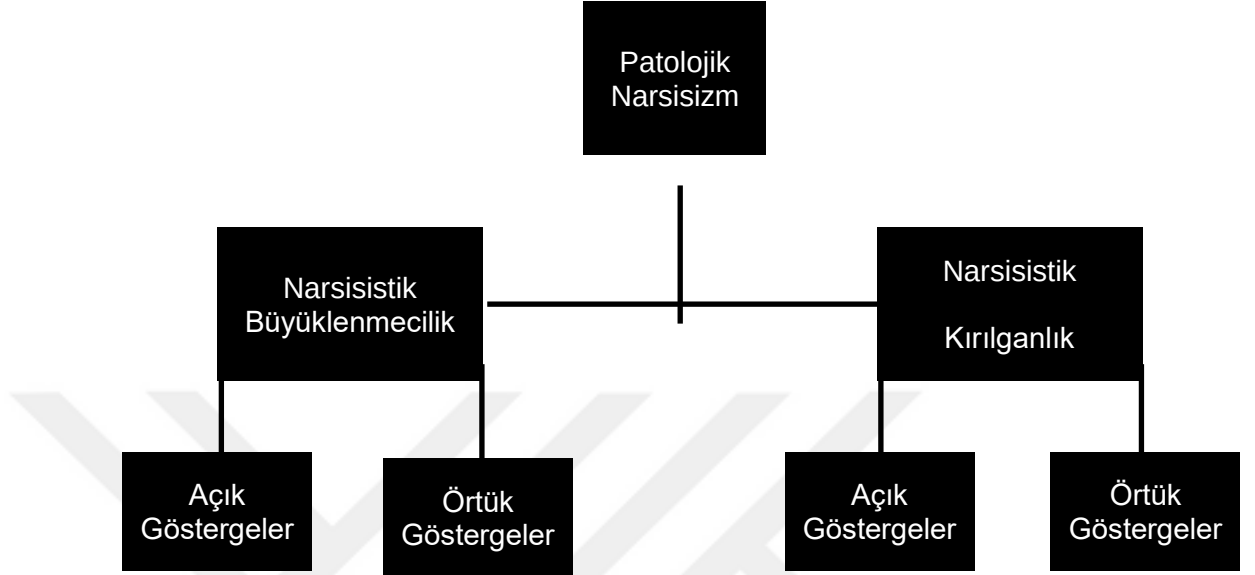
DSM-V ve önceki DSM sürümlerinde narsisizm, genellikle üstünlük hissi ve büyüklük algısıyla tanımlanmakta, kırılgan ve savunmasız yönleri ise göz ardı edilmektedir (Miller et al., 2013). Buna karşın, Kohut'un narsisizmi yatay ve dikey ayrımlar üzerinden ele aldığı görülmektedir. Yatay ayrımda bireyin kendi

zayıflıklarını örtbas etmek amacıyla büyüklük duygularına başvurduğu, dikey ayrımında ise inkâr, utanç ve kırılganlık duygularıyla yüzleştiği belirtilmektedir. Günümüzde patolojik narsisizmin, büyüklenmeci/açık ve kırılgan/örtük olmak üzere en az iki temel alt boyutta ele alınması yaygın bir görüştür (Yakeley, 2018). Benzer şekilde, birçok araştırmacı narsisizmi iki boyutta değerlendirerek her iki yönüne de dikkat çekmiştir (Eldoğan ve Tunçel, 2017). Wink (1991), narsisizmin çift yönlü yapısını açıklamak için yazdığı “Narsisizmin İki Yüzü” adlı makalesinde büyüklenmeci ve kırılgan yapıya vurgu yapmaktadır. Narsisizmin bu iki boyutu farklı kuramcılar tarafından çeşitli şekillerde isimlendirilmektedir. Örneğin, Akhtar ve Thomson (1982) bu kavramları "açık" ve "örtük" (overt-covert) olarak tanımlarken, Gabbard (1989) "kayıtsız" ve "aşırı duyarlı" (oblivious-hypervigilant) terimlerini tercih etmiştir. Masterson (1993) "teşhirci" ve "gizli" (exhibitionistic-closet), Dickinson ve Pincus (2003) "büyüklenmeci" ve "kırılgan" (grandiose-vulnerable), Ronningstam (2005) ise "kibirli" ve "utangaç" (arrogant-shy) ifadelerini kullanmıştır (Campbell and Miller, 2011). Farklı adlandırmalara rağmen, her iki boyut için yapılan tanımlamalar genellikle birbiriyle tutarlıdır. Narsisistik kişilik özellikleri, kişinin hem abartılı bir özgüven ve gösteriş sergileyen grandiyöz yönünü hem de daha duyarlı ve gizli kalan kırılgan tarafını içermektedir (Kernberg, 1975; Kohut 1971).

Ronningstam (2005; 2010), narsisizmin alt türlerini, benlik saygısının korunması, duygu düzenleme süreçleri ve kişiler arası ilişki sorunlarındaki ortak yönler ve farklılıklar üzerinden açıklamıştır. Bu bağlamda büyüklenmeci narsisizm, benlik saygısını sürdürmek için üstünlük duygularına dayalı bir yapı sergilerken, duygu düzenleme eksiklikleri nedeniyle şiddetli kıskançlık hisleri ve saldırgan davranışlar ortaya çıkabilmektedir. Diğer yandan kırılgan narsisizm, benlik saygısını desteklemek amacıyla grandiyöz hayallerle meşgul olmayı içerir. Ancak, bireydeki yoğun hırs ve ihtiyaçlar derin bir utanç hissine neden olabilirken, reddedilme ve eleştiriye karşı aşırı duyarlılık, kişiler arası ilişkilerden uzak durma eğilimiyle sonuçlanmaktadır.

Narsisizmin kavramsal açıklamaları, doğası (normal ve patolojik), fenotipi (kırılgan ve büyüklenmeci), ifadesi (açık ve örtük) ve yapısı (kategorik, boyutsal ve prototipik) açısından farklılıklar barındırmaktadır. Pincus ve Lukowitsky'ye göre (2010), patolojik narsisizm iki temel boyutta ele alınmakta olup, bu boyutlar

kırılgan ve büyüklenmeci narsisizm şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca, patolojik narsisizm bu boyutlar çerçevesinde açık veya örtük biçimlerde kendini gösterebilmektedir (bkz. Şekil).



Şekil 1 Patolojik Narsisizmin Hiyerarşik Modeli (Pincus ve Lukowitsky, 2010, s.431).

Büyüklenme ve kırılganlık temaları bağlamında, narsisistik bozukluğun temel özellikleri; benlik yapısındaki yetersizlikler, terapötik ilişkilerde yaşanan güçlükler, utanç duygusuna verilen tepkilerdeki uyumsuz savunma mekanizmaları, karşılanmamış ihtiyaçlar ile terk depresyonu veya bağımlılık çerçevesinde ele alınmaktadır (Pincus and Lukowitsky, 2010). Narsisizmin bu iki boyutu, çocukluk deneyimleri, bağlanma stilleri, kişilik özellikleri, psikolojik rahatsızlıklar ve benlik algısı gibi konularda belirgin şekilde farklılık göstermektedir (Miller et al., 2013). Bu yaklaşımlar doğrultusunda narsisizmin tek boyutlu bir yapı olmadığı, aksine iki temel boyuta ayrıldığı öne sürülmektedir: büyüklenmeci (grandiyöz, açık, teşhirci, empati yoksunu ve kibirli) ve kırılgan (kapalı, gizli, kaygılı ve aşırı duyarlı). Her iki boyutun da patolojik narsisizme işaret edebileceği vurgulanmaktadır (Dickinson and Pincus, 2003).

a. Büyüklenmeci narsisizm

Grandiyöz, açık, umursamaz, duyarsız veya kayıtsız gibi farklı isimlerle tanımlanan büyüklenmeci narsisizm, isminden de anlaşılacağı gibi büyüklenmeci

bir benlik algısının yanı sıra teşhirci ve sömürücü tutumlar, haset, hak iddia etme, kibirlenme, küstahlık, aşırı talepkâr davranışlar, onaylanma gereksinimi ve empati eksikliği gibi özelliklerle belirginleşmektedir (Akhtar and Thomson, 1982; Pincus and Lukowitsky, 2010; Wink, 1991). Büyüklenmeci narsisizm, bireyin kendisini olduğundan daha değerli görmesi, başkalarının takdirini arzulaması ve çevresinden hayranlık beklemesi gibi özelliklerle tanımlanır (APA, 2013).

Narsisistik büyüklenmecilik, dışadönüklük ve benmerkezci tutumlara yatkınlıkla bağlantılı olmasının yanı sıra, ilk izlenimlerde insanları etkileyebilme ve sosyal beceriler gibi olumlu özelliklerle de bağdaştırılmıştır (Holtzman et al., 2010). Bu bireyler, kendilerini diğer insanlardan üstün görme eğiliminde olup başkalarını küçümseme ve değersizleştirme davranışları sergileyebilmektedirler (Campbell and Miller, 2011). Gerçekle bağdaşmayan başarı ve yeteneklere sahipmiş gibi şişirilmiş bir benlik algısına sahip olan bu kişiler, kendilerini haklı görme eğiliminde olabilir ve mükemmellik ya da üstünlük gibi fantezilere kapılabilirler. Bu tür kişiler, bu hayal dünyasını doğrulamak amacıyla kendini beğenmişlik eşliğinde kişilerarası ilişkilerde manipülatif davranışlar sergileyebilir ek olarak empati eksikliği, yoğun kıskançlık, saldırganlık ve teşhirciliğe eğilim gösterebilirler (Pincus et al., 2009). Bu gibi özelliklerden kaynaklı olarak da karşılanmayan beklentiler sonucunda sürekli olarak öfke duyup benlik saygılarını zedeleyen insanları değersizleştirme yolu ile kendi benlik saygılarını korumaya çalışma çabası içerisinde olmaktadır (Dickinson and Pincus, 2003). Bu doğrultuda egoya yönelik bir tehdit karşısında kullanılan yanlış öz-düzenleme stratejilerinin, bireyde çeşitli duygusal ve davranışsal sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırladığı belirtilmektedir (Pincus and Roche, 2011).

b. Kırılgan narsisizm

Kırılgan narsisizm kavramı literatürde ilk olarak Heinz Kohut'un "kendilik psikolojisi" bağlamındaki çalışmalarında teorik bir zemin bulmuştur. Kohut, klasik Freudcu narsisizm anlayışından farklı olarak narsisizmi daha spektral ve gelişimsel bir yapı içinde ele almış, "kırılgan" veya "savunmasız" narsisistik eğilimleri betimlemiştir. Ancak Kohut bu terimi doğrudan kullanmamış, daha çok kırılgan narsisistik yapıların kendilik bozuklukları ile ilişkisini tanımlamıştır (Pincus et al., 2014). Wink (1991) ise narsisizmin çift yönlü yapısını açıklamak için yazdığı "Narsisizmin İki Yüzü" adlı makalesinde büyüklenmeci ve kırılgan

yapıya ayrı ayrı vurgu yapan ilk isimlerdendir. Masterson'ın (1990) "gizli narsisist" olarak tanımladığı bu bireyler, büyüklenme ve benmerkezcilik eğilimlerini teşhirci (büyüklenmeci) narsisistlerde olduğu gibi cesur, doğrudan ve açık bir şekilde sergileyemez ya da sergilemeyi tercih etmezler. Kırılgan narsisizm literatürde örtük, savunmasız, tedirgin, çekingen, inhibe, hassas ve utangaç gibi farklı ifadelerle tanımlanmıştır. Bu kavram, eleştirilere karşı aşırı duyarlılık, yoğun bir güvensizlik hissi, savunmacı tutumlar, yüksek düzeyde kaygı, utanç duyguları ve aşırı mütevazı davranışlarla kendini gösterebilir. Ayrıca, bu kişilik yapısında üstünlük ve değersizlik hisleri arasında dalgalanmalar yaşanması ve bu durumun büyüklük fantezileri ile eşlik etmesi dikkat çeken diğer özellikler arasında yer almaktadır (Akhtar and Thomson, 1982; Pincus and Lukowitsky, 2010; Wink, 1991).

Kırılgan narsisizm ve büyüklenmeci narsisizmin temelde aynı intrapsişik yapıya sahip olan iki farklı durumdur. Kırılgan narsisizmde libidinal yatırım büyüklenmeci kendilikten ziyade tümgüçlü ötekine yatırılmıştır. Bu bireyler, içsel güçsüzlüklerini idealize ettikleri bir figürle özdeşleşerek telafi etmeye çalışırlar. Bu nedenle, büyüklenmeci benliklerinin aynalanması peşinde koşmaktan ziyade, başkalarını yüceltir ve onların hayranlığını kazanarak bu yüceliğe sığınma eğilimi gösterirler. Büyüklenmeci yönlerini, teşhirci narsisistlerde olduğu gibi doğrudan bir şekilde değil, idealize ettikleri kişinin görkemi ve üstünlüğü üzerinden dolaylı bir şekilde dışavurmaktadırlar (Kızıltan, 2006).

Gabbard (1994), kırılgan narsisizmi “tedirgin narsisizm” olarak adlandırmış ve özelliklerini şu şekilde tanımlamıştır: Başkalarının tepkilerine karşı aşırı derecede hassas olan, çekingen, içine kapanık veya geri planda kalmayı tercih eden bir tutum sergilerler. Odak noktası genellikle kendilerinden ziyade diğer insanlar olan bu bireyler ilginin kendileri üzerinde toplanmasından kaçınırlar. Aşağılanma ya da eleştiri izlerini bulmak amacıyla başkalarının söylediklerini dikkatle izlerler. Duygusal olarak kolay incinir; utanç hissetmeye ve kendini küçük düşmüş gibi algılamaya oldukça yatkındırlar (Gabbard, 1994).

Akhtar (2000), kırılgan narsisizmi “utangaç narsisist” olarak tanımlamış ve bu kişilerin kendilerinin benzersiz olduklarına ve sadece özel ya da yüksek statülü ötekiler tarafından anlaşılacaklarına inandıklarını belirtmiştir. Bu kişilerin kendine yönelik görkemli inançlarını büyüklenmeci narsistlerin aksine

gizli bir şekilde yaşadıklarını ifade etmiştir. Rosenfeld (1987) narsisizmi “kalın derili” ve “ince derili” olarak ayırmış ve kırılğan narsisizm için “ince derili narsisizm” ifadesini kullanmıştır. İnce derili narsisistler, dış çevreden gelen en küçük olumsuz geri bildirimleri bile kişisel bir tehdit olarak algılayarak yoğun utanç, değersizlik ve savunmacı tepkiler geliştirebilirler Rosenfeld (1987). Bu kişiler genellikle özgüvenlerini dışsal doğrulamalarla ayakta tutmaya çalışarak büyüklenmeci narsisizmin aksine dikkat çekmekten kaçınan, içe dönük bir duruş sergileyebilirler (Pincus and Lukowitsky, 2010). Kırılğan narsisizmin bu yanlarını destekleyen Hibbard (1992) tarafından yapılan ilişkisel bir çalışmada utanç duygusu, büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm arasında turnusol işlevi görmüş ve utanç duygusunun kırılğan narsisizmle pozitif korelasyonda olup büyüklenmeci narsisizmle negatif korelasyonda olduğu ortaya konmuştur (Hibbard, 1992; akt.; Kızıltan, 2006). Bu utanç duygusu, iç dünyalarının merkezinde büyüklenmeci bir şekilde kendilerini sergileme isteğiyle bağlantılıdır. Bu gösterişçi dürtüler, rezil olma korkusu sebebiyle baskılanır ve kontrol altına alınmaya çalışılır (Akhtar, 2000).

Kırılğan narsisistik yapı tanımlanan bu özellikleri perspektifinde klinikte çeşitli psikopatolojilerle benzerlik gösterebilmektedir. Bunlardan biri borderline kişiliklerdir. Hem kırılğan narsisistik yapılanmalar hem de borderline yapılanmalar benlik saygısında dalgalanmalar, terk edilme korkusu, yoğun utanç ve duygusal hassasiyet sergileyebilir (Russ et al., 2008). Ayrıca, kırılğan narsisizm sosyal anksiyete bozukluğu ile de benzer özelliklere sahiptir. Her iki durumda da bireyler eleştiriye karşı aşırı duyarlılık gösterir ve sosyal etkileşimlerde reddedilme korkusu yaşayabilirler (Moscovitch, 2009). Ancak kırılğan narsisistik bireyler, sosyal kaygının ötesinde büyüklük fantezileri ve idealize edilmiş başarı arayışları da taşırlar (Pincus and Lukowitsky, 2010). Ek olarak kırılğan narsisistik bireylerde paranoid bireylerde olduğu gibi, çevresindeki kişilerin olası eleştiri izlerini bulmak amacıyla dikkatle dinlemeleri ve sık sık kendilerini küçük düşürülmüş veya incitilmiş hissetmeleri durumuna da rastlanmaktadır (Kızıltan, 2006).

Elde edilen bu literatür bilgileri, narsisistik kişiliğin iki farklı biçimde ortaya çıkabileceğini açıkça göstermektedir. Her iki narsisistik tür de benlik

değerlerini dengelemek için çaba sarf etse de bu hedefe ulaşmak adına farklı davranış örüntüleri sergileyebilmektedirler (Ronningstam, 2010).

Bu iki narsisistik yapı nadiren tamamen saf biçimleriyle gözlemlenir. Pek çok narsisist, her iki yapıya ait fenomenolojik özellikleri bir arada sergileyebilir. Bu iki uç arasında, sosyal uyum yetenekleri daha güçlü ve kişilerarası ilişkilerde çekici özelliklere sahip birçok narsisistik birey bulunur (Kızıltan, 2006). Klinik gözlemler, kırılgan narsisistlerin dışarıdan göründükleri kadar kırılgan olmadıklarını ve bu kırılganlığın altında yoğun öfke barındırdıklarını; büyülenmeci narsisistlerin ise iç dünyalarında derin bir boşluk ve umutsuzluk yaşadıklarını, görüşlerinin aksine oldukça kırılgan ve utanca duyarlı olduklarını ortaya koymaktadır (Bateman, 1998).

B. Kendiliknesnesi İhtiyaçları

Bu bölümde, Heinz Kohut'un geliştirdiği kendilik psikolojisi kuramının temel unsurlarından biri olan kendiliknesnesi ihtiyaçları ele alınacaktır. Bu çerçevede ise öncelikle kuramın genel yapısına değinilerek ardından sırasıyla kendilik kavramı, kendiliknesnesi, kendiliknesnesine yönelik ihtiyaçlar, aktarım biçimleri ve empati kavramı açıklanacaktır.

1. Kendilik Psikolojisi

Heinz Kohut, 1913 yılında Viyana'da entelektüel bir Yahudi ailede dünyaya gelmiştir. Tıp eğitimini 1939'da Viyana'da tamamlamış; ancak Nazi rejiminin artan baskıları nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri'ne, Chicago kentine göç etmek zorunda kalmıştır. Yaşamının geri kalanını burada sürdüren Kohut, kariyerinin ilk dönemlerinde nörolojiyle ilgilenmiş, daha sonra psikiyatriye yönelmiş ve nihayetinde psikanalize odaklanmıştır (Safran, 2014). Psikanalitik kuramın çeşitli yönlerine getirilen eleştirilerin ardından, neo-psikanalitik bir perspektif olarak ortaya çıkan kendilik psikolojisi, psikanalizin bir alt disiplini olarak bireyin gelişimsel sürecindeki öznel yaşantılara odaklanmaktadır (Kohut, 1971). Kendilik psikolojisinin, klasik psikanalitik teoriden ayrılan önemli bir noktası insanı yalnızca içsel, kapalı bir yapı olarak görmemesidir. İnsan, her zaman bir ötekine yani bir kendiliknesnesine ihtiyaç duymaktadır. Bu tanımlama, kendilik psikolojisinin insan gelişiminin asla tamamen sonlanamayacağına dair

vurgusunu yansıtmaktadır (Gök, 2021). İnsan psikolojisinin sürekli olarak başka biriyle kurduğu ilişki üzerinden şekillenmesi, "ilişkisel psikanaliz" ya da "iki kişi psikolojisi" gibi kavramların ortaya çıkmasına yol açmış ve bu da yeni bir psikanalitik yaklaşımın başlamasına neden olmuştur (Tuzgöl, 2022).

Heinz Kohut'un ortaya koyduğu kendilik psikolojisi kuramı, yalnızca psikanaliz alanında değil aynı zamanda bağlanma kuramı (Fonagy et al., 2002), intersubjektif kuramsal yaklaşımlar (Stolorow et al., 2002) ve gelişimsel psikopatoloji gibi farklı psikolojik perspektiflerde de etkili olmuştur. Bu yaklaşım, bireyin psikolojik yapısının, başkalarıyla kurduğu duygusal ve ilişkisel etkileşimlerin kalitesine bağlı olarak şekillendiğini ileri sürmektedir. Özellikle narsisistik örgütlenmelerde karşılaşılan bozulmalar Kohut'un anlayışına göre, çocukluk döneminde yeterli düzeyde empatik yansıtma (aynalanma), idealleştirme ve benzerlik (ikizlik) kurma fırsatlarının sunulamamasından kaynaklanmaktadır (Kohut, 1971; Miller, 2008).

Kendilik psikolojisi, özellikle narsisistik bozukluklarda bireyin ruhsal sorunlarının temelinde empati yoksunluğu içeren çevresel ilişkilerin yer aldığını ileri sürmektedir. Kişinin gelişimsel süreçte karşılaştığı yetersiz deneyimler, kendilik yapısında bozulmalara ve süreklilik kaybına neden olabilir. Bu sebeple de bu kuram yalnızca içsel çatışmaları incelemekle kalmaz; aynı zamanda gelişimsel kesintiler ile bireyin yeterince destekleyici ilişkiler kuramamasını da psikopatolojinin önemli kaynakları arasında değerlendirmektedir (Kohut, 1998b).

Geleneksel Freudcu yaklaşım, insan davranışlarını büyük ölçüde bilinçdışı dürtüler ve bu dürtülere karşı geliştirilen savunma mekanizmaları çerçevesinde açıklayıp narsisizmi gelişimsel bir bozukluk olarak ele alırken Kohut, Freud'dan farklı olarak narsisizmi bir gelişim bozukluğu değil, psikolojik olgunlaşmanın sağlıklı bir unsuru olarak değerlendirmiştir. Ona göre sağlıklı narsisizm; bireyin benlik bütünlüğünü koruyabilmesi, özsaygısını sürdürebilmesi ve yaşamına yönelik anlamlı hedefler oluşturabilmesi açısından işlevsel bir yapıdır (Kohut, 1977; Mollon, 2001). Ancak erken çocukluk döneminde yeterli düzeyde empatik ilişkilerin sağlanamaması bu gelişimi sekteye uğratabilmektedir. Bu sebeple psikoterapi sürecinde bireyin gelişimsel olarak eksik kalan bu işlevleri, terapistle kurduğu aktarım temelli ilişki aracılığıyla yeniden deneyimlemesi, eksik kendilik yapılarını onarmak adına kritik bir rol oynamaktadır (Bacal and Newman, 1990).

Kohut'un kuramsal katkıları, günümüzün birçok çağdaş psikoterapi yaklaşımına teorik zemin hazırlamıştır. Özellikle aktarım odaklı psikoterapi, zihinselleştirme odaklı terapi ve karşılıklı öznel deneyime dayanan psikoterapilerde Kohut'un fikirlerinin yer aldığı görülmektedir (Mitchell and Black, 1995). Örneğin Gabbard (2005), modern dinamik psikoterapi çerçevesinde Kohut'un "kendiliknesnesi aktarımı" kavramının narsisistik bozuklukların tedavisinde etkili bir iyileşme yolu sunduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda, empati yalnızca terapötik bağın kurulmasını destekleyen bir unsur değil aynı zamanda psikolojik iyileşmenin doğrudan aracı olarak kabul edilmektedir (Stolorow et al., 2002). Aynı zamanda, gelişimsel nöropsikoloji alanında yapılan araştırmalar da Kohut'un kuramsal öngörülerini desteklemektedir. Schore (2003), erken dönemde sağ beyin gelişiminin büyük ölçüde bakımverenin duyguları yansıtma ve düzenleme becerilerine bağlı olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışma, empatik etkileşimin yalnızca psikolojik değil aynı zamanda biyolojik düzeyde de gelişim üzerinde belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Dolayısıyla Kohut'un empatiye atfettiği merkezi işlevin, nörobilimsel bulgularla da uyumlu olduğu anlaşılmaktadır.

a. Kendilik

Kendilik kavramı, psikodinamik kuramlar içinde bireyin içsel tutarlılığını, benlik sürekliliğini ve öznel deneyim bütünlüğünü ifade eden temel bir yapı olarak ele alınmaktadır (Fonagy and Target, 2003). Kohut'un kuramında "kendilik" bireyin içsel uyumunu, sürekliliğini ve kimlik hissini koruyan temel bir psikolojik yapıyı temsil eder. Bu yapı yalnızca bireyin iç dünyasına ait bir unsur değil aynı zamanda kişiler arası etkileşimlerle birlikte şekillenen ilişkisel ve dinamik bir zemindir. Kendilik denilen yapı, bireyin kendini algılayış biçimiyle doğrudan ilişkilidir (Kohut, 1998a). Kohut'a göre, sağlam bir kendilik yapısının gelişimi, çocukluk döneminde empatik ve aynalayıcı özelliklere sahip ebeveyn figürleriyle kurulan ilişkiler aracılığıyla mümkün olur (Kohut, 1998a; Kohut, 1998b). Bu erken deneyimler sayesinde birey, başkalarının yansıtması yoluyla kendi değerini ve anlamını içselleştirmektedir. Ancak bu gelişimsel süreç sekteye uğradığında, özellikle yaşamın erken dönemlerinde gerekli olan kendiliknesnesi yanıtlarının yeterince karşılanmaması durumunda, bireyin kendilik yapılanması zarar görebilir. Bu tür yapısal aksaklıklar; narsisistik

bozukluklara, benlik sürekliliğinde kesintilere, içsel bir boşluk hissine ve duygusal tepkilerin düzenlenmesinde güçlükler yaşanmasına neden olabilir. Kohut'a göre, bu tür kırılmaların onarılabilmesi için terapötik süreçte terapistin empatik yaklaşımı belirleyici rol oynarken aynı zamanda bu anlayış, bireyin bütünlüğü bozulan kendilik yapısını yeniden inşa etmesine yardımcı olabilmektedir (Kohut, 1998b).

Stolorow ve arkadaşları (1994) ise kendiliği yalnızca bireysel bir oluşum olarak değil, sürekli olarak başkalarıyla kurulan ilişkisellik içinde gelişen bir yapı olarak tanımlar. Onlara göre kendilik, bağlamsal olarak şekillenen, diğerlerinin tutumlarıyla biçim kazanan bir oluşumdur. Bu yaklaşım, Kohut'un teorisine intersubjektif bir perspektif kazandırarak, bireysel psikodinamiğin ilişkisel boyutunu vurgulamaktadır.

Fonagy and Target (2003) ise kendilik gelişimini mentalizasyon kapasitesiyle ilişkilendirmiştir. Onlara göre bireyin hem kendi zihinsel durumlarını hem de başkalarının içsel deneyimlerini yansıtabilme becerisi sağlam bir kendilik yapısının temelini oluşturur. Özellikle güvenli bağlanma ortamlarında bu kapasitenin gelişmesi, bireyin duygu düzenleme becerilerini destekleyerek psikolojik dayanıklılığı artırmaktadır.

Kohut'un kuramına katkıda bulunanlardan biri olan Bacal (1998) ise kendiliği dinamik, zamanla değişen ve çevresel deneyimlere duyarlı bir sistem olarak ele alır. Ona göre kendilik, gelişimsel dönemlerde yaşanan kırılmalarla zedelenebileceği gibi, terapötik ilişkide yeniden yapılandırılabilir bir potansiyele de sahiptir.

b. Kendiliknesnesi

Heinz Kohut'un psikanalitik kurama kazandırdığı en özgün kavramlardan biri olan kendiliknesnesi, bireyin psikolojik bütünlüğünü sürdürebilmesi için dışsal figürlere duyduğu yapısal ihtiyacı ifade eder. Kohut'a göre kendiliknesnesi, bireyin yalnızca geçmişte ihtiyaç duyduğu bir nesne değil, yaşam boyunca işlevsel olarak içselleştirilen ve benlik deneyimini düzenleyen kişilerarası bir unsurdur (Kohut, 1971). Bu figürler, bireyin gelişiminde temel bir rol oynar ve işlevlerini empatik şekilde yerine getirdiklerinde kişi kendini değerli, tutarlı ve canlı hisseder. Kohut (1984), kendiliknesnesi deneyimlerini benliğin dışarıdan

gelen ama içsel bir işlev gören destekleri olarak tanımlar; bu deneyimler aracılığıyla kişi kendi değerini, yönünü ve duygusal sürekliliğini inşa eder. Özellikle gelişimsel süreçte aynalanma, idealleştirme ve benzeşim/ikizlik gibi ihtiyaçlar yeterince karşılanmazsa, bireyin kendilik yapısında kırılmalar meydana gelir ve bu durum çeşitli narsisistik sorunlara yol açabilir (Kohut, 1977).

Kendiliknesnesi kavramı çoğu zaman doğrudan başka bireylerle ilişkilendirilse de aslında bu tanım eksiktir. Magid ve Shane (2018), burada esas vurgulanması gerekenin kişinin bir başkasıyla kurduğu ilişkinin niteliği ve bu ilişkinin içsel yaşantıdaki işlevsel karşılığı olduğunu ileri sürmektedir. Yani, kendiliknesnesi doğrudan kişi değil bireyin o kişiyle yaşadığı öznel ve düzenleyici ilişki deneyimidir.

Kendiliknesneleri her yaşam döneminde farklılaşabilmektedir. Bebeklik döneminde bireyin ilk kendiliknesnesi, genellikle bakımveren kişidir. Bu erken evrede bebek, annenin ayrı bir varlık olduğunu ayırt edemeyerek onu kendi benliğinin bir parçası gibi algılamakatdır (Kohut ve Wolf, 1978). Zamanla bu birleşik algı yerini ayırmaşmaya bırakır ve bakımverenin yanı sıra çocuğun yaşamındaki önemli ötekiler ya da çevredeki diğer yetişkin figürler de kendiliknesnesi işlevi görebilir. Ergenlikte ise bu rolü genellikle gencin akranları üstlenmektedir. Erişkinlik döneminde yine kişinin hayatında önemli ötekiler olan eş, yakın arkadaşlar ya da kişinin işi gibi farklı sosyal bağlamlar, bireyin kendilik yapısını destekleyen kendiliknesnesi konumuna geçebilmektedir (Romano, 2004).

Kohut'un (1984) ortaya koyduğu kendiliknesnesi kavramı, bireyin yalnızca gerçek kişilerle değil, aynı zamanda sembolik ve kültürel unsurlarla da psikolojik bir bağ kurabileceğini ifade etmektedir. Bu bağ; sanat, müzik, edebiyat ya da felsefi düşünce gibi bireyin iç dünyasında yankı uyandıran deneyimlerle sürdürülebilmektedir. Bu sembolik unsurlar, bireyin özdeğerini destekleyebilir, içsel bütünlüğünü koruyabilir ve duygusal anlamda düzenleyici bir işleve sahip olabilmektedir. Bu çerçeveyi daha da genişleten Bollas da (1987), kendiliknesnesi kavramını yalnızca gelişimsel bağlamdaki kişilerarası ilişkilerle sınırlı görmez. Ona göre, bazı nesneler ya da deneyimler birey için "dönüştürücü" bir anlam taşır. Bireyin ruhsal yapısına etki eden bu özel nesneler, kişinin duygusal olarak dönüşüm yaşamasını sağlamaktadır. Stolorow ve arkadaşları da (2002) benzer şekilde, bireyin psikolojik yapısının sadece kişilerarası ilişkilerle değil aynı

zamanda bireyin kültürel ve varoluşsal bağlamıyla da şekillendiğini vurgulayarak sembolik kendiliknesnelerinin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ruhsal yapının bir parçası haline geldiğini öne sürmektedirler.

2. Kendiliknesnesi İhtiyaçları Çeşitleri

Heinz Kohut'un kendilik psikolojisi, bireyin benlik bütünlüğünü koruyup sürdürmesinde “kendiliknesnesi ihtiyaçları” kavramını merkezine almaktadır. Bu ihtiyaçlar, bebekle bakımveren arasındaki etkileşim içinde doğuştan var olan öznel gereksinimlerin karşılanmasıyla birlikte benliğin oluşup gelişmesini sağlamaktadır (Gök, 2021). Kohut'a göre, önemli ötekilerin yani “kendiliknesnelerinin” işlevleri empatik ve tutarlı olduğunda sağlıklı bir benlik gelişiminden söz edilebilmektedir (Kohut, 1971).

Kohut'un (1971) teorisinin erken dönem açıklamalarında, iki temel kendiliknesnesi türünden söz edilmektedir. Başta iki temel kavram olarak ortaya konan bu yapı “bipolar-self (iki kutuplu kendilik)” olarak adlandırılmıştır (Okay ve Çınarbaş, 2021). Bunlardan ilki, çocuğun içsel canlılığını ve doğuştan gelen mükemmellik algısını besleyerek bunları onaylayan ve destekleyen “aynalanayan kendiliknesnesi”dir. Diğeri ise çocuk tarafından hayranlık duygularının beslendiği ve her şeyi yapabilecek güçte birisi olarak algılanan bir figürle bütünleşme ihtiyacına karşılık gelen “idealleştirmiş ebeveyn imgesidir” (Gök, 2021; Kohut and Wolf, 1978).

Kohut (1984), ilerleyen yıllarda kuramını genişleterek insan yaşamındaki iki temel kendiliknesnesi ihtiyacına ek olarak gelişimsel süreçte farklı bir kendiliknesnesi ihtiyacına daha dikkat çekmiştir. Bu yeni ihtiyaç, aynalanma ve idealleştirmenin ardından gelen çocuğun “ikizlik” ihtiyacını vurgulayan üçüncü bir kutup olarak tanımlanmaktadır (Okay ve Çınarbaş, 2021). Bu yeni tanımlama ile başta bipolar-self olarak tanımlanan yapı ilerleyen yıllarda “tripolar-self” olarak güncellenmiştir (Özakkaş, 2015). İkizlik ihtiyacı, bireyin yaşamında yer alan önemli ötekiler ve daha geniş sosyal gruplarla kurduğu ilişkilerde hissettiği yakınlık ve aidiyet duygusunu vurgulayan bir ihtiyaçtır (Kohut, 1984). Bireyin yaşamındaki kendiliknesnesi ihtiyacını ilk olarak temel bakımveren kişiler üstlenirken gelişim ilerledikçe bu işlev çevredeki diğer önemli ötekiler ve nesnelere aktarılmaktadır (Wolf, 1998).

a. Aynalanma ihtiyacı

Heinz Kohut'un kendilik psikolojisine göre aynalanma, bireyin sağlıklı bir kendilik geliştirebilmesi için erken dönem bakımverenin çocuğun kendilik ifadelerine duyarlı, alıcı ve destekleyici bir şekilde yanıt vermesi sürecidir (Kohut, 1971). Çocuk, olumlu özelliklerini ve başarılarını bakım verene yansıtarak bir tür "onay" alma çabası içindedir. Bu süreçte çocuğun gösterdiği girişimler, bakımveren tarafından yüceltilerek ve değerli bulunarak geri bildirimle karşılanmalıdır. Böylece çocuk, özsaygı ve kendilik değeri duygusunu içselleştirebilecektir (Kohut, 1977).

Aynalanma ihtiyacı, yalnızca övgüyle karşılanmakla sınırlı değildir; çocuğun duygularının, arzularının ve deneyimlerinin kabul edilmesi, ona bu duyguların anlaşılabilir ve meşru olduğu mesajını da iletmektedir (Schore, 2003). Bu da bireyin duygusal düzenleme kapasitesinin gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Empatik yetersizlik veya aşırı eleştirel tutumlar, çocuğun kendilik gelişimini sekteye uğratabilir ve yetişkinlikte narsistik kırılğanlıklar, düşük benlik saygısı ya da duygu düzenleme sorunlarıyla kendini gösterebilmektedir (Arble and Barnett, 2017).

b. İdealizasyon ihtiyacı

Kohut'a (1971) göre idealizasyon, bireyin kendilik gelişiminin erken aşamalarında güçlü, bilge veya mükemmel olarak algıladığı bir figüre bağlanarak o figürle bütünleşme arzusudur. Çocuk, bakımverenini yüce bir varlık olarak deneyimleyerek bu figüre duygusal olarak yaslanır ve zamanla bu ideal nitelikleri içselleştirerek öz düzenleme kapasitesini geliştirir. Bu süreç, çocuğun stresle başa çıkma becerilerini ve psikolojik dayanıklılığını yapılandırmada hayati önem taşımaktadır (Gabbard et al., 2015). İdealizasyon ihtiyacı karşılanmadığında ya da bakım veren idealize edilemeyecek ölçüde tutarsız ve yeterince güven verici değilse çocuk kendilik sınırlarını oluşturmakta zorlanarak ilerleyen yaşlarda kişilerarası ilişkilerde idealize etme ve değersizleştirme döngüleri içerisinde olabilmektedir (Banai et al., 2005).

İdealizasyon aynı zamanda bireyin dışsal bir figürü içsel denge unsuru olarak kullanmasına olanak sağlayarak özellikle stresli dönemlerde bu içsel temsilin bireyi regüle edici bir rol oynadığı da belirtilmektedir (Arble and Barnett

2017). Bir çocuk için ebeveynini ya da bir yetişkin için rehber konumundaki bir figürü idealize edebilmek, kişinin benlik bütünlüğünü sürdürebilmesi açısından koruyucu bir işlev görmektedir. Ancak kişi, bu tür güven duyulabilecek idealize edilebilir figürlerden yoksun kaldığında içsel bir boşluk hissi ve temel bir güvensizlik duygusu ortaya çıkabilmektedir (Wolf, 1988).

c. İkizlik ihtiyacı

Bireyin kendilik yapısının gelişiminde önemli olan bir diğer unsur ikizlik ihtiyacı en temel anlamıyla bir ötekiyle yaşanacak olan benzerlik ve aidiyet duygusudur (Kohut, 1977). İkizlik ihtiyacı, çocuğun kendisini bakımverenine veya çevresindeki kişilere benzer hissetme, ortak deneyimlere sahip olma ve bu yolla kabul görme arzusunu ifade etmektedir. Bu ihtiyaç, bireyin toplumda bir yere ait olduğunu ve anlaşılabilirdiğini hissetmesi açısından önemlidir (Kohut, 1977; Kohut 1984).

İkizlik ihtiyacının sağlıklı bir şekilde karşılandığı gelişimsel bir süreçte birey; sahip olduğu özelliklerin, değerlerin ve amaçların başkaları tarafından onaylandığını hisseder. Bu da onun kendisini belirli bir sosyal gruba ya da topluluğa ait hissetmesini sağlayarak, yakın ve anlamlı ilişkiler geliştirebilmesine zemin hazırlamaktadır (Kohut, 1984; Stolorow et al., 1994). Romano, (2004) ikizlik ihtiyacının bir diğer temel işlevinin de, bireyin kendisinden farklı olan kişi ve özellikleri anlayabilme ve kabul edebilme kapasitesini geliştirmesine katkı sağlaması olarak açıklamaktadır. İkizlik deneyimi yeterince karşılanmadığında birey, sosyal ilişkilerde yabancılaşma, yalnızlık ve sosyal geri çekilme eğilimleri gösterebilmektedir (Gök, 2021; Özakkaş, 2015).

3. Aktarım

Psikanalitik kuramın temel yapıtaşlarından biri olan aktarım kavramı, özellikle terapi sürecinde danışanın terapistle kurduğu ilişkide belirginleşen bir olgudur (Freud, 1912). Danışan, terapistle kurduğu ilişkide, çocuklukta yaşadığı ilişki kalıplarını ve duygusal deneyimleri yeniden sahneye koyar (Cohen ve Faraji, 2022). Heinz Kohut'un kendilik psikolojisi perspektifinden bakıldığında ise aktarım, bireyin kendiliknesnesi ihtiyaçlarını yeniden canlandırdığı ve bu ihtiyaçları terapistle olan ilişkide dışa vurduğu bir süreç olarak değerlendirilir (Kohut, 1971). Buradaki tanımlamada aktarım yalnızca geçmişin tekrarından

ibaret değildir; aynı zamanda bireyin kırılmış ya da gelişimsel olarak tamamlanamamış kendiliğini iyileştirme çabasının bir tezahürüdür (Özakkaş, 2015).

Kohut'un kuramsal yaklaşımında aktarım, bireyin çocuklukta yeterince karşılanmamış olan kendiliknesnesi deneyimlerini terapötik ilişki içinde yeniden yaşama fırsatı bulduğu bir süreçtir ve bu süreç ayna aktarımı, idealleştirme aktarımı ve ikizlik aktarımı olarak üç ana formda kendini göstermektedir (Wolf, 1988).

a. Ayna aktarımı

Ayna aktarımı, Kohut'un kendilik psikolojisinde en temel kendiliknesnesi aktarım biçimlerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Bu aktarım türü bireyin kendini değerli, güçlü ve anlamlı hissetme ihtiyacının, ötekinden (örn; terapist) aldığı onay, takdir ve duygusal yansıtma ile karşılanmasına dayanmaktadır. Kohut'a (1971) göre, çocukluk döneminde ebeveyn ya da bakımveren figür tarafından yeterince aynalanmamış bireyler, gelişimsel olarak kırılmalı bir benlik yapısına sahip olabilmektedirler. Bu bireyler, ileriki dönemlerde aynalanma eksikliğinin telafisi için diğer kişilerden onay alma, başarılı ve önemli görülme gibi beklentiler geliştirmektedirler. Bu ihtiyaç, terapötik ilişkide yeniden canlanarak danışanın terapisti, kendisini yansıtan, güçlü, hayranlık duyan bir figür gibi deneyimlemesine neden olmaktadır (Kohut, 1977).

Kohut, ayna aktarımını sadece bireyin büyüklenmeci tarafının tekrar sahnelenmesi olarak görmekle kalmayıp bunun daha da ötesinde, bireyin bütünlüklü bir kendilik yapısı inşa edebilmesi için gerekli olan bir gelişimsel ihtiyaç olarak ele almaktadır (Özakkaş, 2015). Ayna aktarımı, danışanın "ben yeterliyim", "değerliyim", "görölmeye değerim" gibi öz-değer algılarını pekiştirme fırsatı sunan ve bu süreçte de terapistin, danışanın duygu ve düşüncelerine eşduyumla yaklaşp onu olduğu gibi görerek ve duygusal olarak yansıtarak danışana ayna tutmasıdır. Özakkaş'a göre (2015), burada kritik olan nokta terapistin, danışanın bu aynalanma beklentilerine doğrudan yanıt vermek yerine, bu ihtiyacı anlamaya çalışarak ve empatik yansıtma yaparak aktarımı işlevsel hale getirmesidir. Böylece danışan uygun terapi ortamında dışsal onay ihtiyacını içselleştirilmiş bir öz-değer duygusuna dönüştürme fırsatı bulmuş

olacaktır. Terapist tarafından duyulduğunu ve empatik bir biçimde kabul gördüğünü hisseden birey, zamanla kendi içsel değerini sağlamlaştırmaya başlayacaktır (Özakkaş 2015; Yurduşen, 2015; Wolf, 1988).

b. İdealleştirme aktarımı

Kohut'un tanımlamış olduğu idealleştirme aktarımı terapide, bireyin terapistini idealize edilmiş, tümgüçlü ve kusursuz bir figür olarak deneyimlemesiyle ortaya çıkmaktadır (Kohut, 1971). Bu aktarım biçimi, temelde çocukluk döneminde ebeveynin idealize edilmesi yoluyla oluşan ve benliğin gelişiminde oldukça büyük bir öneme sahip olan bir mekanizmanın terapötik ilişkide yeniden sahnelenmesidir. Danışan, terapistinin bilge, yol gösteren ve güven veren bir kişi olmasını arzulayıp süreç içerisinde de benliğini onunla özdeşleştirerek kendi içsel bütünlüğünü sürdürebilmektedir (Kohut, 1971; Kohut 1977).

Terapötik bağlamda bu aktarım çeşidi, bireyin güçlü bir figüre bağlanarak kendi eksik yönlerini telafi etme çabasıdır. Bu süreçte danışan, terapistten gelen her türlü olumlu geri bildirimi, içsel bir güven ve değer hissine dönüştürmeye çalışmaktadır (Tuzgöl, 2022). Terapist ise, danışanın bu ihtiyacını fark ederek sabırla ve empatik bir duruşla kapsayan kişi olmalıdır. Bu tür bir ilişki, uzun vadede danışanın kendilik yapısında sağlıklı bir yeniden yapılanma süreci başlatabilmektedir (Wolf, 1988).

Bu aktarım biçimi özellikle narsisistik kırılganlığı yüksek bireylerin terapi sürecinde uzun süreli ve derinlikli bir çalışma alanı oluşturabilmektedir. Kohut (1977), bu aktarımın narsisistik bozuklukların tedavisinde kilit rol oynadığını vurgulamaktadır. Bunun sebebini de danışanın terapisti idealize etme süreci, zamanla gerçekçi bir farkındalık düzeyine dönüşerek daha esnek ve uyumlu bir kendilik yapılanmasının temelini attığı şeklinde açıklamaktadır. Bu sayede danışan, dışsal ideallere bağlı kalmadan kendi içsel kaynaklarını keşfetmeye başlayarak sağlıklı bir kendilik inşa sürecine girmektedir (Kohut, 1977; Stolorow and Atwood, 1992).

c. İkizlik aktarımı

Kohut'un kuramının ilk gelişim aşamalarında ikizlik aktarımı, ayna aktarımının bir alt biçimi olarak değerlendirilmiştir. Bunun sebebi ise danışanın

terapistte kendine benzeyen özellikleri araması ve bu benzerlikler üzerinden benliğini sağlamlaştırmaya çalışması durumunun aynalanma ihtiyacının bir yansıması olarak kabul edilmesi olmuştur. Ancak zamanla Kohut (1984), ikizlik deneyiminin, yalnızca bir aynalanma meselesi olmayıp bireyin aidiyet duygusunun benzerlik ve ötekine ait olma ihtiyacı ile yakından ilişkili kendine özgün bir dinamik olduğunu ileri sürmüştür. Bu doğrultuda da ikizlik aktarımı, gelişimsel süreçte sağlıklı bir kendilik inşası için karşılanması gereken bir "ben de senin gibiyim" deneyiminin yeniden yaşanmasına olanak tanıyan kendine has bir aktarım biçimi olduğunu vurgulamaktadır (Özakkaş, 2015).

Bu aktarım biçiminde danışan, iç dünyasında terapistini yalnızca bir rehber ya da destekleyici figür olarak değil; aynı zamanda kendisinin bir yansıması "öteki ben" gibi hissetmektedir. Başka bir ifadeyle danışan terapistini, kendi duygu, düşünce ve yaşantılarına benzer özellikler taşıyan bir öteki olarak deneyimlemeyi arzulamaktadır (Togashi and Lecours, 2008). Bu aktarım ihtiyacı, genellikle bireylerin kırılganlık, yalnızlık ya da duygusal çöküntü yaşadıkları anlarda ortaya çıkmaktadır. İnsanlar zorlayıcı deneyimler sonucunda, kendi yaşadıklarını anlayabilecek ya da benzer şeyler yaşamış kişilere yönelerek bir çeşit içsel denge kurmaya çalışmaktadırlar. Bu sebeple de terapi sürecinde, danışan açısından terapistin "ben de senin gibiyim" mesajını taşıyan bir varlık olması kişinin kendini daha güçlü, daha anlaşılmış ve daha az yalnız hissetmesini sağlamaktadır (Özakkaş, 2015; Yurduşen, 2015).

Sonuç olarak, ikizlik aktarımının canlandığı bir terapi odasında danışan kendisini ilk kez gerçekten "anlaşılmış" hissedebilmekle birlikte bu deneyim sayesinde hem içsel yalnızlığını giderebilir hem de parçalanmış ya da eksik kendilik yapısını bütünleştirmeye başlayabilmektedir. Dolayısıyla da terapi süreci içerisinde bu aktarımın dikkatle ele alınması, bireyin kendilik algısının güçlenmesine ve kişilerarası ilişkilerinde daha stabil bir kendilik yapısıyla ilişki kurabilmesine olanak tanımaktadır (Gök, 2021; Kohut, 1984; Mollon, 2001; Romano, 2004).

C. Bağlanma

Bağlanma mekanizması, yenidoğanın yaşamını sürdürebilmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu mekanizma evrimsel süreçte gelişmiş olup,

yalnızca insanlara özgü değil, doğada yer alan tüm memeli türlerinde kendini göstermektedir (Yıldızhan, 2017). APA'ya göre bağlanma, insan yavrusu ya da insan olmayan bir hayvan ile onun ebeveyn figürü ya da bakıcısı arasında oluşan duygusal ilişkidir ve bu ilişki güven duygusunun temellerini atma amacıyla geliştirilir. Bu durum bakımverenin varlığında rahatlıkla gözlemlenir (APA, t.y.). Bağlanma, yalnızca bebeklik döneminde bakımverenle ilişki kurma eğilimini değil, aynı zamanda yetişkinlikte duygusal destek sunan sosyal bağlantılar arama ihtiyacını da yansıtır (Harlow, 2021). Bowlby (1969) ve Ainsworth (1973)'e göre ise bağlanma; iki birey arasında gelişen ve hem zaman hem de mekân sınırlarını aşarak varlığını sürdüren kuvvetli bir duygusal bağdır. Erkuş (1994) bağlanma kavramını, temel bakımveren kişiye yönelik olumlu duygusal tepkiler sergileme, tehlike veya stres anlarında bakım verenin güvenliğine sığınma ihtiyacı ve bu kişinin varlığıyla eşzamanlı olarak sakinleşme gibi davranışsal ve duygusal dinamiklerle açıklar. Ayrıca, yaşamın erken dönemlerinde bakım verenle yoğun bir etkileşim arzusunun, bağlanma ilişkisinin temel bir göstergesi olduğunu da vurgulamaktadır. Harlow (2021), bağlanmayı yaşamımızdaki özel kişilerle kurduğumuz derin ve şefkat dolu bir ilişki olarak tanımlayıp onlarla etkileşim halindeyken keyif almamıza ve zor zamanlarda onların varlığıyla huzur bulmamıza yardımcı olan bir durum olarak ifade etmektedir.

1. Bağlanma Kuramı ve Tarihi Gelişimi

1930'lu yıllarda Londra'daki bir Çocuk Danışmanlık Kliniğinde görev yapan John Bowlby, psikiyatrist olarak duygusal sorunlar yaşayan çocuklarla çalışma fırsatı bulmuştur. Bu süreçte, çocuğun birincil bakımveren (genellikle anne) ile kurduğu ilişkinin sosyal ve duygusal gelişim ile bilişsel beceriler üzerindeki etkisini araştırmaya başlamıştır. Özellikle, anneden erken dönemde ayrılan bebeklerin ilerleyen yaşlarda uyum zorlukları yaşadığını gözlemleyerek bu durumun teorik temellerini oluşturmaya başlamıştır (Bretherton, 1992). Bowlby, daha sonra Robertson (1952) ile yaptığı iş birliğinde, annelerinden ayrılan çocukların yoğun kaygı tepkileri sergilediğini belgelemiştir. İlgi çekici bir bulgu olarak, bu çocukların fiziksel ihtiyaçları başka yetişkinler tarafından karşılanırsa bile duygusal sıkıntılarının azalmadığı tespit edilmiştir. Bu gözlemler, Bowlby'nin bağlanma kuramını şekillendiren temel verilerden biri haline gelmiştir (Lindsay, 2003). Bağlanma kuramı, John Bowlby ve Mary

Ainsworth'ün ortak çalışmaları sonucunda geliştirilmiştir. Bowlby, bağlanmanın temel dinamiklerini araştırırken, anne ile çocuk arasındaki ilişkinin ayrılık, kaybolma veya ölüm gibi durumlarla nasıl bozulabileceğini açıklamış ve kuramın ana ilkelerini ortaya koymuştur. Ainsworth ise Bowlby'nin öne sürdüğü kavramların sistematik olarak incelenip test edilmesine olanak sağlayarak kuramın gelişimine ve genişlemesine önemli katkılarda bulunmuştur (Bretherton, 1992).

John Bowlby'nin bağlanma kuramı, çocuk ile birincil bakımveren (genellikle anne) arasındaki duygusal bağın gelişimini ve bu bağın bireyin yaşam boyu psikolojik sağlığı üzerindeki etkisini açıklayan temel bir teoridir. Bowlby, bu kuramı 20. yüzyılın ortalarında geliştirmiş evrimsel biyoloji, sistem teorisi ve psikanalitik yaklaşımlardan yararlanarak insan davranışını anlamaya odaklanmıştır (Bowlby, 1969). Kuramın temelinde, çocuğun bakım verenle kurduğu güvenli bağlanmanın, hem fiziksel hem de duygusal hayatta kalma ihtiyacına dayandığı fikri yatmaktadır. Bowlby, bu ilişkinin kalitesinin bireyin gelecekteki ilişki dinamiklerini, duygu düzenleme becerilerini ve psikolojik uyumunu şekillendirdiğini savunarak bağlanmanın üç temel rolü olduğunu ifade etmiştir. Bunlar; bireyin çevresini keşfederken geri dönebileceği güvenli bir ötekinin olduğunun bilincinde olmak, fiziksel ihtiyaçların karşılanmasına katkıda bulunmak ve dünyaya karşı temel bir güven duygusu geliştirme fırsatı sunmaktır (Bowlby 1969; Bowlby 1988).

Bowlby (1969), bağlanmayı ilk olarak "anneye fiziksel yakınlık sağlamayı hedefleyen davranışsal sistemlerin etkileşiminin bir sonucu" şeklinde tanımlamış olsa da 1973 yılında yayımladığı ikinci ciltte bu kavramı yeniden ele alarak burada, bağlanma sisteminin temel amacını yalnızca fiziksel yakınlık ile sınırlamak yerine bireyin duygusal olarak ulaşılabilir, tutarlı tepkiler veren ve ihtiyaç anında yanıt sağlayan bir bağlanma figürüyle ilişki kurabilmesi olarak genişletmiştir Böylece, Bowlby'nin teorisi, pasif bir "yakın durma" eyleminden aktif bir "duygusal erişilebilirlik" vurgusuna evrilmiştir (Bowlby, 1973).

2. Bağlanmayı Etkileyen Faktörler

Bağlanma dinamikleri, yalnızca doğum sonrası dönemle sınırlı kalmayıp gebeliğin ilk evrelerinden itibaren oluşumu başlayan bir olgudur (Rubin, 1975).

Rubin (1975), erken dönemde anne ile fetüs arasındaki duygusal ilişkiyi "maternal-fetal bağlanma" terimiyle kavramlaştırmış ve bu sürecin doğum sonrasında kurulacak bağlanma ilişkisinin temelini attığını ileri sürmüştür. Anne adayının, hamilelik boyunca bebeğin varlığının zihinsel temsili oluşturması, onunla duygusal iletişim kurma çabası ve doğum sürecine psikolojik olarak hazırlanması sağlıklı bir anne-bebek etkileşimi için kritik öneme sahiptir. Bu süreçte, annenin ruhsal sağlığı, çevresinden aldığı destek ve gebeliğe dair algıları, maternal-fetal bağlanmanın niteliğini belirleyen etkili faktörlerdir (Rubin, 1984).

Bowlby (1969), bakımverenin fiziksel ve duygusal ihtiyaçlara tutarlı, zamanında ve uygun şekilde yanıt vermesinin bireyin bağlanma stilini etkileyen en kritik faktör olduğunu ifade etmektedir. Ek olarak bağlanmanın, çocuğun bakımverenle kurduğu erken ilişkiler sonucunda gelişen "içsel çalışma modelleri" (internal working models) aracılığıyla oluştuğunu ifade etmektedir. Bu zihinsel temsiller, bireyin ilerleyen dönemlerde kuracağı ilişkilerdeki beklenti ve davranışlarını şekillendireceği için içsel çalışma modellerinin de bağlanmayı etkileyen önemli durumlardan biri olduğunu öne sürmektedir (Bowlby 1973). Ainsworth ve arkadaşları (1978) ise "Yabancı Durum" (Strange Situation) deneyiyle, annenin çocuğun verdiği ipuçlarını (örneğin, ağlama veya gülümseme) doğru algılayıp bunlara uygun şekilde yanıt vermesinin (ebeveyn duyarlılığı) veya vermemesinin bebeğin yetişkinlik yaşamındaki bağlanma stillerinin temeli olduğunu öne sürerek ebeveyn duyarlılığının bağlanmayı etkileyen kritik bir konu olduğunu ortaya koymuştur.

Grossman ve arkadaşları (2006), bağlanmayı etkileyen faktörler içerisinde anne ve bebeğin sağlık durumu, gebeliğin isteyerek gerçekleşip gerçekleşmediği, kadının ve ailesinin geçmişteki aile ilişkileri ve kültürel yapısı, gebelik sürecindeki olası riskler, doğum sonrası depresyon, annenin ilk gebelik deneyimi, sosyo-ekonomik koşullar ve çevresel etmenler gibi pek çok değişkenden etkilendiğini belirtmektedir. Ayrıca bebeğin doğumunun gerçekleştirildiği yer, sağlık çalışanlarının sunduğu destek ve sergiledikleri tutum da bağlanmayı şekillendiren önemli çevresel faktörler arasındadır (Özcan ve Kınık, 2020). Bağlanma olgusu üzerindeki en önemli etkenlerden bir diğeri ise gebeliğin planlı olup olmamasıdır. Buna yönelik olarak Kordi ve arkadaşlarının (2016) yürütmüş olduğu bir araştırmada bağlanma düzeyi düşük olan plansız gebelik yaşayan

kadınlarda, görüntülü rehberlik uygulamalarının anne-bebek bağlanması üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, plansız gebelik yaşayan kadınlarda bağlanmayı güçlendirmek amacıyla düzenli olarak gerçekleştirilen görüntülü eğitimlerin etkili olduğu saptanmıştır (Özcan ve Kınık, 2020).

Mikulincer ve Shaver'e göre (2007) de erken çocukluk döneminde anne ile bebeğin sağlıklı bir etkileşim içerisinde olması hem duygusal hem de fiziksel gelişim açısından büyük önem taşımakla birlikte bu dönemde kurulan bağlar, çocuğun ilerleyen yaşlarda diğer insanlarla geliştireceği ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Cori de (2018), çocukların erken yaşam deneyimlerinde sevgi, şefkat ve güvenle karşılaşmaları durumunda kendilerini değerli ve güvenilir bir birey olarak algılayacaklarını buna karşılık bağlanma ihtiyaçları tutarlı bir şekilde karşılanmayan çocukların ise benlik saygılarının düşük olacağını ve olumsuz kimlik geliştirebileceklerini ifade etmektedir. Burger (2006), bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: *“İstenmediğini hisseden bir çocuk, yalnızca ebeveynleri tarafından değil, tüm çevresi tarafından reddedildiğine inanır. Buna karşın, sevgi ve ilgiyle büyüyen bir çocuk, yalnızca ailesinden değil çevresindeki herkesten sevgi göreceğine dair güçlü bir inanç geliştirir.”* Dolayısıyla bakımverenlerin çocuğa karşı sergiledikleri davranışlar ve bu davranışların tutarlılık düzeyi bağlanmayı etkileyen faktörlerin birçoğunu kapsayan bir durumdur (Dalgar vd., 2021). Ek olarak bağlanma davranışı, yaşamın farklı evrelerinde farklı kişilere yönelmektedir. Bebeklik ve çocukluk döneminde birincil bakımverenlere (genellikle ebeveynler) odaklanırken, ergenlikte akran ilişkilerine, yetişkinlikte ise romantik partnerlere yönelir. Bu nedenle, bağlanma dinamiklerini analiz ederken, bireyin içinde bulunduğu gelişimsel dönem dikkate alınmalı ve bu döneme özgü bağlanma figürleri ile davranışsal örüntüler değerlendirilmelidir (Morsünbül ve Çok, 2011).

3. Yetişkinlikte Bağlanma Stilleri

Bowlby (1969), bireylerin yaşamlarının ilk yıllarında birincil bakım verenlerle kurdukları ilişkilerin, ilerleyen dönemlerde duygusal tepkilerini, düşünce yapılarını ve davranış kalıplarını şekillendirmede belirleyici bir rol oynadığını vurgulamıştır. Daha sonraki araştırmacılar (Bartholomew ve

Horowitz, 1991; Hazan and Shaver, 1994), bağlanma kuramını yetişkinlerin romantik ilişkileri ve sosyal etkileşimleri üzerine odaklanacak şekilde genişletmişlerdir. Bu çalışmalar, çocuklukta oluşan bağlanma dinamiklerinin yetişkinlikteki ilişki örüntüleriyle benzerlik gösterdiğini ortaya koymuştur. Özellikle, bebeklik döneminde geliştirilen "içsel çalışma modelleri" (internal working models), yetişkinlikteki bağlanma stillerini de etkileyerek, bireyin duygusal yaşamını ve ilişki kurma biçimlerini belirlemeye devam etmektedir (Main et al., 1985). Ancak bu modellerin ve dolayısıyla da bağlanma stillerinin Egeland ve arkadaşları (1988) tarafından yapılan bir çalışmada, sabit olmadığı ve yaşam boyu süren deneyimlerle değişebileceği bulgusuna ulaşılmıştır.

Ainsworth (1978; 2015), literatürde "Yabancı Durum Deneyi" (Strange Situation) olarak bilinen çalışmasıyla laboratuvar ortamında annelerinden ayrılan ve daha sonra yeniden bir araya getirilen çocukların davranışsal tepkilerini incelemiştir. Bu gözlemler sonucunda, çocukların bağlanma örüntülerini güvenli (secure), kaygılı-ikircikli (anxious/ambivalent) ve kaçınan (avoidant) olmak üzere üç ana kategoride sınıflandırmıştır. Bu bağlanma stilleri, annenin çocuğa karşı tutarlı veya tutarsız, sürekli veya süreksiz, duyarlı veya tepkisiz davranışlarına bağlı olarak şekillenmiştir. Daha sonra Main ve Solomon (1990), bu sınıflandırmaya dağınık (dezorganize/dezoryante) adı verilen dördüncü bir bağlanma tipini eklemiştir. Bu tipte, çocuğun davranışları tutarsız ve yönü belirsizdir, özellikle kaygı yönetiminde ciddi bir düzensizlik gözlemlenmektedir. Bartholomew ve Horowitz (1991) ise bireylerin bağlanma stillerini bireyin kendisini ve başkalarını algılama biçimleri temelinde yeniden ele almıştır. Literatürde "dörtlü bağlanma modeli" olarak geçen bu yaklaşıma göre de bağlanma örüntüleri güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olarak dört farklı şekilde sınıflandırılmıştır.

Yetişkin bağlanması üzerine çalışan araştırmacılar (Bartholomew and Horowitz, 1991; Collins and Read, 1990; Hazan and Shaver, 1990), romantik ilişkilerdeki bağlanma dinamiklerinin bebek ve bakımveren bağlanmasından daha farklı olduğunu vurgulamaktadır. Örneğin, bebeklerin bakımverenden güven, fiziksel temas ve ihtiyaçlarının giderilmesi gibi beklentileri olmasına karşın bu ilişkide bebeğin bakımverene karşı herhangi bir sorumluluğu yoktur. Yetişkin bağlanmasında ise kişi, partnerinin ihtiyaçlarını karşılama yükümlülüğü taşıyarak

kendi beklentilerinin de karşılanmasını bekler (Görünmez, 2006). Bu durum, bebeklikteki tek yönlü bağlanmanın yetişkinlikte karşılıklı bir ilişkiye dönüştüğünü göstermektedir (Harmata, 2004; Karakuş, 2012). İki dönem arasındaki temel fark da bu karşılıklılık ilkesidir (Collins and Read, 1990). Ayrıca, bebekler güvenlik ihtiyaçlarını bakım verenle fiziksel temas kurarak giderirken, yetişkinler için bu ihtiyaç, partnerin duygusal erişilebilirliğini bilmekle ilişkili ola bir durumdur. Fiziksel temas durumu yetişkinlerde tamamen devre dışı kalmasa da yetişkin bağlanmasında duygusal güven daha ön planda olmaktadır. Son olarak, bebeklerin bağlanma figürü genellikle birincil bakımveren (çoğunlukla anne) iken yetişkinlerde bu rolü çoğunlukla cinsel partnerler veya akranlar üstlenir (Görünmez, 2006).

a. Güvenli bağlanma

Güvenli bağlanma, bireyin psikolojik sağlığını ve sosyal işlevselliğini destekleyen en uyumlu bağlanma örüntüsü olarak kabul edilmektedir (Ainsworth, 1978; Bowlby, 1969; Bretherton, 1990). Güvenli bağlanan bireyler, bakım verenin fiziksel olarak yanlarında olmaması durumunda bile, onlara duygusal ve fiziksel erişim sağlayabileceklerine dair güven hissetmektedir. Bunun temel nedeni, bakım verenin çocuğun ihtiyaçlarına tutarlı ve duyarlı olmasının yanı sıra sıcak ve destekleyici tepkiler vermesidir (Arslan, 2008). Moura-Ramos ve arkadaşları (2017), güvenli bağlanan bireylerin tehditlerle baş ederken başkalarının desteğine güvenebilen ve rahatlıkla yardım talep edebilen kimseler olduklarını ifade etmektedir. Bu durum, özellikle zorlayıcı koşullarda sosyal desteğin etkin kullanımını mümkün kılmaktadır.

Güvenli bağlanma örüntüsüne sahip kişiler, kendilerini değerli ve sevimli olarak bireyler olarak algılamakta olup bu da yüksek benlik saygısı ile ilişkilendirilmiştir (Bartholomew and Horowitz, 1991). Bu kişiler başkalarını da kabul edilebilir, güvenilir ve duygusal olarak erişilebilir olarak görme eğiliminde oldukları için yakın ilişkiler kurmada rahat ve istekli olmaktadır (Mikulincer and Shaver, 2007). Araştırmalar, bu bireylerin romantik ilişkilerde derin bağlar kurabilme becerileri gösterdiğini ve arkadaşlık ilişkilerinde yakınlık düzeylerinin yüksek olduğunu ortaya koymakla birlikte güvenli bağlanan bireylerin bağımsız bir kimlik algısına sahip olduğu ve ilişkilerde aşırı bağımlılıktan kaçındıklarını da belirtmektedir. Bu durum güvenli bağlanan

kişilerin hem benlik hem de ötekilere dair temsillerinin olumlu olduğunu göstermektedir. Yani bu bireyler kendilerine ve çevrelerine dair olumlu zihinsel temsillere sahip olan kişilerdir (Bartholomew and Horowitz, 1991; Görünmez, 2006; Mikulincer and Shaver, 2007).

b. Kaygılı bağlanma

Kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip bireyler, stresli durumlarda kendilerine dair olumsuz algılar (örneğin, yetersizlik veya değersizlik hissi) nedeniyle çaresizlik yaşar ve bu duyguyu yönetmek için bağlanma figürüne fiziksel veya duygusal yakınlık arayışına girmektedirler (Çalışır, 2009). Bu kişiler, bağlanma figürünü kaybetme korkusuyla, ilişkiyi sürdürmek için aşırı zihinsel meşguliyet (sürekli endişe, takip etme) ve davranışsal çabalar (aşırı ilgi gösterme, onay arama) sergilemektedirler (Hazan and Shaver, 1990). Bu bağlamda, kaygılı bağlanmanın temelinde yakınlık ihtiyacı ile reddedilme veya sevilme korkusu arasındaki çatışmanın yattığı düşünülmektedir. (Moura-Ramos et al., 2017). Bu bireyler ilişkide reddedilme veya terk edilme olasılığına karşı yoğun endişe ve korku deneyimlemektedirler. Bu durumun temel sebebi ise kişinin kendilik algısındaki olumsuzluklar olmaktadır. Bu algılar, bireylerin başkalarıyla aşırı yakınlık arayışına girmesine ve ilişkilerde bağımlı davranışlar sergilemesine yol açmaktadır (Mikulincer and Shaver, 2007). Ayrıca, bu bireylerde benlik algısındaki düşük öz-değer, terk edilme korkularını daha da şiddetlendirir; bu nedenle ilişkilerde sürekli güvence ihtiyacı hissetmektedirler (Collins and Read, 1990). Kaygılı bireyler, aşırı uyarım stratejilerinin etkisiyle partnerin davranışlarını sürekli izler, olumsuz duygu ve düşünceleri yoğun şekilde zihinsel olarak işler. Bu durum, duygusal düzenleme becerilerinin zayıf olması nedeniyle stresle başa çıkmada başkalarına bağımlı hale gelmelerine yol açmakla birlikte partnerlerinin ilgisizlik, ulaşılamazlık veya gecikmiş tepkiler gibi davranışlarına karşı aşırı hassas olmaktadır. (Brenning and Braet, 2012; Mikulincer and Shaver, 2003). Sonuç olarak, bu bireyler öfke, üzüntü gibi olumsuz duygularını kontrol etmekte zorlanır ve partnerlerine yönelik sözel veya davranışsal saldırganlık gösterebilirler. Bu tepkiler de aslında ilişkilerinde duygusal güvence arayışının bir uzantısıdır (Brenning and Braet, 2012).

c. Kaçınan Bağlanma

Kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip bireyler, yaşamlarındaki stres verici ve tetikleyici unsurları bilinçli olarak göz ardı etme eğilimindedirler. Bu kişiler, stresli durumlarda çevresel destek aramak yerine içe kapanma davranışı sergileyip sosyal etkileşimlerden kaçınma eğiliminde olarak kendilerini korumaya çalışmaktadırlar (Çalışır, 2009). Bu bireyler, ilişkide oldukları veya olacakları ötekilere karşı hissettikleri güven eksikliği nedeniyle ilişkilerinde mesafeli olma eğilimindedirler. Bu sebeple de yakın duygusal bağlar kurmaktan rahatsızlık duyarak buna paralel olarak da ilişkisel etkileşimlerden aktif olarak kaçınmaktadırlar (Büyükçolpan, 2019; Collins and Read, 1990; Morsünbül ve Çok, 2011).

Kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip kişiler, ilişkilerde uzaklaşma eğiliminde olmakla birlikte diğer bir taraftan da reddedilmeye karşı da aşırı duyarlıdırlar. Reddedilebilme ihtimallerini göz önünde bulundurarak en başından yaklaşmamayı tercih edebilmektedirler (Büyükçolpan, 2019). Bu bağlanma örüntüsünde bireyler hayatlarındaki duygusal bakımdan önemli ötekilerle kuracakları uzun ve derin ilişkiden kaygılanabilmektedirler. Bunun en temel sebeplerinden biri ise bu ilişkide yaşayacakları olası kırılmayla baş edemeyecekleri endişesidir (Mikulincer and Shaver, 2003). Bu nedenle bir yandan hayatlarındaki önemli ötekilerle ilişkilene arzuları olurken bir yandan da o ilişkiden kaçınmak, kendisini geri çekmek ikilemi arasında gidip gelmektedirler (Mikulincer and Shaver, 2003; Shi, 2013).

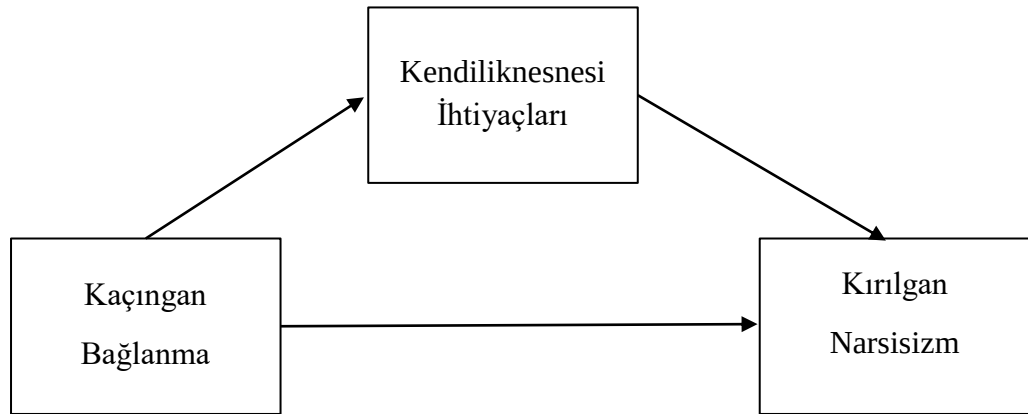


III. YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında, çalışmanın modeli, evren ve örneklem bilgileri, veri toplama araçları ile veri analizinde kullanılan teknikler ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

A. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, nicel araştırma yöntemleri arasında yer alan ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. İlişkisel tarama modeli, birden fazla değişken arasında var olan ilişkilerin yönünü ve düzeyini belirlemeyi amaçlayan bir desendir (Karasar, 2005). Bu çalışmada kaçınan bağlanma, kırılğan narsisizm ve kendiliknesnesi ihtiyaçları olmak üzere üç temel değişken ele alınmakta olup bu değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla söz konusu model kullanılmıştır. Araştırmada bağımsız değişken kaçınan bağlanma, bağımlı değişken kırılğan narsisizm ve aracı değişken ise kendiliknesnesi ihtiyaçları olarak belirlenmiştir.



Şekil 2 Araştırmanın Modeli

B. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan 18 ile 65 yaş arasındaki yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise bu

evrenden kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen toplam 480 katılımcı meydana getirmektedir. İlk etapta 548 kişiden veri toplanmış olup demografik bilgi formunda yer alan “psikiyatrik tanı” sorusunda hekim tarafından konmuş tanı belirten 68 katılımcı analiz dışı bırakılmıştır.

Araştırma, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu’nun (karar no: 2025/03; tarih: 20.03.2025) izni ile katılımcılara Onam Formu dağıtılarak uygulanmıştır. Çalışmada Sosyodemografik Bilgi Formu, Kırılgan Narsisizm Ölçeği (KNÖ), Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanteri (KİE) ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II) uygulanmıştır.

C. Veri Toplama Araçları

1. Sosyodemografik Bilgi Formu:

Sosyodemografik bilgi formunda katılımcıların; yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, medeni hal ve psikiyatrik tanı varlığını öğrenmek için araştırmacı tarafından hazırlanan sorular yer almaktadır.

2. Kırılgan Narsisizm Ölçeği

Hendin ve Cheek tarafından 1997’de geliştirilen bu ölçek, narsisizmin hassas ve kırılgan yönünü değerlendirmek için tasarlanmıştır. Ölçeğin orijinal versiyonu 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, 1 (Hiç tanımlamıyor) ile 5 (Oldukça tanımlıyor) arasında 5’li likerttir. Türkçe formu için geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları Şengül ve arkadaşları tarafından 2015 yılında yapılmıştır. Türkçe uyarlama çalışmasında madde sayısı 8 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınan yüksek puanlar kırılgan narsisizm düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Orijinal formun Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .63; yapısal geçerlilik katsayısı ise .63 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ise ölçeğin alfa güvenirlik katsayısı .57 olarak saptanmıştır.

3. Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanteri

Kişilerin kendiliknesnesi ihtiyaçlarını değerlendirmek amacıyla Banai ve ekibi tarafından 2005 yılında geliştirilen Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanteri (KİE), toplam 38 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler, 1 (Hiç Katılmıyorum) ile

7 (Tamamen Katılıyorum) arasında değişen yedi dereceli bir ölçekte değerlendirilir. Orijinal envanter, beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar aynalanma ihtiyacına yaklaşma, idealizasyon ihtiyacına yaklaşma, ikizlik ihtiyacına yaklaşma, aynalanmadan kaçınma ve idealizasyon/ikizlik ihtiyacından kaçınmadır. Yurdeşen ve Gençöz (2018) tarafından Türkçeye uyarlanan bu ölçek, orijinalinden farklı olarak aynalanma, idealizasyon ve ikizlik ihtiyaçlarına yaklaşmayı tek bir boyut altında toplar. Böylece Türkçe versiyonunda üç alt boyut yer almıştır. Bu alt boyutlardan aynalanma/idealizasyon/ikizlik ihtiyacına yaklaşma için Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0.84; idealizasyon/ikizlik ihtiyacından kaçınma için 0.79 ve aynalanmadan kaçınma için ise 0.65 olarak hesaplanmıştır (Yurdeşen ve Gençöz, 2018, s. 88-91). Bu çalışmada ise aynalanma/idealizasyon/ikizlik ihtiyacına yaklaşma için Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0.87, idealizasyon/ikizlik ihtiyacından kaçınma için 0.84 ve aynalanmadan kaçınma için ise .74 olarak saptanmıştır.

4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri- II

Brennan, Clark ve Shaver (1998) tarafından geliştirilen Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, 60 farklı ölçeğin faktör analizine tabi tutulmasıyla oluşturulmuş ve sonuç olarak romantik ilişkilerde “kaçınma” ve “kaygı” olmak üzere iki temel boyut belirlenmiştir. Ölçek toplamda 36 maddeden oluşmakta olup, her bir boyuta 18 madde denk gelmektedir (Alkım-Arı, 2015).

Türkçe'ye uyarlaması ve geçerlik-güvenirlik çalışmaları Sümer (2005) ve arkadaşları tarafından yapılmış olup çalışmada bağlanma stillerini ve boyutlarını ölçmek için İlişki Ölçekleri Anketi ve İlişkiler Anketi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin “kaygı” ve “kaçınma” olmak üzere iki faktörlü bir yapıya sahip olduğu saptanmıştır. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE-II) 7’li likert tipi bir ölçek olup, katılımcılar kendilerine uygun cevabı işaretlemektedirler. Ölçekte “kaygı” boyutu tek numaralı maddelerle, “kaçınma” boyutu ise çift numaralı maddelerle ölçülmektedir. Ayrıca, bazı maddeler ters yüklüdür. Ölçekten alınacak yüksek kaygı puanı, bireyin yakın ilişkilerde olumlu başkaları, olumsuz kendilik temsillerini ifade ederken, kaçınma puanının yüksek olması olumlu kendilik, olumsuz başkaları temsillerini yansıtmaktadır. Kaygı puanının yüksek olması, kişinin romantik ilişkide yaşadığı kaygı ve yakınlığı

sürdürme eğiliminin yüksek olduğunu gösterirken, kaçınma puanının yüksekliği, kişinin yakınlıktan kaçınma eğiliminde olduğunu belirtir (Erişti, 2010). Ölçeğin güvenirlik katsayıları kaygı boyutu için .86, kaçınma boyutu için .90 olarak belirlenmiştir (Alkım-Arı, 2015). Bu çalışmada ise ölçeğin yalnızca kaçınmacı boyutunu ölçen maddeleri kullanılmış olup güvenirlik katsayısı kaçınma boyutu için .89 olarak saptanmıştır.

D. Verilerin Analizi

Anket yoluyla elde edilen veriler, bilgisayar ortamına SPSS 25 programı ile uyumlu olacak şekilde aktarılmış ve gerekli kodlamalar yapılarak veri setine işlenmiştir. Kodlama işlemleri tamamlandıktan sonra, katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlar hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin normal dağılıma uygunluğu ise çarpıklık ve basıklık değerleri temel alınarak değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bu değerlerin -2 ile +2 arasında olduğu görülmüş bu da verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığını göstermektedir (Hahs-Vaughn and Lomax, 2020).

Ölçekler arasındaki ilişkinin düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon analizi uygulanmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerine göre değişkenlerde anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek için Bağımsız Gruplar t-testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Aracılık analizleri, Process Macro 4.2 eklentisi aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Tüm istatistiksel analizler, %95 güven aralığı içerisinde ve $p < .05$ anlamlılık düzeyi esas alınarak yürütülmüştür.

IV. BULGULAR

Çizelge 1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kadın	290	60.4
	Erkek	190	39.6
Medeni Durum	Evli	112	23.3
	Bekar ve ilişkisi olmayan	260	54.2
	İlişkisi Var	108	22.5

Araştırmaya katılan bireylerin %60,4'ü kadın, %39,6'sı erkektir. Medeni durum açısından katılımcıların %23,3'ü evli, %54,2'si bekar ve ilişkisi olmayan ve %22,5'i bir ilişki içerisinde. Katılımcıların yaş ortalaması $29,83 \pm 10,41$ olup en genç katılımcı 18 yaşında, en yaşlı katılımcı ise 60 yaşındadır.

Çizelge 2 Değişkenlerin Betimsel İstatiksel Değerleri

Değişkenler	n	Min.	Max.	Ort.	SS	Çarpıklık	Basıklık
Kırılğan Narsizm Ölçeği	480	9	35	21.76	4.50	.130	.108
Kaçınan Bağlanma	480	20	123	65.04	21.02	.263	-.521
Aynalanma, İdealizasyon ve İkizliğe Yaklaşma	480	11	72	27.16	10.82	.868	.731
İdealizasyon ve İkizlikten Kaçınma	480	21	147	88.05	19.21	-.238	.288
Aynalanmadan Kaçınma	480	6	42	22.87	7.06	.210	.152

A. Korelasyon Analizi

Çizelge 3 Değişkenler Arasındaki İlişkiler

	1	2	3	4	5	6
KNÖ	-					
KB	.535**	-				
AİİY	.468**	.481**	-			
İİK	.327**	.288**	.094*	-		
AK	-.247**	-.377**	-.388**	0.085	-	

KNÖ= Kırılğan narsisizm ölçeği, KB= Kaçınan bağlanma, AİİY= Aynalanma İdealizasyon İkizliğe yaklaşma, İİK= İdealizasyon İkizlikten kaçınma, AK= Aynalanmadan kaçınma

*p< .05, **p< .01

Katılımcıların kırılğan narsisizm puanları ile kaçınan bağlanma puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = .535$, $p < .01$). Bu bağlamda katılımcıların kaçınan bağlanma puanları arttıkça kırılğan narsisizm puanları da artmaktadır. Katılımcıların kırılğan narsisizm puanları ile aynalama, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = .468$, $p < .01$). Bu bağlamda katılımcıların kırılğan narsisizm puanları arttıkça aynalama, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma puanları da artmaktadır. Katılımcıların kırılğan narsisizm puanları ile idealizasyon ve ikizlikten kaçınma puanları arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = .327$, $p < .01$). Bu bağlamda katılımcıların kırılğan narsisizm puanları arttıkça idealizasyon ve ikizlikten kaçınma puanları da artmaktadır. Katılımcıların kırılğan narsisizm puanları ile aynalamadan kaçınma puanları arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.247$, $p < .01$). Bu bağlamda da katılımcıların kırılğan narsisizm puanları arttıkça aynalamadan kaçınma puanları azalmaktadır.

Katılımcıların kaçınan bağlanma puanları ile aynalama, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = .481$, $p < .01$). Bu bağlamda katılımcıların kaçınan bağlanma puanları arttıkça aynalama, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma puanları da artmaktadır. Katılımcıların kaçınan bağlanma puanları ile idealizasyon ve ikizlikten kaçınma puanları arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = .288$, $p < .01$). Bu bağlamda katılımcıların

kaçınan bağlanma puanları arttıkça idealizasyon ve ikizlikten kaçınma puanları da artmaktadır. Son olarak katılımcıların kaçınan bağlanma puanları ile aynalamadan kaçınma puanları arasında negatif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.377$, $p < .01$).

B. Aracılık Analizleri

Çizelge 4 Kaçınan Bağlanma ile Kırılğan Narsisizm Arasında Aynalanma/İdealizasyon/

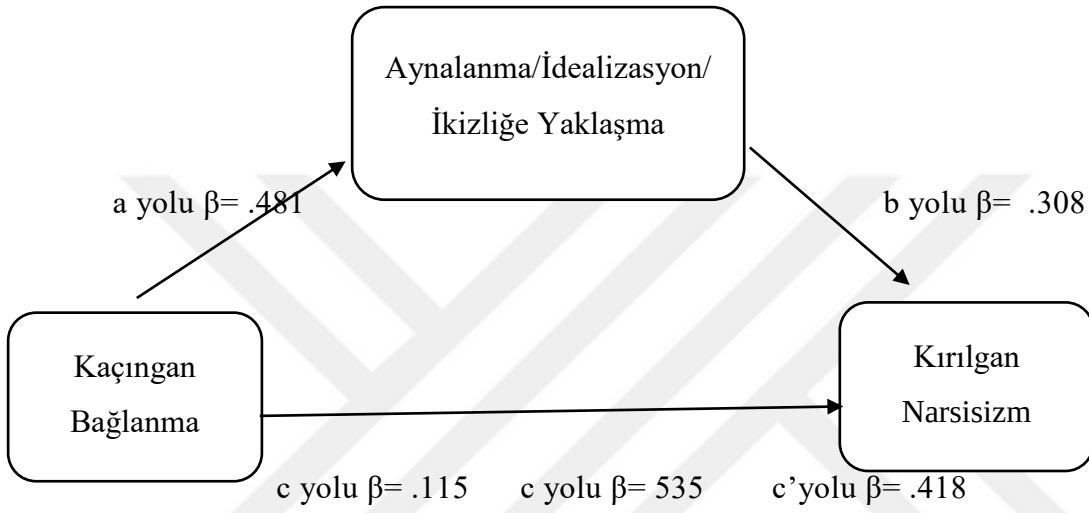
Etki	B (Std. Hata)	β	t	p	%95 Güven Aralığı (Alt Sınır- Üst Sınır)
Kaçınan Bağlanma → Yaklaşma (a yolu)	.440 (.037)	.481	12.010	.000***	.368 - .512
Yaklaşma → Kırılğan Narsizm (b yolu)	.064 (.010)	.308	6.472	.000***	.045 - .084
Kaçınan Bağlanma → Kırılğan Narsizm (c yolu)	.115 (.008)	.535	13.845	.000***	.098 - .131
Kaçınan Bağlanma → Kırılğan Narsizm (c' yolu)	.086 (.009)	.418	9.527	.000***	.069 - .104
Dolaylı Etki (a*b)	.028 (.005)	.131			Bootstrap: .019 - .039

İkizliğe Yaklaşmanın Aracılık Rolü

p < .001

Kaçınan bağlanmanın kırılğan narsisizm üzerindeki toplam etkisi incelendiğinde bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Modelin R^2 değeri .286 olup, kaçınan bağlanmanın kırılğan narsisizmdeki varyansın %28.6'sını açıkladığı anlaşılmaktadır ($F_{(1-478)} = 191.677$, $p < .001$). Regresyon analizi sonucunda kaçınan bağlanmanın kırılğan narsisizmi pozitif yönde yordadığı bulunmuştur ($\beta = .535$, $B = .115$, $t = 13.845$, $p < .001$). Kaçınan bağlanmanın yaklaşma eğilimi üzerindeki etkisi (a yolu) incelendiğinde bu ilişkinin anlamlı ve pozitif olduğu görülmüştür ($\beta = .481$, $B = .440$, $t = 12.010$, $p < .001$). Aracı değişken olan yaklaşma eğiliminin kırılğan narsisizm üzerindeki etkisi (b yolu) da anlamlı ve pozitif bulunmuştur ($\beta = .308$, $B = .064$, $t = 6.472$, $p < .001$). Yaklaşma eğilimi aracı değişken olarak modele dâhil edildiğinde regresyon modeli anlamlı kalmaya devam etmiştir ($F_{(2-477)} = 124.983$, $p < .001$). Kaçınan bağlanmanın kırılğan narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi de

anlamlılığını korumuştur ($\beta = .418$, $B = .086$, $t = 9.527$, $p < .001$). Modelin R^2 değeri .344 olup, açıklanan varyans yaklaşık %5.8 artış göstermiştir. Bu artış, aracı değişkenin modele anlamlı katkı sağladığını göstermektedir. Bootstrap yöntemiyle elde edilen dolaylı etki değerinin güven aralığı sıfır içermemektedir ($B = .028$, $BootSE = .005$, %95 GA [0.019 – 0.039]. Bu sonuç, dolaylı etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ve modelde kısmi aracılık bulunduğunu göstermektedir.



Şekil 3 Kaçınan bağlanma ile kırılgan narsisizm arasındaki ilişkide aynalanma/idealizasyon/ikizliğe yaklaşmanın aracı rolü.

Çizelge 5 Kaçınan Bağlanma ile Kırılgan Narsisizm Arasında İdealizasyon/İkizlikten Kaçınmanın Aracılık Rolü

Etki	B (Std. Hata)	β	t	p	%95 Güven Aralığı (Alt Sınır- Üst Sınır)
Kaçınan Bağlanma → İdealizasyon (a yolu)	.148 (.023)	.288	6.583	.000***	.104 - .193
İdealizasyon → Kırılgan Narsisizm (b yolu)	.078 (.016)	.222	4.761	.000***	.046 - .110
Kaçınan Bağlanma → Kırılgan Narsisizm (c yolu)	.115 (.008)	.535	13.845	.000***	.098 - .131
Kaçınan Bağlanma → Kırılgan Narsisizm (c' yolu)	.103 (.008)	.479	12.181	.000***	.086 - .120
Dolaylı Etki (a*b)	.012 (.003)	.054			Bootstrap: .006 - .019

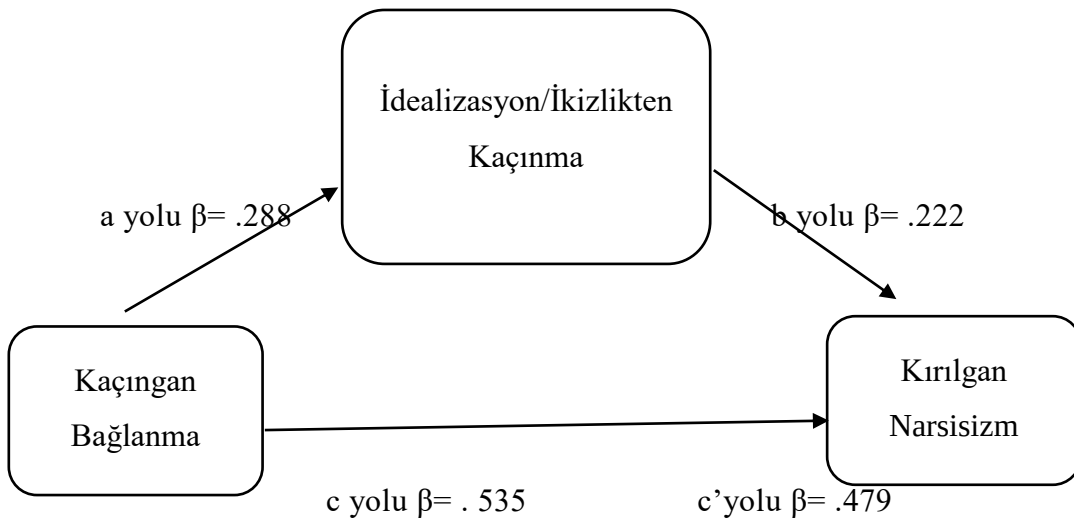
p < .001

Kaçınan bağlanmanın kırılğan narsisizm üzerindeki toplam etkisi incelendiğinde, bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir ($R^2 = .286$, $F_{(1-478)} = 191.677$, $p < .001$; $\beta = .535$, $B = .115$).

Aracı değişken olan idealizasyon/ikizlikten kaçınmanın rolü incelendiğinde, kaçınan bağlanmanın idealizasyon/ikizlikten kaçınma üzerinde anlamlı pozitif bir etkisi olduğu görülmüştür ($\beta = .288$, $B = .148$, $t = 6.583$, $p < .001$). Aynı şekilde, idealizasyon/ikizlikten kaçınmanın da kırılğan narsisizmi anlamlı ve pozitif yönde yordadığı bulunmuştur ($\beta = .222$, $B = .078$, $t = 4.761$, $p < .001$).

İdealizasyon/ikizlikten kaçınmanın modele dahil edilmesiyle, regresyon modeli anlamlılığını korurken ($F_{(2-477)} = 111.514$, $p < .001$), kaçınan bağlanmanın kırılğan narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi de anlamlı kalmıştır ($\beta = .479$, $B = .103$, $t = 12.181$, $p < .001$). Modelin açıklanan varyansı $R^2 = .319$ 'a yükselmiş olup, idealizasyon/ikizlikten kaçınmanın eklenmesiyle yaklaşık %3.3'lük bir artış gözlenmiştir. Bu artış, aracı değişkenin modele anlamlı bir katkı sağladığını düşündürmektedir.

Bootstrap analizi sonuçlarına göre, dolaylı etkinin %95 güven aralığı sıfırı içermemektedir ($B = .012$, $BootSE = .003$, %95 GA [.006 – .019]). Dolaylı etkinin anlamlı olması, idealizasyon/ikizlikten kaçınmanın kaçınan bağlanma ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide etkili bir aracı değişken olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, modelde kısmi aracılık olduğunu desteklemektedir.



Şekil 4 Kaçınan bağlanma ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide idealizasyon/ikizlikten kaçınmanın aracı rolü.

Çizelge 6 Kaçınan Bağlanma ile Kırılğan Narsisizm Arasında Aynalanmadan Kaçınmanın Aracılık Rolü

Etki	B (Std. Hata)	β	t	p	%95 Güven Aralığı (Alt Sınır- Üst Sınır)
Kaçınan Bağlanma → Aynalanmadan Kaçınma (a yolu)	-.127 (.014)	-.377	-8.892	.000***	-.155 - -.099
Aynalanmadan Kaçınma → Kırılğan Narsizm (b yolu)	-.033 (.027)	-.071	-1.258	.209	-.086 - .019
Kaçınan Bağlanma → Kırılğan Narsizm (c yolu)	.115 (.008)	.535	13.845	.000***	.098 - .131
Kaçınan Bağlanma → Kırılğan Narsizm (c' yolu)	.110 (.009)	.512	12.358	.000***	.093 - .128
Dolaylı Etki (a*b)	.004 (.003)	.019			Bootstrap: -.002 - .011

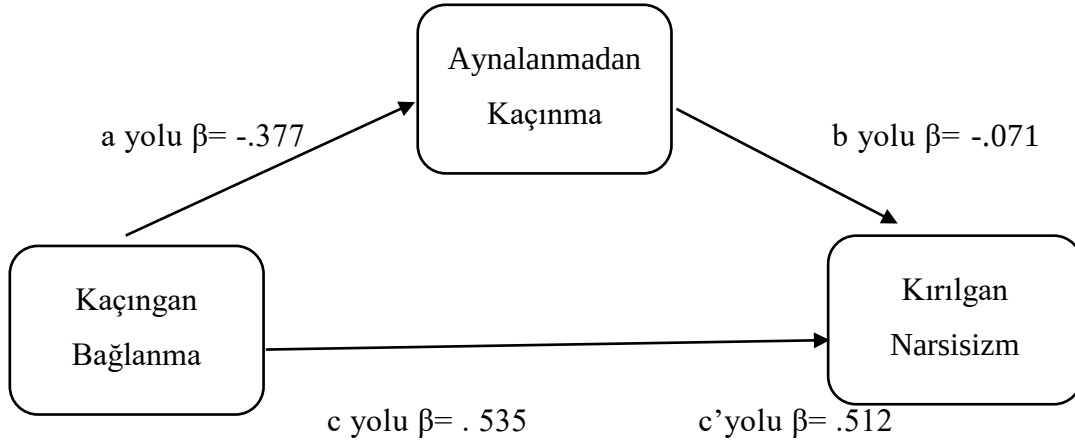
*** p < .001

Kaçınan bağlanma değişkeninin kırılğan narsisizm üzerindeki toplam etkisi incelendiğinde, bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir ($R^2 = .286$, $F_{(1-478)}=191.677$, $p<.001$; $\beta = .535$, $B = .115$).

Aracı değişken olan aynalanmadan kaçınmanın rolü incelendiğinde, kaçınan bağlanmanın aynalanmadan kaçınma üzerinde anlamlı negatif bir etkisi olduğu görülmüştür ($\beta = -.377$, $B = -.127$, $t = -8.892$, $p < .001$). Ancak, aynalanmadan kaçınmanın kırılğan narsisizm üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\beta = -.071$, $B = -.033$, $t = -1.258$, $p = .209$).

Aynalanmadan kaçınma aracı değişken olarak modele dâhil edildiğinde, regresyon modeli anlamlılığını korumuştur ($F_{(2-477)}=96.747$, $p<.001$). Kaçınan bağlanmanın kırılğan narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi de anlamlı kalmıştır ($\beta = .512$, $B = .110$, $t = 12.358$, $p < .001$). Modelin açıklanan varyansı $R^2 = .289$ 'a yükselmiş olup, aynalanmadan kaçınmanın eklenmesiyle yaklaşık %0.3'lük küçük bir artış gözlenmiştir.

Bootstrap analizi sonuçlarına göre, dolaylı etkinin %95 güven aralığı sıfırı içermektedir ($B = .004$, $BootSE = .003$, %95 GA [-.002 – .011]). Dolaylı etkinin güven aralığının sıfırı içermesi, aynalanmadan kaçınmanın kaçınan bağlanma ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide anlamlı bir aracı rol oynamadığını göstermektedir. Bu bulgular, bu modelde anlamlı bir aracılık etkisinin olmadığını düşündürmektedir.



Şekil 5 Kaçınan bağlanma ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide aynalanmadan kaçınmanın aracı rolü.

C. Ek Analizler

Çizelge 7 Yaş ile Değişkenler Arasındaki İlişkiler

	KNÖ	KB	AİİY	İİK	AK
Yaş	-.045	-.148**	-.069	-.056	.088

KNÖ= Kırılğan narsisizm ölçeği, KB= Kaçınan bağlanma, AİİY= Aynalanma İdealizasyon İkizliğe yaklaşma,

İİK= İdealizasyon İkizlikten kaçınma, AK= Aynalanmadan kaçınma

**p< .01

Katılımcıların yaşları ile kırılğan narsisizm puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($r = -0.45$, $p > .05$).

Katılımcıların yaşları ile kaçınan bağlanma puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır ($r = -.148$, $p > .05$). Bu bağlamda katılımcıların yaşları arttıkça kaçınan bağlanma puanlarının azalmaktadır.

Katılımcıların yaşları ile kendiliknesnesi ihtiyaçlarının alt boyutları olan aynalama, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma puanları ($r = -0.69$, $p > .05$), idealizasyon ve ikizlikten kaçınma puanları ($r = -0.56$, $p > .05$) ve aynalanmadan kaçınma puanları ($r = -0.88$, $p > .05$) arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Çizelge 8 KNÖ, KB, AİİY, İİK ve AK Puan Ortalamalarının Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Gruplar t-testi Sonuçları

Değişkenler	N	Kadın		Erkek		$t_{(478)}$	p	Cohen's d
		$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS			
KNÖ	480	21.95	4.55	21.47	4.42	1.14	.254	.11
KB	480	67.60	21.31	61.15	20.01	3.32	.001**	.31
AİİY	480	90.21	18.64	84.75	19.64	3.07	.002**	.29
İİK	480	25.81	10.53	29.23	10.95	-3.43	.001**	-.32
AK	480	21.17	6.89	25.46	6.54	-6.81	.001**	-.64

KNÖ= Kırılğan narsisizm ölçeği, KB= Kaçınğan bağlanma, AİİY= Aynalanma İdealizasyon İkizliğe yaklaşma, İİK= İdealizasyon İkizlikten kaçınma, AK= Aynalanmadan kaçınma. ** $p < .01$

Katılımcıların kırılğan narsisizm, kaçınğan bağlanma, aynalanma, idealizasyon, ikizliğe yaklaşma, idealizasyon, ikizlikten kaçınma ve aynalanmadan kaçınma puanları ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır. Yürütülen bu analiz sonucuna göre, katılımcıların kırılğan narsisizm puanları ortalamalarının kadın ($\bar{x} = 21.95$) ve erkek ($\bar{x} = 21.47$) gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($t_{(478)} = 1.14$, $p > .05$, $d = .107$).

Katılımcıların kaçınğan bağlanma puanlarının ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($t_{(478)} = 3.32$, $p < .01$, $d = .310$). Bu farklılık kadınların kaçınğan bağlanma puanları ortalamalarının ($\bar{x} = 67,60$), erkeklerin kaçınğan bağlanma puanları ortalamalarından ($\bar{x} = 61,15$) daha yüksek olmasından ötürü kaynaklanmaktadır.

Katılımcıların aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma puanlarının ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($t_{(478)} = 3.07$, $p < .01$, $d = .287$). Bu farklılık kadınların aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma puanları ortalamalarının ($\bar{x} = 90,21$), erkeklerin aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma puanları ortalamalarından ($\bar{x} = 84,75$) daha yüksek olmasından ötürüdür. Katılımcıların idealizasyon ve ikizlikten kaçınma puanlarının ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($t_{(478)} = -3.43$, $p < .01$, $d = -.320$). Bu farklılık erkeklerin idealizasyon ve ikizlikten kaçınma puan ortalamalarının ($\bar{x} =$

29.23), kadınların idealizasyon ve ikizlikten kaçınma puan ortalamalarından ($\bar{x} = 25.81$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Katılımcıların aynalanmadan kaçınma puanlarının ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($t_{(478)} = -6.81, p < .01, d = -.635$). Bu farklılık erkeklerin aynalanmadan kaçınma puan ortalamalarının ($\bar{x} = 25.46$), kadınların aynalanmadan puan ortalamalarından ($\bar{x} = 21.17$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 9 KNÖ, KB, KNİE Puan Ortalamalarının Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına ilişkin ANOVA Sonuçları

	Medeni Durum	n	x	ss	F	p	n ²	Fark
Kırılğan Narsizm	Evli	112	21.95	4.55	2.34	.098	0.010	2>1,3
	Bekar	260	21.47	4.42				
	İlişkisi var	108	22.00	4.00				
Kaçınğan Bağlanma	Evli ¹	112	61.15	21.31	15.33	.000***	0.060	
	Bekar ²	260	67.60	20.01				
	İlişkisi Var ³	108	58.40	19.80				
Aynalanma, İdealizasyon ve İkizliğe Yaklaşma	Evli	112	90.21	18.64	0.82	.441	0.003	
	Bekar	260	84.75	19.64				
	İlişkisi var	108	89.00	20.00				
İdealizasyon ve İkizlikten Kaçınma	Evli ¹	112	25.81	10.53	4.69	.010*	0.019	
	Bekar ²	260	29.23	10,95				
	İlişkisi Var ³	108	26.50	11.00				
Aylanmadan Kaçınma	Evli	112	21.17	6.89	1.54	.215	0.006	
	Bekar	260	25.46	6.54				
	İlişkisi var	108	22.30	6.70				

* $p < .05$, *** $p < .001$

Katılımcıların kırılğan narsisizm, kaçınğan bağlanma ve aynalanma, idealizasyon, ikizliğe yaklaşma, idealizasyon, ikizlikten kaçınma ve aynalanmadan kaçınma puanları ortalamalarının medeni duruma göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yürütülen bu analiz sonucuna göre, katılımcıların kırılğan narsisizm puanları ortalamalarının evli ($\bar{x} = 21.95$), bekar ve ilişkisi olmayan ($\bar{x} = 21.47$) ve ilişkisi var ($\bar{x} = 22.00$) medeni durum gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($F_{(2-477)} = 2.34, p > .05, \eta^2 = .010$).

Katılımcıların aynalanma/idealizasyon/ikizliğe yaklaşma puanları ortalamalarının ortalamalarının evli ($\bar{x} = 21.95$), bekar ve ilişkisi olmayan ($\bar{x} = 21.47$) ve ilişkisi var ($\bar{x} = 22.00$) medeni durum gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($F_{(2-477)} = 0.82$, $p = .441$, $\eta^2 = .003$). Katılımcıların aynalanmadan kaçınma puanları ortalamalarının evli ($\bar{x} = 21.95$), bekar ve ilişkisi olmayan ($\bar{x} = 21.47$) ve ilişkisi var ($\bar{x} = 22.00$) medeni durum gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($F_{(2-477)} = 1.54$, $p = .215$, $\eta^2 = .006$).

Katılımcıların idealizasyon ve ikizlikten kaçınma puanları ortalamalarının medeni durum gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür ($F_{(2-477)} = 4.69$, $p < .05$, $\eta^2 = .019$). Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için post hoc analizi yapılmıştır. Yürütülen Tukey post hoc analizi sonucuna göre bu farklılığın bekar ve ilişkisi olmayanların idealizasyon ve ikizlikten kaçınma puanları ortalamasının ($\bar{x}=29.23$) evlilerin ($\bar{x}=25.81$) ve ilişkisi olanların ($\bar{x}=26.50$) ortalamasından yüksek olmasından kaynaklandığı görülmektedir. Katılımcıların kaçınan bağlanma puanları ortalamalarının medeni durum gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür ($F_{(2-477)} = 15.33$, $p < .001$, $\eta^2 = .060$). Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için post hoc analizi yapılmıştır. Yürütülen Tukey post hoc analizi sonucuna göre bu farklılığın bekar ve ilişkisi olmayanların kaçınan bağlanma puanları ortalamasının ($\bar{x}=67.60$), evlilerin ($\bar{x}=61.15$) ve ilişkisi olanların ($\bar{x}=58.40$) puan ortalamasından yüksek olmasından kaynaklandığı görülmektedir.

V.TARTIŞMA

Araştırmanın ilk aracılık hipotezi olan “kaçıngan bağlanma ile kırılğan narsisizm arasında aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma ihtiyacının aracı rolü vardır” H_1 hipotezi test edilmiş ve desteklenmiştir. Bu sonuca göre kaçıngan bağlanma, kırılğan narsisistik özellikleri kayda değer düzeyde yordamış ve kaçıngan bireylerin daha yüksek düzeyde kırılğan narsisizm sergilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Literatürde bu bulguyu destekleyen çeşitli araştırmalar da mevcuttur (Brennan and Shaver, 1998; Dickinson and Pincus, 2003; Ellina and Parpottas, 2023; Smolewska and Dion, 2005). Ayrıca Kendiliknesnesi ihtiyaçları envanterinin “yaklaşma ihtiyacı” boyutunun (aynalanma, idealizasyon ve ikizlik ihtiyaçlarına yaklaşma) kaçıngan bağlanma ile pozitif ilişki gösterdiği saptanmıştır. Bu yaklaşma eğilimi alt boyutu aynı zamanda kırılğan narsisizmi tek başına pozitif yönde yordamakta olup bireyin kendiliknesnesi ihtiyaçlarına yönelik yaklaşma yönelimi arttıkça kırılğan narsisistik eğilimlerinin de arttığına işaret etmektedir. Son olarak, yapılan aracılık analizi ile kaçıngan bağlanma ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma eğiliminin kısmi aracılık rolü oynadığı ortaya konmuştur. Bu bulgu, kaçıngan bağlanmanın kırılğan narsisizm üzerindeki etkisinin bir bölümünün, bireyin kendiliknesnesi ihtiyaçlarına yaklaşma eğilimi aracılığıyla gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Literatürde bu üç değişkenin doğrudan aracılık ilişkisine bakıldığı bir başka çalışmaya rastlanmamış olup kavramların birbirleriyle olan ilişkisine odaklanıldığı göze çarpmaktadır. Bu çalışmadaki kısmi aracılığın nedeni ise şu şekilde açıklanabilir: Özellikle aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yönelik ihtiyaçlar doyurulmadığında, birey bu eksikliği bastırmak amacıyla bağımsızlığını ön plana çıkaran savunmalar geliştirebilmekte fakat içten içe onaylanma, güçlü bir figürle özdeşim kurma ve benzerlik üzerinden aidiyet hissetme ihtiyacını sürdürmektedir (Banai et al., 2005; Kohut, 1971). Bu durum, kaçıngan bağlanan bireylerin yüzeyde ilişkilere mesafeli durmasına rağmen, aslında kırılğan narsisistik yapılarında derin bir onay ve kabul açlığı

barındırmalarına yol açar (Pincus and Roche, 2011). Dolayısıyla, kaçınan bağlanma ile kırılğan narsisizm arasındaki bağlantının aynalanma, idealizasyon ve ikizlik ihtiyaçları aracılığıyla kısmen açıklanabiliyor olması, bu ihtiyaçların örtük bir açlık olarak bireyin içsel dünyasında etkisini sürdürmesiyle ilişkilendirilebilir. Bu üç temel ihtiyacın karşılanmaması, bireyin benlik bütünlüğünü tehdit eden bir eksiklik hissi yaratırken; birey, bu açığı kırılğan narsisistik savunmalarla telafi etmeye çalışmakta ancak aynı zamanda ilişkilerden geri durarak bu ihtiyaçlarını dolaylı yollardan sürdürmektedir (Akça, 2017; Marmarosh and Mann, 2014).

Yapılan bu araştırmada “kaçınan bağlanma ile kırılğan narsisizm arasında idealizasyon ve ikizlikten kaçınma ihtiyacının aracı rolü vardır” H₂ hipotezi test edilmiş ve hipotez desteklenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, kaçınan bağlanma eğilimi yüksek bireylerin, başkalarını idealleştirmekten ya da onlarla benzerlik temelli yakın ilişkiler kurmaktan daha fazla kaçınma eğiliminde oldukları saptanmıştır. Bu kaçınma eğiliminin ise, kırılğan narsisizm üzerinde artırıcı bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde yapılan aracılık analizinde, kaçınan bağlanmanın kırılğan narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi devam etmekle birlikte, dolaylı etki (kaçınan bağlanma → idealizasyon/ikizlikten kaçınma → kırılğan narsisizm) de istatistiksel olarak anlamlıdır. İdealizasyon ve ikizlikten kaçınmanın, kaçınan bağlanma ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü göstermesi, Kohut’un (1971) kendilik psikolojisi kuramına dayanmaktadır. Kohut’a göre, bireyin güçlü figürlerle özdeşim kurma ve benzer bir başkasıyla aidiyet geliştirme ihtiyaçları erken dönemde karşılanmadığında, bu eksiklik hem bastırılır hem de içsel bir açlık olarak sürer. Kaçınan bağlanmaya sahip bireyler, bu ihtiyaçlarını inkâr ederek ilişkilerde mesafe koyarken aslında doyurulamayan bu ihtiyaçlar kırılğan narsisistik yapıyı besler (Banai et al., 2005). Dolayısıyla, idealizasyon ve ikizlikten kaçınma, bireyin hem kaçınan bağlanma eğilimlerini sürdürmesine hem de kırılğan narsisistik savunmalarını güçlendirmesine aracılık eden bir dinamik olarak ortaya çıkmaktadır (Marmarosh and Mann, 2014).

Bu çalışmada hem yaklaşma (aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma) hem de kaçınma (idealleştirme ve ikizlikten kaçınma) yönelimli kendiliknesesi ihtiyaçlarının kaçınan bağlanma ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide aracılık

rolü oynaması, ilk bakışta çelişkili görünse de kuramsal açıdan anlamlıdır. Kaçınan bağlanmaya sahip bireyler, kırılgan narsisistik özellikleri nedeniyle benlik bütünlüklerini destekleyecek onay, idealleştirecek figür ve ikizlik ilişkilerine yönelme eğilimi gösterirken, aynı zamanda reddedilme, hayal kırıklığı ve incinme olasılığından kaçınma eğilimini de sürdürebilirler (Pincus and Roche, 2011). Kohut'un (1971, 1977) kendilik psikolojisi yaklaşımına göre, çocuklukta yeterince karşılanmamış kendiliknesnesi ihtiyaçları, yetişkinlikte hem bu ihtiyaçların yoğun biçimde aranmasına hem de olası yeniden yaralanmalardan korunmak amacıyla ilişkilerden uzak durmaya yol açabilir. Benzer şekilde bağlanma kuramı çerçevesinde kaçınan bağlanma, bağlanma sistemini bastırır da tamamen devre dışı bırakmaz; stres veya narsisistik yaralanma anlarında hem yakınlık arayışı hem de mesafe koyma stratejileri bir arada etkinleşebilir (Mikulincer and Shaver, 2010). Bu bağlamda, araştırmada her iki hipotezin de doğrulanması, kaçınan bağlanma ile kırılgan narsisizm arasındaki ilişkide ambivalans (çift yönlü) bir motivasyon yapısının bulunduğunu, bireylerin hem kendilik değerini dışsal onayla düzenleme isteği hem de potansiyel incinmelerden korunma ihtiyacının eş zamanlı olarak devrede olabileceğini düşündürmektedir.

Araştırmanın son aracılık hipotezi olan “kaçınan bağlanma ile kırılgan narsisizm arasında aynalanmadan kaçınma ihtiyacının aracı rolü vardır” H₃ hipotezi test edilmiş ancak hipotez desteklenmemiştir. Elde edilen sonuçlar, kaçınan bağlanmanın kırılgan narsisizm üzerindeki etkisinin büyük ölçüde doğrudan sürdüğünü, aynalanmadan kaçınmanın ise bu ilişkiye anlamlı bir katkı sağlamadığını ortaya koymuştur. Bu bulgu, Kohut'un (1971) kendilik psikolojisi perspektifi dikkate alındığında dikkat çekicidir. Kohut, bireyin benlik bütünlüğünün gelişimi için aynalanma ihtiyacının karşılanmasının kritik olduğunu vurgulamakla birlikte, kaçınan bağlanmaya sahip bireylerin bu ihtiyacı bastırarak veya inkâr ederek ilişkilerde mesafe koruma eğilimi geliştirebildiklerini belirtmiştir (Banai et al., 2005). Örneğin Besser ve Priel (2010), kırılgan narsisistik bireylerin eleştiriye karşı yüksek duyarlılık geliştirdiğini ve bu bireylerin özellikle onaylanma ihtiyaçlarını inkâr ederek ilişkilerde mesafeli ve savunmacı tutumlar sergilediklerini bildirmişlerdir. Benzer şekilde, Dickinson ve Pincus (2003) kırılgan narsisizmin, bireylerin derin bir onaylanma ve takdir ihtiyacını dışarıdan gizlemelerine rağmen, içsel olarak bu

ihtiyaçlarını yoğun şekilde yaşadıklarını göstermiştir. Bu bağlamda, mevcut çalışmada aynalanmadan kaçınmanın kırılğan narsisizmi anlamlı olarak yordamaması, belki de kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin bu ihtiyaçlarını açıkça ifade etmekten daha fazla kaçındıkları; dolayısıyla kırılğan narsisistik özelliklerin daha örtük, dolaylı ve savunmacı biçimlerde ortaya çıktığı ile açıklanabilir (Pincus and Roche, 2011). Ayrıca literatürde bazı çalışmalar, kırılğan narsisizmin daha çok bağlanma kaygısı ile ilişkili olduğunu ve kaçınan bağlanmanın bu bağlamda sınırlı etkiler gösterdiğini bildirmiştir (Rohmann et al., 2012; Smolewska and Dion, 2005). Bağlanma stillerinin alt türleri açısından değerlendirildiğinde, korkulu-kaygılı bireylerin, dışarıdan mesafeli bir tutum sergileseler dahi, içten içe yoğun bir aynalanma ve onay ihtiyacını taşıdıkları; buna karşın kayıtsız-kaçınan bireylerin bu ihtiyacı daha fazla inkâr ettikleri bildirilmektedir (Bartholomew and Horowitz, 1991). Dolayısıyla, örneklemdeki bireylerin bağlanma stillerinin ağırlıklı olarak hangi alt türde olduğu, aynalanmadan kaçınmanın bu ilişki üzerindeki rolünü sınırlamış olabilir. Bu çerçevede, elde edilen bulgunun, kaçınan bağlanan bireylerin kırılğan narsisistik ihtiyaçlarını doğrudan değil, daha çok bastırma, inkâr ve savunma mekanizmaları yoluyla dolaylı yollardan sürdürdükleri şeklinde değerlendirilebileceği düşünülmektedir (Cain et al., 2008). Bu durum, kaçınan bağlanmaya sahip bireylerin kırılğan narsisistik özellikleri nedeniyle özsaygılarını koruma ve güçlendirme amacıyla başkalarının onayına yönelme eğilimlerinin, aynalanmadan kaçınma eğiliminden baskın olmasıyla ilişkili olabilir. Dolayısıyla, aynalanmadan kaçınma bu ilişkide aracı değil, süreci zayıflatan veya yönünü değiştiren bir unsur olarak işlev görüyor olabilir. Bu bulgu, kaçınan bağlanma eğiliminin kırılğan narsisizmle ilişkilenmesinde onay arayışının kaçınmadan daha belirleyici olabileceği düşündürmektedir.

Çalışmamızın ilk korelasyon hipotezi olan “kırılğan narsisizm ile kaçınan bağlanma arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır” şeklindeki H₄ hipotezi desteklenmiş olup kırılğan narsisizm ile kaçınan bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Yani, kırılğan narsisistik özellikleri yüksek olan bireylerin kaçınan bağlanma eğilimlerinin de anlamlı biçimde yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Literatürde, elde edilen bu bulguya benzer yönde sonuçlara ulaşan çeşitli

alışmalar mevcuttur. Ellina ve Parpottas (2023), Yunan yetişkinlerle gerçekleştirdikleri güncel bir çalışmada, kırılğan narsisizm puanlarının yüksek olmasının hem bağlanma kaygısı hem de bağlanma kaçınması düzeylerini anlamlı biçimde öngördüğü bildirilmişlerdir. Benzer şekilde narsisizm alanında ölçek geliştirme çalışması yapan Pincus ve arkadaşları (2009), kırılğan narsisizmin düşük kişilerarası güven ve duygusal bağımlılıktan kaçınma ile ilişkili olduğunu rapor etmişlerdir. Ramazanoğlu ve Cicerali (2025) tarafından Türkiye'de yapılan bir çalışmada da kırılğan narsisizm ile bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki saptanmış olup özellikle kaçınan bağlanma ile yüksek ilişkili bir sonuç elde etmişlerdir. Dickinson ve Pincus (2003), narsisizmin alt türlerini inceledikleri bir çalışmada, kırılğan narsisizmin daha çok kaygılı/kararsız veya korkulu/kaçınan bağlanma stiliyle örtüştüğünü raporlamışlardır. Kaçınan bağlanma stilinin temel özelliklerinden biri, bireylerin duygusal yakınlıktan kaçınmaları ve derin bir içsel çatışma ile korkulara sahip olmalarıdır. Bu bağlanma stiline sahip olan bireyler, duygusal bağ kurma konusunda çekingenlik gösterirken, aynı zamanda kendilik değerini dışsal onay yoluyla düzenlemeye daha yatkın, hassas ve savunmasız bir benlik yapısına sahip olabilirler. Dolayısıyla, kaçınan bağlanmanın getirdiği bu duygusal çekingenlik ve kırılğanlık, kırılğan narsisizmle doğrudan ilişkilidir. Ayrıca, kaçınan bağlanmaya bağlı olarak gelişen duygusal mesafe ve içsel savunma mekanizmaları, kırılğan narsisizmin savunmacı yapısıyla örtüşmektedir. Bu durum, bireyin hem dış dünyaya karşı aşırı duyarlılık göstermesine hem de içsel olarak kendisini koruma ihtiyaının artmasına neden olur. Böylece, kaçınan bağlanmanın getirdiği mesafeli duruş, kırılğan narsisizmin temel savunma stratejileriyle birleşerek, aralarındaki pozitif ilişkiyi güçlendirmektedir (Dickinson ve Pincus, 2003; Ellina ve Parpottos, 2023).

Her ne kadar pek çok çalışma kırılğan narsisizm ile kaçınan bağlanma arasında pozitif ilişkiyi desteklese de literatürde bu ilişkiye dair farklı veya karşıt bulgulara rastlanmıştır (Kealy et al., 2015; Set, 2021; Smolewska and Dion, 2005). Bulgulardaki çeşitliliğin sebebi örneklem özellikleri, kullanılan ölçeklerdeki farklılıklar gibi çeşitli çevresel etmenlerden kaynaklı olabilmekle birlikte narsisizmin gelişimi ve doğası hakkında farklı kuramsal yaklaşımlar, bağlanma ile ilişkisine dair farklı vurgulardan kaynaklanabileceği

düşünülmektedir. Bu iki farklı yaklaşım birlikte ele alındığında, kırılğan narsisizmin aslında bağlanma kaygısı ve bağlanma kaçınmasının belli bileşimlerinden doğan karma bir yapısı olduğu sonucuna varılabilir. Dolayısıyla, farklı kuramsal vurgu yapan çalışmalar birbirinden farklı sonuçlar elde etmiş gibi görünse de geniş bir perspektiften bakıldığında bu sonuçlar kırılğan narsisizmin çift yönlü doğasını (hem yakınlık arzusu hem yakınlıktan çekinme paradoksunu) farklı boyutlarıyla yakalamaktadır (Ramazanoğlu ve Cicerali, 2025).

Araştırmanın bir diğer bulgusu olarak kırılğan narsisizm ile kendiliknesnesi ihtiyaçlarının alt boyutları arasındaki ilişkiye dair kurulmuş olan; “kırılğan narsisizm ile aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma ihtiyacı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır; kırılğan narsisizm ile idealizasyon ve ikizlikten kaçınma ihtiyacı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır; kırılğan narsisizm ile aynalanmadan kaçınma ihtiyacı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır” şeklindeki H₅, H₆, H₇ hipotezleri desteklenmiştir. Kırılğan narsisistik özelliklerin farklı düzeylerde kendiliknesnesi ihtiyaçlarıyla anlamlı ilişkiler sergilediği ortaya konmuştur. Buna göre, kırılğan narsizm düzeyi yükseldikçe bireylerin hem aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma ihtiyaçlarının arttığını hem de idealizasyon ve ikizlikten kaçınma ihtiyaçlarının yükseldiğini göstermektedir. Buna karşılık, kırılğan narsisizm düzeyi arttıkça aynalanmadan kaçınma ihtiyacı ise azalmaktadır. Çalışmada öne sürülen bu hipotezleri doğrudan destekleyen bir bulgu olarak Marmarosh ve Mann (2014) tarafından yürütülen psikoterapi sürecinde danışanların kendiliknesnesi ihtiyaçlarını inceleyen bu çalışmada, kırılğan narsisistik eğilimlerin idealizasyon ve ikizlik gereksinimlerini artırdığı, bu bireylerin ise aynalamadan kaçınma eğilimlerinin daha düşük olduğu bildirilmiştir. Bu sonuç, kırılğan narsisizmin duygusal onay arayışıyla paralel seyrettiğini göstermektedir. Ek olarak bu bulguyu destekleyen farklı çalışmalar da literatürde mevcuttur (Banai et al., 2005; Ellina and Parpottas, 2023; Yurduşen ve Gençöz 2018). Bu bulgulara ek olarak Otway ve Vignoles (2006), çalışmalarında kırılğan narsisistik bireylerin reddedilme korkusu ve utanç duygularının yüksek olması nedeniyle başkalarıyla benzerlik temelli ikizlik ilişkileri kurmaktan çekindiklerini ifade etmişlerdir. Bu savunmacı mesafe, bazı örneklerde kırılğan narsisizm ile ikizliğe yaklaşma arasında daha zayıf ya da negatif ilişki bulgusunu açıklamaktadır. Dickinson ve

Pincus (2003) de benzer şekilde kırılğan narsisistik bireylerin duygusal yakınlık kurmak isteseler de bunun beraberinde getirdiği incinme riskinden dolayı mesafeli kalabildiklerini ve bu nedenle özellikle “ikizlik” gibi yoğun özdeşleşme gerektiren ilişkilere mesafeli durabileceklerini vurgulanmışlardır. Bu bağlamda, bizim çalışmamızda olduğu gibi bazı çalışmalarda kırılğan narsisizmin ikizliğe yaklaşma ile zayıf ilişkili bulunması ya da negatif yönde ilişkide olması bu perspektiften açıklanabilir. Özetle, kırılğan narsisizme sahip bireylerin derin duygusal bağ kurma isteği ile reddedilme ve utanç yaşama kaygıları arasında ikilemde kaldıkları sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu içsel çatışma, bireyin onaylanma ve idealize edilecek figür arayışını sürdürmesine rağmen bu ihtiyaçlarını açıkça ifade etmekten çekinmesine neden olabilir (Pincus and Roche, 2011). Özellikle ikizlik gibi yoğun özdeşleşme gerektiren ilişkilerde, kırılğan narsisistik kişilerin daha mesafeli ve çekingen davranışları bu çelişkili yapının doğal bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Kaçınan bağlanma ile kendiliknesnesi ihtiyaçlarının üç alt boyutuyla olan ilişkiye dair kurulmuş olan hipotezler; “kaçınan bağlanma ile aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma ihtiyacı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır; kaçınan bağlanma ile idealizasyon ve ikizlikten kaçınma ihtiyacı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır; kaçınan bağlanma ile aynalanmadan kaçınma ihtiyacı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.” şeklindeki H₈, H₉, H₁₀ hipotezleri desteklenmiştir. Kaçınan bağlanma, aynalanma/ idealizasyon/ ikizliğe yaklaşma ile pozitif yönde, orta düzeyde ilişkilidir. Bu bulgu duygusal yakınlıktan kaçınan bireylerin dahi, başkaları tarafından onaylanma ve değerli hissetme, özdeşim kurulacak bir diğerine ihtiyaç duyma ve kendi değerlerinin başkalarınca fark edilmesini isteme eğilimi taşıyabildiklerini düşündürmektedir. Ek olarak kaçınma hipotezlerine bakıldığında idealizasyon ve ikizlikten kaçınma ile düşük düzeyde pozitif yönde ilişkili olup aynalamadan kaçınma ile ise negatif yönde orta düzeyde ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Lopez ve arkadaşlarının (2013), üniversite öğrencileriyle yaptıkları bir çalışmada kendiliknesnesi ihtiyaçları ile yetişkin bağlanma stillerini incelemiştir. Sonuçlar, kaçınan bağlanma eğiliminin özellikle idealizasyon ve ikizlik ihtiyacından kaçınma tutumlarıyla anlamlı şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Banai ve arkadaşları (2005), kaçınan bağlanma stili gösteren bireylerin, bu tür

ihtiyaçları savunmacı bir biçimde bastırmaya daha yatkın olduklarını, yani başkalarına duygusal olarak yaklaşma konusunda isteksiz olup yakınlıktan korkma ve kendine yetme tutumları sergilediklerini ifade etmektedirler. Bu bulgu, kaçınan bağlanmanın özünde, kişinin başkalarına ihtiyaç duyma hissini reddetme çabasını yansıtabileceğini göstermektedir. Marmarosh ve Mann (2014), tarafından yapılan klinik örneklemedeki çalışmada kaçınan bağlanma stilinin idealizasyon ve ikizlikten kaçınma ihtiyaçlarıyla anlamlı derecede bağlantılı olduğu saptanmıştır. Kaçınan bağlanma, bu klinik örnekleme de danışanların başkalarını idealize etmeye karşı mesafeli durması ve diğerleriyle derin bir benzerlik kurmaktan kaçınması ile paralel seyretmiştir (Marmarosh and Mann, 2014). Bu çalışma ayrıca bağlanma stilinin terapötik ilişki içindeki kendiliknesnesi ihtiyaçlarını anlamada önemli olduğunu, ancak kaçınan bağlanan bireylerin özellikle bu ihtiyaçları bastırma eğilimi nedeniyle terapide güven bağı kurmalarının zorlaşabileceğini öne sürmüştür (Marmarosh and Mann, 2014). Özetle, literatürdeki bulgular mevcut araştırmayı büyük ölçüde desteklemektedir: Kaçınan bağlanma genellikle kendiliknesnesi ihtiyaçlarını bastırma, özellikle de başkalarını yüceltme ve onlarla özdeşleşme gereksiniminden kaçınma ile ilişkilendirilmiştir (Banai et al., 2005; Lopez et al., 2013; Marmarosh and Mann, 2014). Mevcut çalışmada saptanan kaçınan bağlanma – idealizasyondan kaçınma ilişkisinin pozitif yönde olması bu genel tabloyla uyumludur. Bunun yanı sıra, kaçınan bağlanmanın aynalanma ve ikizlik ihtiyaçlarıyla pozitif ilişkisi literatürde doğrudan vurgulanmış olmasa da bazı araştırmalardaki dolaylı bulgularla tutarlıdır. Örneğin, kaçınan bireylerin aynalanma ihtiyacını açıkça reddetseler bile öz değer duygularını korumak için örtük bir onay arayışı içinde olabilecekleri çeşitli kuramsal çalışmalarda dile getirilmiştir (Banai et al., 2005). Literatürdeki farklılaşan sonuçların başat nedeni olarak, ölçme araçlarındaki ve kültürel bağlamlardaki farklılıklar düşünülmektedir. Mevcut araştırmada kullanılan Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanteri'nin Türkçe formu ile yabancı çalışmalarda kullanılan ölçek formları arasında faktör yapısı açısından bazı nüanslar vardır. Yurduşen ve Gençöz (2018), Türkçe uyarlamada orijinal ölçekte ayrı değerlendirilen “aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma” boyutlarının Türk örnekleminde tek bir ihtiyaç faktörü altında birleşebildiğini göstermiştir. Ölçekteki bu yapısal farklılık, kaçınan bağlanma ile belirli alt boyutlar arasındaki ilişkinin güç dengesini etkileyebilir.

Örneğin, aynalanma ve ikizlik ihtiyaçlarının birleşik veya örtüşen biçimde ele alınması, kaçınan bağlanmanın bu karma bileşenle olan ilişkisini orta düzeyde pozitif olarak ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir. Bir diğer sebep olarak, bağlanma stilinin heterojen doğasının çelişkili sonuçlara yol açabileceğidir. Kaçınan bağlanma genellikle tek bir boyut olarak ele alınsa da literatürde “kaygılı-kaçınan (fearful avoidant)” ve “kayıtsız-kaçınan (dismissive avoidant)” gibi alt türler olduğuna dikkat çekilmektedir (Bartholomew and Horowitz, 1991). Ek olarak farklılaşan bulguların bir diğer nedeni olarak da narsisistik savunma mekanizmalarının rolü olduğu düşünülmektedir. Zira Banai ve arkadaşları (2005) tarafından kaçınan bağlanma stilinin, bir tür savunma zırhı olarak kişinin narsisistik yaralanmalardan korunma stratejisi olabileceği belirtilmiştir.

Araştırmada ek analizler kapsamında incelen kırılman narsisizm ile yaş arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Bu bulgu, kırılman narsisizmin borderline özellikler gibi yaşla birlikte kendiliğinden azalan (Lin et al., 2024) bir özellik olmayabileceğini düşündürmekle birlikte örneklemdaki katılımcıların genç yetişkinlerde yoğunlaşmış olmasının da kırılman narsisizm ve yaş arasındaki anlamlı değişimi ortaya koyamamış olabileceğini düşündürmektedir. Kırılman narsisistik eğilimlerin, büyülenmeci narsisizmden farklı olarak daha çok gelişimsel kökenli, içselleştirilmiş ve bağlanma temelli yapılarla ilişkili olduğu, dolayısıyla yaşla birlikte doğal olarak azalmayabileceği bazı çalışmalarda da ifade edilmiştir (Miller et al., 2013; Brown and Zeigler-Hill, 2004). Ayrıca bazı araştırmalar, kırılman narsisizmin yaşla sabit kalabileceğini veya bireysel yaşam olaylarına bağlı olarak artış gösterebileceğini ortaya koymaktadır (Foster, Campbell, and Twenge, 2003). Bu durum, Kohut’un kendilik psikolojisi kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, narsisistik kırılmanlığın yeterince onarılamamış kendilik yapılarından kaynaklandığı ve bu yapının yaşla değişmesinin sınırlı olabileceği düşüncesiyle de örtüşmektedir (Kohut, 197).

Çalışmada kaçınan bağlanma ile yaş arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu durum, bireylerin yaşları ilerledikçe kaçınan bağlanma eğilimlerinde sınırlı bir azalma görülebileceğini düşündürmektedir. Nitekim gelişimsel süreçte artan kişilerarası deneyimlerin ve duygusal olgunlaşmanın, bireylerin yakınlık kurma konusundaki savunmacı eğilimlerini zamanla

azaltılabileceđi bazı arařtırmalarda da ortaya konmuřtur (Foster, et al., 2003). Bizim alıřmamızdaki iliřkinin dūřuk dūzey çıkmasının, örneklemenin genç yetiřkin grupta yođunlařmıř olmasından kaynaklandıđı dūřunlmektedir.

Araştırmada yař ve kendiliknesnesi ihtiyaçlarının alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Bu sonuç, Kohut'un (1971) kendilik yapısının yaşam boyu görece sabit olduğu yönündeki görüşü ile uyumludur. Kohut'a göre, erken çocukluk döneminde yeterince karşılanmayan kendiliknesnesi ihtiyaçları, bireyin i dünyasında süreğen bir duygu olarak varlığını korur ve bireyin gelişimsel aşamalarından bağımsız olarak etkisini sürdürebilir. Nitekim kırılgan narsisistik eğilimlerin de özellikle yetişkinlikte kişilik yapısının nispeten oturduğu dūřnldđnde, yaşla birlikte kayda değer değişiklikler göstermemesi beklenen bir durumdur (Mikulincer and Shaver, 2007). Ayrıca bağlanma örüntülerinin ve narsisistik özelliklerin, bireyin gelişimsel geçmişinden köken alan yapılar olması nedeniyle, yař gibi demografik değişkenlerden ziyade bireyin erken dönem ilişkisel deneyimleriyle daha güçlü biçimde bağlantılı olabileceği öne sürülmüştür (Cain et al., 2008).

Araştırmadaki bir diğer ek analiz bulgusunda ise kırılgan narsisizm puanlarının katılımcıların ilişki durumlarına (evli, bekar ve ilişkisi olmayan, ilişkisi var) göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonuç, kırılgan narsisizmin ilişki statüsünden bağımsız olarak deneyimlendiğine işaret etmektedir. şengül ve arkadaşları (2015) tarafından uyarlanan Kırılgan Narsisizm leği (KN) alışmasında, demografik faktörlerin (rn. medeni durum) kırılgan narsisizm puanları üzerinde anlamlı bir etkisi olduğuuna dair herhangi bir bulgu ne sürmemişlerdir. Benzer şekilde, Elibol ve Tok (2019) tarafından yürütülen araştırmada, bağlanma stilleri ve duygu düzenleme gibi faktörlerin kırılgan narsisizmle daha güçlü ilişkili değişkenler olduklarını ancak ilişki statüsüne dair herhangi bir anlamlı bulguyu raporlamadıkları göze çarpmaktadır. Dickinson ve Pincus (2003) tarafından yürütülen bir çalışmada ise kırılgan narsisizmin daha çok bireyin içsel dinamikleri (rn. reddedilme hassasiyeti, benlik değer) ile ilişkili olduğunu, sosyo-demografik değişkenlerin ise ikincil etkiler taşıyabileceğini ne sürdükleri görülmektedir. Ancak Cain ve diğerleri (2008), kırılgan narsisizm ile ilişki statüsü arasında anlamlı farklar olduğunu savunmaktadır. Kırılgan narsisizm puanlarının evli bireylerde bekar göre daha

düşük olabileceğini, çünkü uzun süreli ilişkilerin duygusal güvenlik sağlayarak narsistik kırılabilirliği azaltabileceğini öne sürmektedirler. Elde edilen bu bulgular arasındaki çeşitliliklerin olası nedenleri arasında çalışmaların örneklem büyüklüğü, kültürel bağlam veya katılımcıların yaş aralığı gibi faktörler ve aynı değişkeni ölçmek amacıyla farklı ölçüm aracının kullanılmış olma ihtimali düşünülebilir. Ek olarak ilişki kalitesi veya bağlanma stilleri gibi ara değişkenlerin de medeni durumun etkisini maskeliyor olabileceği düşünülmektedir. Fossati ve diğerleri (2015), kırılabilir narsisizmin kaçınan bağlanma ile daha güçlü ilişkili olduğunu, dolayısıyla yüzeysel ilişki statüsü verilerinin yetersiz kalabileceğini belirtmektedir.

Araştırmada, katılımcıların ilişki durumlarına (evli, bekar ve ilişkisi olmayan, ilişkisi olan) göre kaçınan bağlanma puanlarında anlamlı farklılıklar tespit edilmiş olup bekar ve ilişkisi olmayan katılımcıların kaçınan bağlanma düzeylerinin evli ve ilişkisi olan bireylere kıyasla daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sümer ve Güngör (1999), Türk örnekleminde yaptıkları bir çalışmada bekarların kaçınan bağlanma eğilimlerinin daha yüksek olduğunu ve bu durumu, ilişki deneyimi eksikliğinin duygusal mesafe kurma davranışını artırmasıyla ilişkilendirmiştir. Mikulincer ve Shaver (2010) da kaçınan bağlanmanın, bireylerin yakın ilişkilerden kaçınarak özerkliklerini koruma eğilimiyle bağlantılı olduğunu ve bu durumun özellikle ilişki deneyimi sınırlı olan bireylerde belirginleştiğini belirtmişlerdir. Feeney ve Noller (1990), bekarların kaçınan bağlanma puanlarının yüksekliğini, ilişki bağlamında reddedilme korkusunun daha yoğun yaşanmasıyla ilişkilendirmişlerdir.

Çalışmadaki ek analiz bulgusu, katılımcıların kendiliknesnesi ihtiyaçları alt boyut puanlarının medeni duruma göre büyük ölçüde benzerlik gösterdiğini, yalnızca belirli bir boyutta gruplar arası fark oluştuğunu ortaya koymuştur. Buna göre “Aynalanma, İdealizasyon ve İkizliğe Yaklaşma” ihtiyacı ve “Aynalanmadan Kaçınma” ihtiyacı bakımından bekar ve ilişkisi olmayan, evli ve ilişkisi olan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Diğer yandan, “İdealizasyon ve İkizlikten Kaçınma” boyutunda medeni duruma göre anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Bekar ve ilişkisi olmayan katılımcıların bu alt boyuttaki puanları, evli olan veya duygusal bir ilişkisi bulunan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu sonuçlar, bekar ve ilişkisi

olmayan bireylerin idealizasyon ve ikizlik ilişkilerine girmekten kaçınma eğilimlerinin evli/ilişkisi olan bireylere kıyasla daha yüksek olduğunu ancak diğer kendiliknesesi ihtiyaçlarında (yaklaşma alt boyutu ve aynalanmadan kaçınma alt boyutu) medeni durum temelinde belirgin bir fark olmadığını ortaya koymaktadır. Bekar ve ilişkisi olmayan bireyler, romantik ilişki içinde olmadıkları için ikizleşme veya idealize etme süreçlerinden daha çok kaçınma eğiliminde olabilirken, uzun süreli ilişki içinde olan ya da evli bireylerde bu ihtiyaçların daha fazla işlevsel hâle gelmesi, kaçınmanın azalmasıyla sonuçlanabilir. Araştırmamızda aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma ihtiyaçlarının medeni duruma göre anlamlı bir fark göstermemesi, Kohut'un kendilik psikolojisi kuramıyla örtüşmektedir. Kohut (1971; 1977), bu üç temel gereksinimin çocuklukla sınırlı olmadığını, bireyin yaşam boyu empatik ilişkilere, idealize edilecek figürlere ve benzerlik temelli yakınlıklara ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Bu ihtiyaçlar yalnızca romantik partnerler yoluyla değil; aile, arkadaş ve diğer sosyal ilişkiler aracılığıyla da karşılanabilmektedir (Kohut, 1984; Ornstein, 2008). Benzer şekilde, Kağıtçıbaşı'nın (1996) kültürlerarası benlik modeli de Türk toplumunda bireylerin duygusal destek ve ait olma gereksinimlerini sosyal çevrelerinden sağlayabildiklerini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, bu ihtiyaçların evli ya da bekar ve ilişkisi olmayan bireylerde benzer düzeyde karşılanabiliyor olması, aralarında anlamlı bir fark görülmemesini kuramsal olarak da açıklamaktadır.

Araştırmada kırılğan narsisizm puanlarının kadın ve erkek katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Kırılğan narsisizm puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığını ortaya koyan çeşitli çalışmalar mevcuttur (Çapraz, 2024; Grijalva et al., 2015; Ponti et al., 2020; Stoeber et al., 2015; Weidmann et al., 2023). Literatürde, bu çalışmanın bulgularıyla örtüşmeyen ve erkeklerin kadınlara kıyasla daha yüksek narsisizm puanlarına sahip olduğunu gösteren araştırmalar da mevcuttur (Twenge and Campbell, 2003 akt.; Wink, 1991). Bu farklılığın olası bir açıklaması, narsisizmin çeşitli alt boyutlarının cinsiyete göre değişkenlik gösterebilmesinden kaynaklanmaktadır. Zira Grijalva ve arkadaşları (2015), büyüklenmeci narsisizmin erkeklerde daha yaygın olduğunu belirtirken, kırılğan narsisizmde bu tür bir cinsiyet farkının daha silik olabileceğini belirtmekle birlikte, kadınların

toplumsal olarak daha fazla onaylanma ve beğenilme ihtiyacına yönlendirilip erkeklerin başarı, güç ve rekabetle özdeşleştirildiğini ve dolayısıyla kadınların kırılgan, erkeklerin ise büyülenmeci narsisizm geliştirmeye daha yatkın olabileceğini de öne sürmüşlerdir. Bu farkın, toplumsal cinsiyet rollerinin içselleştirilmesiyle ilgili olabileceği düşünüldüğü için örneklemin kültürel özelliklerine bağlı olarak her popülasyonda farklı sonuçlar verebileceği düşünülmektedir.

Bu araştırma kapsamında, kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla daha yüksek düzeyde kaçınan bağlanma eğilimleri sergilediği ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Elde edilen bu bulgu, Schmitt'in (2005) 62 farklı ülkede yürüttüğü çok kültürlü araştırmada desteklenmiş olup bazı toplumsal bağlamlarda kadınların kaçınan bağlanma düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Öte yandan, literatürdeki araştırmalar ağırlıklı olarak erkeklerin kaçınan bağlanma düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğunu bildirmektedir (Giudice, 2019; Martins et al., 2018; Mikulincer et al., 2013; Uytun vd., 2013). Giudice (2011) tarafından gerçekleştirilen bir meta-analiz çalışması, genellikle erkeklerin kaçınan bağlanma eğilimlerinin daha baskın olduğunu öne sürmekle birlikte, bu farklılıkların kültürel ve bireysel etkenlere bağlı olarak değişkenlik gösterebileceğini de vurgulamaktadır. Bizim çalışmamızın örneklemindeki kadın katılımcıların, erkek katılımcılardan azımsanamayacak şekilde fazla olması da bu bulgunun literatürdeki genel bulgulardan farklı olmasının bir diğer sebebi olarak düşünülmektedir.

Araştırmadaki ek analiz bulgusu sonucuna göre, kadın katılımcıların aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma ihtiyaçlarının erkek katılımcılardan anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yurduşen ve Gençöz (2018) tarafından geliştirilen Kendiliknesnesi ihtiyaçları envanterinde, aynalanma/idealizasyon/ikizlik ihtiyacı faktörünün, kadınların onay ihtiyacı ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, kadınların bu tür ihtiyaçları daha yoğun deneyimleyebileceğini desteklemektedir. Kadınların toplumsal olarak daha fazla onaylanma ve beğenilme ihtiyacına yönlendirilmesinin de bu farkı destekleyen toplumsal cinsiyet rollerinin bir yansıması olduğu düşünülmektedir.

İdealizasyon ve ikizlikten kaçınma puanlarında ise erkekler, kadınlara kıyasla anlamlı olarak daha yüksek puan almıştır. Bu araştırmadan elde edilen

bulguya benzer olarak Dündar (2022) de Türkiye’de 18-60 yaş yetişkinlerden oluşan bir örnekleme erkeklerin “idealizasyondan ve ikizlikten kaçınma” ihtiyacı puanlarını kadınlardan anlamlı derecede yüksek bulmuştur. Kohut’un kuramına dayalı klinik literatürde de erkeklerin narsisistik gereksinimlerini dışa vururken yakın ilişki ve benzerlik (ikizlik) ihtiyaçlarını kabul etmeme eğiliminde olmalarının daha sık rastlanan bir durum olduğu ileri sürülmektedir (Morf and Rhodewalt, 2001, akt.; Grijalva et al., 2015).

Kendiliknesnesi ihtiyaçları envanterinin son alt boyutu olan “aynalanmadan kaçınma” ihtiyacı puanlarında da bu çalışmada, erkekler kadınlardan anlamlı düzeyde daha yüksek ortalamaya sahiptir. Araştırmamızdaki bulguyu destekleyen güncel bir çalışma olarak Dündar (2022) tarafından yapılan çalışmada Türkiye’deki yetişkinlerin oluşturduğu bir örnekleme erkeklerin, aynalanma ihtiyacından kaçınma eğilimini kadınlardan anlamlı düzeyde daha fazla gösterdiği bulgusunu elde etmiştir. Benzer şekilde, Tolmacz ve arkadaşlarının (2021) yürüttüğü bir çalışmada da erkekler aynalanmadan kaçınma puanlarında kadınlardan anlamlı derecede daha yüksek puanlar almışlardır. Bu çalışmalar, erkeklerin kendiliklerini doğrulayacak aynalama ihtiyaçlarından uzak durma eğiliminin kadınlara göre daha belirgin olabileceğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada kendiliknesnesi ihtiyaçlarının alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı farklılar olduğuna dair elde edilen bulgulara ek olarak bu değişkenlerle yapılan farklı çalışmalarda kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı farklılar olmadığına dair bulgular da mevcuttur: Banai ve arkadaşları (2005) tarafından geliştirilen “self-object needs inventory” ölçeğinin beş boyutu üzerinde kadın ve erkek puanları arasında hiçbir anlamlı fark bulunamamıştır. Yani, orijinal ölçekte erkekler ve kadınların benzer düzeyde kaçınmacı eğilimlerde oldukları bildirilmiştir (Banai et al., 2005). Benzer şekilde, kendiliknesnesi ihtiyaçları envanterinin Türkçe uyarlamasını yapan Yurduşen ve Gençöz (2018), ölçeğin faktör yapısını doğrulamış ancak cinsiyet farklılıklarına dair bir bulgu bildirmemiştir. Lopez ve arkadaşları (2013) da yetişkin bağlanma stilleri ile kendiliknesnesi ihtiyaçları arasındaki ilişkileri incelemiş, ancak kadın ve erkek karşılaştırmalarında belirgin bir fark raporlamamışlardır. Bu durum, ilgili alanyazında şimdiye dek cinsiyet temelli bir ayrımın netleşmediğini göstermektedir. Ortaya çıkan çelişkili bulgular,

örneklemelerin demografik ve kültürel özellikleriyle açıklanabilir. Banai ve arkadaşlarının İsrail kökenli genç yetişkin örnekleminde cinsiyet farkı gözlenmezken, Türkiye’de daha geniş bir yaş ve sosyokültürel yelpazede yapılan çalışmada (Dündar, 2022) erkeklerin daha kaçınmacı çıkması, kültürel toplumsal cinsiyet normlarına bağlı olabileceğini düşündürmektedir. Ek olarak erkeklerin toplumsal roller gereği duygusal ihtiyaçlarını bastırma eğiliminde olmaları da bu durumu açıklayabilecek bir diğer etken olarak düşünülmektedir (Grijalva et al., 2015).





VI.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, kaçınan bağlanma ile kırılınan narsisizm arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkide kendiliknesnesi ihtiyaçlarının aracı rolünü incelemiştir. Ek olarak, kaçınan bağlanma, kırılınan narsisizm ve kendiliknesnesi ihtiyaçlarının yaş, cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre farklılıkları da analiz edilmiştir

Bu çalışmada öne sürülen hipotezler, kırılınan narsisizm ve kaçınan bağlanmanın ortak psikodinamik temellerinden hareketle oluşturulmuştur. Kırılınan narsisizme sahip bireylerin, benlik değerlerini sürdürürebilmek için yoğun biçimde dış onay ve aynalanma arayışında oldukları bilinmektedir. Bu nedenle, kendiliknesnesi işlevlerinden aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma ihtiyaçlarıyla pozitif yönde ilişki göstermeleri beklenmiştir. Bununla birlikte, reddedilme ya da incinme korkusu, bu bireylerde aynı ihtiyaçların kaçınma boyutlarıyla da pozitif yönde ilişkilenebilmesine yol açabilmektedir. Yani, bireyler bir yandan idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma arzusu taşıırken diğer yandan bu yakınlaşmalardan uzak durma eğilimi sergileyebilmektedirler. Aynalanmadan kaçınma ile negatif ilişki beklentisinin temelinde ise, kırılınan narsisizmin doğasında yer alan yüksek dış onay bağımlılığı bulunmaktadır. Benzer şekilde, kaçınan bağlanma hipotezleri de ilişkilerde mesafe arayışı ile karşılanmamış kendiliknesnesi ihtiyaçlarının birlikte var olabileceği varsayımına dayanmaktadır. İlk bakışta çelişkili gibi görünen ve aynı örneklem üzerinde destek bulan bazı bulguların, çalışmanın psikodinamik kavramlar temel alınarak yürütülmüş olmasından kaynaklandığı; bu yönüyle araştırmanın, madalyonun iki yüzünü tek bir nicel araştırma kapsamında ortaya koyarak literatüre özgün bir katkı sunduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın sonucu Kohut'un kendilik psikolojisi kuramıyla uyumlu bir şekilde, bireylerin kırılınan narsisistik eğilimlerinin başkalarıyla kurdukları ilişkilerde taşıdıkları onaylanma, benzerlik ve idealize etme ihtiyaçlarına bağlı olarak şekillendiğini göstermektedir. Bu bağlamda, kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip ve kırılınan narsisistik özellikler gösteren bireylerin, terapötik

ilişkide bu bastırılmış ihtiyaçlarıyla çalışabilmesi, özellikle aktarım ilişkilerinde idealizasyon, ikizlik ya da aynalanma temalarının ele alınması faydalı olacaktır. Kaçıngan bağlanma, kırılğan narsisizm ve kendiliknesnesi ihtiyaçları arasında bulunan ilişkilerin ortak etiyolojik faktörler ile şekillenebileceği düşünülmektedir. Özellikle erken dönem bakım veren deneyimlerinde empatik yetersizlikler, mesafeli bağlanma örüntüsü ve yeterince karşılanmamış idealizasyon/aynalanma ihtiyaçları; bu üç yapının ortak zeminini oluşturabilir. Bu noktada terapistin empatik, kabul edici ve duygusal olarak ulaşılabilir bir kendiliknesnesi işlevi görebilmesi; danışanın savunmalarını aşarak bu ihtiyaçlarla temasa geçmesine olanak sağlayabilir. Ayrıca bireyin hem kendi duygularını hem de başkalarının duygusal yanıtlarını anlayabilme kapasitesini geliştirmeye yönelik mentalizasyon temelli yaklaşımların (Bateman and Fonagy, 2013) ya da aktarım dinamiklerini merkeze alan terapötik yöntemlerin (Kernberg, 2006; Pulat, 2019) kullanılmasının da önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonuçları cinsiyet ve medeni duruma göre bazı anlamlı farklar da ortaya koymuştur. Kadınların aynalanma, idealizasyon ve ikizliğe yaklaşma eğilimlerinin daha yüksek olduğu, erkeklerin ise idealizasyon ve ikizlikten kaçınma ile aynalanmadan kaçınma düzeylerinin anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu, cinsiyetin kişilerarası ihtiyaçlara yaklaşımda etkili bir değişken olabileceğine işaret etmektedir. Yaş değişkeni ile çalışmanın temel değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması, bu yapıların zamanla değil, daha çok erken dönem gelişimsel deneyimlerle şekillendiğini düşündürmektedir. Kohut'un (1977) da vurguladığı gibi, bireyin benlik yapısı ve ilişkisel ihtiyaçları, çocukluk dönemindeki yetersiz karşılanmaların izlerini yaşam boyu taşıyabilmektedir.

Çalışmanın verileri öz bildirime dayalı olup bu durum, kaçıngan bağlanma stiline sahip bireylerin ilişkisel ihtiyaçları inkâr etme eğilimleriyle birleştiğinde, bazı sonuçların dışavurulmasını güçleştirmiş olabileceğini düşündürmektedir. Bu nedenle gelecek çalışmalarda, bu ihtiyaçların dışavurumunu engelleyebilecek savunma mekanizmalarının da araştırma sürecine dahil edilmesi veya yapılandırılmış klinik görüşmelere yer verilmesi önerilmektedir. Ek olarak mevcut çalışma, klinik dışı bir örneklem ile yürütülmüştür. Bu nedenle, elde edilen sonuçların klinik örnekleme de sınanması, özellikle kişilik bozuklukları

tanısı almış bireylerle yapılacak çalışmalarda kendiliknesnesi ihtiyaçlarının nasıl işlediğini anlamak adına önemli bir katkı sağlayabilir. Aynı zamanda uzunlamasına tasarlanacak araştırmalarla bu ilişkilerin gelişimsel seyri de daha iyi anlaşılabilir.





VII. KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AINSWORTH, M. D. S. (1973). **The Development of Infant-Mother Attachment**, B. Cardwell ve H. Ricciuti (Ed.), Review of Child Development Research, cilt 3, s. 1-94, Chicago, University of Chicago Press.

AINSWORTH, M. D. S., BLEHAR, M. C., WATERS, E. ve WALL, S. N. (2015). **Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation**, New York, Psychology Press.

BACAL, H. A. (1998). **Optimal Responsiveness: How Therapists Heal Their Patients**, Northvale, Jason Aronson.

BACAL, H. A. ve NEWMAN, K. M. (1990). **Theories of Object Relations: Bridges to Self Psychology**, New York, Columbia University Press.

BOLLAS, C. (1987). **The Shadow of the Object: Psychoanalysis of the Unthought Known**, New York, Columbia University Press.

BOWLBY, J. (1958). **Can I Leave My Baby?**, Londra, National Association for Mental Health.

BOWLBY, J. (1969). **Attachment and Loss: Vol. 1. Attachment**, New York, Basic Books.

BOWLBY, J. (1973). **Attachment and Loss: Vol. 2. Separation, Anxiety and Anger**, New York, Basic Books.

BOWLBY, J. (1988). **A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development**, New York, Basic Books.

BURGER, J. M. (2006). **Kişilik**, İstanbul, Kaknüs Yayınları.

- CORI, J. L. (2018). **Anne'nin Duygusal Yokluğu: Yoksun Kaldığınız Sevgiyi Telafi Etme ve Kendinizi İyileştirme Rehberi**, Çev. B. S. Haktanır, İstanbul, Koridor Yayıncılık.
- FENICHEL, O. (1945). **The Psychoanalytic Theory of Neurosis**, New York - London, W.W. Norton & Company.
- FONAGY, P. ve TARGET, M. (2003). **Psychoanalytic Theories: Perspectives from Developmental Psychopathology**, London, Whurr Publishers.
- FREUD, S. (1910). **A Special Type of Choice of Object Made by Men**, SE, 171.
- FREUD, S. (1914). **Narsizm Üzerine ve Schreber Vakası**, 7. Baskı, Dü. S. M. Tuna, Çev. B. Büyükkal ve S. M. Tura, İstanbul, Metis Yayınları.
- GABBARD, G. (1989). **Two Subtypes of Narcissistic Personality Disorder**, Bulletin of the Menninger Clinic, 53, 527-532.
- GABBARD, G. O. (1994). **Psychodynamic Psychiatry in Clinical Practice, The DSM-IV Edition**, Washington DC, American Psychiatric Press.
- GABBARD, G. O. (2005). **Psychodynamic Psychiatry in Clinical Practice**, 4. Baskı, Washington DC, American Psychiatric Publishing.
- GABBARD, G. O., LITOWITZ, B. E. ve WILLIAMS, P. (2015). **Psikanaliz Temel Kitabı 2**, Çev. B. Güler, B. Helvacıoğlu, K. Kelebekoğlu, M. Arık ve diğerleri, İstanbul, Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları. (Orijinal eser 2012 yılında yayımlanmıştır.)
- GROSSMANN, K. E., GROSSMANN, K. ve WATERS, E. (2005). **Attachment from Infancy to Adulthood: The Major Longitudinal Studies**, New York, Guilford Press.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç. (1996). **Family and Human Development Across Cultures: A View from the Other Side**, Hove, Psychology Press.
- KARASAR, N. (2005). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara, Nobel Yayıncılık.
- KIZILTAN, H. (2006). **Narsisizm ve Psikopatolojisi**, Erişim Tarihi: 20.05.2017.
- KOHUT, H. (1971). **The Analysis of the Self**, New York, International Universities Press.

- KOHUT, H. (1984). **How Does Analysis Cure?**, Ed. A. Goldberg ve P. Stepansky, Chicago, University of Chicago Press.
- KOHUT, H. (1998a). **Kendiliğin Çözümlemesi: Narsisistik Kişilik Bozukluklarının Psikanalitik Tedavisine Sistemli Bir Yaklaşım**, Çev. C. Atbaşoğlu, B. Büyükkal ve C. İşcan, İstanbul, Metis Yayınları. (Orijinal eser 1971’de yayımlandı).
- KOHUT, H. (1998b). **Kendiliğin Yeniden Yapılanması**, Çev. O. Cebeci, İstanbul, Metis Yayınları. (Orijinal eser 1977’de yayımlandı).
- MAHLER, M. S., PINE, F., ve BERGMAN, A. (2012). **İnsan Yavrusunun Psikolojik Doğumu** (C. Babaoğlu, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal eser 1975’te yayımlandı).
- MAIN, M. ve SOLOMON, J. (1990). **Procedures for Identifying Infants as Disorganized/Disoriented During the Ainsworth Strange Situation**, M. T. Greenberg, D. Cicchetti ve E. M. Cummings (Ed.), **Attachment in the Preschool Years**, s. 121-160, Chicago, University of Chicago Press.
- MARTINS, T. C., CANAVARRO, M. C. ve MOREIRA, H. (2018). **Adult Attachment and Dyadic Adjustment: The Mediating Role of Shame, Marital Relationships and Parenting: Intimate Relations and Their Correlates**, ss. 15-30, London, Routledge.
- MASTERSON, J. F. (1993). **The Emerging Self: A Developmental, Self, and Object Relations Approach to the Treatment of the Closet Narcissistic Disorder of the Self**, New York, Brunner/Mazel.
- MIKULINCER, M. ve SHAVER, P. R. (2007). **Attachment in Adulthood: Structure, Dynamics, and Change**, New York, Guilford Press.
- MIKULINCER, M. ve SHAVER, P. R. (2010). **Attachment in Adulthood: Structure, Dynamics, and Change**, New York, Guilford Publications.
- MIKULINCER, M. ve SHAVER, P. R. (2013). **An Attachment Perspective on Loneliness, The Handbook of Solitude: Psychological Perspectives**

- on Social Isolation**, Social Withdrawal, and Being Alone, ss. 34-50, New York, Wiley.
- MILLER, A. (2008). **The Drama of the Gifted Child: The Search for the True Self**, New York, Basic Books.
- MITCHELL, S. A. ve BLACK, M. J. (1995). **Freud and Beyond: A History of Modern Psychoanalytic Thought**, New York, Basic Books.
- MOLLON, P. (2001). **Releasing the Self: The Healing Legacy of Heinz Kohut**, London, Whurr Publishers.
- MORRISON, J. R. (2016). **DSM-5'i Kolaylaştıran Klinisyenler İçin Tanı Rehberi**, s. 518-563, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık.
- ÖZAKKAŞ, T. (2008). **Bütüncül Psikoterapi**, İstanbul, Litera Yayıncılık.
- ÖZAKKAŞ, T. (2015). **Kendilik Psikolojisi (Hamdım Piştim Yandım)**, İstanbul, Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- RONNINGSTAM, E. (2005). **Identifying and Understanding the Narcissistic Personality**, Oxford, Oxford University Press.
- RONNINGSTAM, E. (2012). **Psychoanalytic Theories on Narcissism and Narcissistic Personality**, W. K. Campbell ve J. D. Miller (Ed.), **The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings, and Treatments**, s. 41-55, New Jersey, John Wiley & Sons.
- ROSENFELD, H. (2003). **Impasse and Interpretation: Therapeutic and Anti-Therapeutic Factors in the Psychoanalytic Treatment of Psychotic, Borderline, and Neurotic Patients**, Londra, Routledge.
- SAFRAN, J. D. (2014). **Psikanaliz ve Psikanalitik Terapiler**, Çev. Gonca A., İstanbul, Okuyan Yayınları.
- SCHORE, A. N. (2003). **Duygulanımın Düzenlenmesi ve Kendiliğin Onarımı**, Çev. Ö. Karakaş, İstanbul, Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- STOLOROW, R. D. ve ATWOOD, G. E. (1992). **Contexts of Being: The Intersubjective Foundations of Psychological Life**, Hillsdale, The Analytic Press.

STOLOROW, R. D., ATWOOD, G. E. ve BRANDCHAFT, B. (1994). **The Intersubjective Perspective**, Northvale, Jason Aronson.

STOLOROW, R. D., ATWOOD, G. E. ve ORANGE, D. M. (2002). **Worlds of Experience: Interweaving Philosophical and Clinical Dimensions in Psychoanalysis**, New York, Basic Books.

STONE, M. H. (1998). **Normal Narcissism: An Etiological and Ethological Perspective, Disorders of Narcissism: Diagnostic, Clinical, and Empirical Implications**, ss. 7-28, Washington DC, American Psychiatric Press.

QUINODOZ, J.-M. (2020). **Freud'u Okumak**, Dü. A. G. Küey, Çev. B. Kolbay ve Ö. Soysal, İstanbul, Bağlam Yayıncılık.

MAKALELER

AINSWORTH, M. D. (1963). "The Development of Infant-Mother Interaction Among the Ganda", **Determinants of Infant Behavior**, cilt 3, ss. 67-112.

AINSWORTH, M. D. S. (1978). "The Bowlby-Ainsworth Attachment Theory", **Behavioral and Brain Sciences**, cilt 1, sayı 3, ss. 436-438.

AINSWORTH, M. D. S. (1989). "Attachments Beyond Infancy", **American Psychologist**, cilt 44, sayı 4, ss. 709-716.

AKHTAR, S. (1989). "Narcissistic Personality Disorder: Descriptive Features and Differential Diagnosis", **Psychiatric Clinics of North America**, cilt 12, sayı 3, ss. 505-529.

AKHTAR, S. (2000). "The Shy Narcissist", **Changing Ideas in a Changing World: The Revolution in Psychoanalysis. Essays in Honour of Arnold Cooper**, ss. 111-119.

AKHTAR, S., ve THOMSON, J. A. (1982). "Overview: Narcissistic Personality Disorder", **American Journal of Psychiatry**, cilt 139, sayı 1, ss. 12-20.

- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION. (1980). **Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-III**. Washington, DC.
- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION. (1994). **Diagnostic and statistical manual of mental disorders** (4th ed.), Washington, DC, Author.
- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION. (2013). **Diagnostic and statistical manual of mental disorders** (5th ed.), Washington, DC, American Psychiatric Publishing.
- ARBLE, E. ve BARNETT, D. (2017). "An Analysis of Self: The Development and Assessment of a Measure of Selfobject Needs", **Journal of Personality Assessment**, cilt 99, sayı 6, ss. 608-618.
- BANAI, E., MIKULINCER, M. ve SHAVER, P. R. (2005). "Selfobject Needs in Kohut's Self Psychology: Links With Attachment, Self-Cohesion, Affect Regulation, and Adjustment", **Psychoanalytic Psychology**, cilt 22, sayı 2, ss. 224-260.
- BARTHOLOMEW, K. ve HOROWITZ, L. M. (1991). "Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model", **Journal of Personality and Social Psychology**, cilt 61, sayı 2, ss. 226-244.
- BATEMAN, A. (1998). "Thick- and Thin-Skinned Organizations and Enactments in Borderline and Narcissistic Disorders", **International Journal of Psychoanalysis**, cilt 79, ss. 13-26.
- BERENS, L. V., ve NARDI, D. (1999). The Sixteen Personality Types: Descriptions for Self-Discovery. **Telos Publications**.
- BESSER, A. ve PRIEL, B. (2010). "Grandiose Narcissism Versus Vulnerable Narcissism in Threatening Situations: Emotional Reactions to Achievement Failure and Interpersonal Rejection", **Journal of Social and Clinical Psychology**, cilt 29, sayı 8, ss. 874-902.
- BOWLBY, J. ve ROBERTSON, J. (1952). "A Two-Year-Old Goes to Hospital", **Proceedings of the Royal Society of Medicine**, cilt 46, ss. 425-427.

- BRENNAN, K. A. ve SHAVER, P. R. (1998). "Attachment Styles and Personality Disorders: Their Connections to Each Other and to Parental Divorce, Parental Death, and Perceptions of Parental Caregiving", **Journal of Personality**, cilt 66, sayı 5, ss. 835-878.
- BRENNING, K. ve BRAET, C. (2012). "The Emotion Regulation Model of Attachment: An Emotion-Specific Approach", **Personal Relationships**, cilt 19, sayı 1, ss. 107-123.
- BRETHERTON, I. (1990). "Communication Patterns, Internal Working Models, and the Intergenerational Transmission of Attachment Relations", **Infant Mental Health Journal**, cilt 11, sayı 3, ss. 237-467.
- BRETHERTON, I. (1992). "The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth", **Developmental Psychology**, cilt 28, sayı 5, ss. 759-775.
- BROWN, R. P., ve ZEİGLER-HILL, V. (2004). "Narcissism and the non-equivalence of self-esteem measures: A matter of dominance?" **Journal of Research in Personality**, cilt 38, sayı 6, ss. 585–592.
- CAIN, N. M., PINCUS, A. L. ve ANSELL, E. B. (2008). "Narcissism at the Crossroads: Phenotypic Description of Pathological Narcissism Across Clinical Theory, Social/Personality Psychology, and Psychiatric Diagnosis", **Clinical Psychology Review**, cilt 28, sayı 4, ss. 638-656.
- CAMPBELL, W. K., ve MILLER, J. D. (2011). *The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings, and Treatments*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- COHEN, Z. P. ve FARAJI, H. (2022). "Narsisistik Kişilik Bozukluğu Psikoterapisinde Aktarım ve Karşı Aktarımın İncelenmesi: Bir Gözden Geçirme", **Muhakeme Journal**, cilt 5, sayı 2, ss. 41-55.
- COLLINS, N. L. ve READ, S. J. (1990). "Adult Attachment, Working Models, and Relationship Quality in Dating Couples", **Journal of Personality and Social Psychology**, cilt 58, sayı 4, ss. 644–663.

- ÇEVİK, T. (2024). "Romantik İlişki Yaşayan Bireylerde Bağlanma Stili Açısından İlişki Doyumu ve Bilinçli Farkındalığın İncelenmesi", **ieSBAD**, cilt 4, sayı 1, ss. 85-103.
- DALGAR, G., CIVIL, F., SAVAŞ, E. ve ŞAHİN, A. (2021). "Erken Çocuklukta Bağlanma: John Bowlby ve Mary Ainsworth Açısından İncelenmesi", **Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi**, cilt 5, sayı 1, ss. 85-92.
- DEL GIUDICE, M. (2019). "Sex Differences in Attachment Styles", **Current Opinion in Psychology**, cilt 25, ss. 1-5.
- DEL GIUDICE, M. (2011). "Sex Differences in Romantic Attachment: A meta-analysis", **Personality and Social Psychology Bulletin**, cilt 37(2), ss.193-214.
- DICKINSON, K. A. ve PINCUS, A. L. (2003). "Interpersonal Analysis of Grandiose and Vulnerable Narcissism", **Journal of Personality Disorders**, cilt 17, sayı 3, ss. 188–207.
- EGELAND, B. R., JACOBVITZ, D. ve SROUFE, L. A. (1988). "Breaking the Cycle of Abuse", **Child Development**, cilt 58, sayı 4, ss. 1080–1088.
- ELDOĞAN, D., ve TUNÇEL, E. (2017). "Kırılgan Narsisizm ve Sosyal Kaygı Bozukluğu: Benzerlikler ve Farklılıklar", **Nesne Psikoloji Dergisi**, cilt 5, sayı 11, ss. 426-448.
- FEENEY, J. A. ve NOLLER, P. (1990). "Attachment Style as a Predictor of Adult Romantic Relationships", **Journal of Personality and Social Psychology**, cilt 58, sayı 2, ss. 281.
- FOSSATI, A., FEENEY, J., PINCUS, A., BORRONI, S. ve MAFFEI, C. (2015). "The Structure of Pathological Narcissism and Its Relationships With Adult Attachment Styles: A Study of Italian Nonclinical and Clinical Adult Participants", **Psychoanalytic Psychology**, cilt 32, sayı 3, ss. 403.
- FOSTER, J. D., CAMPBELL, W. K., ve TWENGE, J. M. (2003). "Individual differences in narcissism: Inflated self-views across the lifespan and around the World". **Journal of Research in Personality**, cilt 37, sayı 6, ss. 469–486.

- FRALEY, R. C. ve DAVIS, K. E. (1997). "Attachment Formation and Transfer in Young Adults 'Close Friendships and Romantic Relationships", **Personal Relationships**, cilt 4, sayı 2, ss. 131-144.
- FREUD, S. (1912). "The Dynamics of Transference", **The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud**, cilt 12, ss. 97-108.
- FRIEDEMANN, Y., TOLMACZ, R. ve DORON, Y. (2016). "Narcissism and Concern: The Relationship Selfobject Needs and Narcissistic Symptoms With Healthy and Pathological Concern", **The American Journal of Psychoanalysis**, cilt 76, ss. 71-84.
- GODKIN, L., ve ALLCORN, S. (2009). "Institutional Narcissism, Arrogant Organization Disorder and Interruptions in Organizational Learning", **The Learning Organization**, cilt 16, sayı 1, ss. 40-57.
- GÖK, A. (2021). "Ruh Sağlığı Bozukluklarının İyileştirilmesinde Kendilik Psikolojisi Yaklaşımının Etkililiğinin Sistemik Olarak İncelenmesi", **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, cilt 13, sayı 4, ss. 654-667.
- GRIJALVA, E., NEWMAN, D. A., TAY, L., DONNELLAN, M. B., HARMS, P. D., ROBINS, R. W. ve YAN, T. (2015). "Gender Differences in Narcissism: A Meta-Analytic Review", **Psychological Bulletin**, cilt 141, sayı 2, ss. 261-310.
- GROSCH, W. N. (1994). "Narcissism, Shame, Rage and Addiction", **Psychiatric Quarterly**, cilt 65, sayı 1, ss. 49-63.
- HAMARTA, E. (2004). "Bağlanma Teorisi", **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 14, sayı 1, ss. 53-66.
- HARLOW, E. (2021). "Attachment Theory: Developments, Debates and Recent Applications in Social Work, Social Care and Education", **Journal of Social Work Practice**, cilt 35, sayı 1, ss. 79-91.
- HAZAN, C. ve SHAVER, P. R. (1990). "Love and Work: An Attachment-Theoretical Perspective", **Journal of Personality and Social Psychology**, cilt 59, sayı 2, ss. 270-280.

- HOLTZMAN, N. S., VAZIRE, S., ve MEHL, M. R. (2010). "Sounds Like a Narcissist: Behavioral Manifestations of Narcissism in Everyday Life", **Journal of Research in Personality**, cilt 44, sayı 4, ss. 478-484.
- İLKEY, E., SAMUK, F., TOSUN, M. ve SAVRUN, M. (2002). **Cerrahpaşa Psikiyatri, İstanbul Üniversitesi Yayınları**, sayı 4326.
- KARAAZİZ, M., ve ATAK, İ. E. (2013). "Narsisizm ve Narsisizmle İlgili Araştırmalar Üzerine Bir Gözden Geçirme", **Nesne Psikoloji Dergisi**, cilt 1, sayı 2, ss. 44-59.
- KARAKUŞ, Ö. (2012). "Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Arasındaki İlişki", **Toplum ve Sosyal Hizmet**, cilt 23, sayı 2, ss. 33-46.
- KEALY, D., ve OGRODNICZUK, J. S. (2014). "Pathological Narcissism and the Obstruction of Love", **Psychodynamic Psychiatry**, cilt 42, sayı 1, ss. 101-119.
- KINIK, E. ve ÖZCAN, H. (2020). "Maternal Bağlanmayı Etkileyen Faktörler ve Primiparlarda Maternal Bağlanma Durumu", **Sağlık Profesyonelleri Araştırma Dergisi**, cilt 2, sayı 1, ss. 47-53.
- KOHUT, H. ve WOLF, E. S. (1978). "The Disorders of the Self and Their Treatment: An Outline", **International Journal of Psycho-Analysis**, cilt 59, ss. 413-425.
- KORDI, M., FASANGHARI, M., ASGHARIPOUR, N. ve ESMAILY, H. (2016). "Effect of Guided Imagery on Maternal Fetal Attachment in Nulliparous Women With Unplanned Pregnancy", **Journal of Midwifery and Reproductive Health**, cilt 4, sayı 4, ss. 723-731.
- LINDSAY, B. (2003). "'A 2-Year-Old Goes to Hospital': A 50th Anniversary Reappraisal of the Impact of James Robertson's Film", **Journal of Child Health Care**, cilt 7, sayı 1, ss. 17-26.
- LIN, Y., GUO, Z., ZHOU, Y., WEI, Y., XU, L., TANG, X., WANG, Z., HU, Y., WANG, J., MEI, Y., WU, H., LUO, Y., ve ZHANG, T. (2024). Distribution of self-reported borderline personality disorder traits

- symptoms in a large-scale clinical population. **Frontiers in psychiatry**, cilt 15, 1424966.
- LOPEZ, F. G., SIFFERT, K. J., THORNE, B., SCHOENEECKER, S., CASTLEBERRY, E. ve CHALIMAN, R. (2013). "Probing the Relationship Between Selfobject Needs and Adult Attachment Orientations", **Psychoanalytic Psychology**, cilt 30, sayı 2, ss. 247.
- MAGID, B. ve SHANE, E. (2018). "The Restoration of Selfobject", **Psychoanalysis, Self and Context**, cilt 13, sayı 3, ss. 246-258.
- MAIN, M., KAPLAN, N. ve CASSIDY, J. (1985). "Security in Infancy, Childhood, and Adulthood: A Move to the Level of Representation", **Monographs of the Society for Research in Child Development**, cilt 50, sayı 1–2, ss. 66–104.
- MARMAROSH, C. L. ve MANN, S. (2014). "Patients 'Selfobject Needs in Psychodynamic Psychotherapy: How They Relate to Client Attachment, Symptoms, and the Therapy Alliance", **Psychoanalytic Psychology**, cilt 31, sayı 3, ss. 297.
- MIKULINCER, M. ve SHAVER, P. R. (2003). "The Attachment Behavioral System in Adulthood: Activation, Psychodynamics, and Interpersonal Processes", **Advances in Experimental Social Psychology**, cilt 35, ss. 53-152.
- MILLER, J. D., GENTILE, B., WILSON, L., ve CAMPBELL, W. K. (2013). "Grandiose and Vulnerable Narcissism and the DSM–5 Pathological Personality Trait Model", **Journal of Personality Assessment**, cilt 95, sayı 3, ss. 284-290.
- MOREY, L. C. (1988). "Personality Disorders in DSM-III and DSM-III-R: Convergence, Coverage, and Internal Consistency", **The American Journal of Psychiatry**, cilt 145, sayı 5, ss. 573-577.
- MORSÜNBÜL, Ü. ve ÇOK, F. (2011). "Bağlanma ve İlişkili Değişkenler", **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, cilt 3, sayı 3, ss. 553-570.
- MOSCOVITCH, D. A. (2009). "What Is the Core Fear in Social Phobia? A New Model to Facilitate Individualized Case Conceptualization and

Treatment", **Cognitive and Behavioral Practice**, cilt 16, sayı 2, ss. 123-134.

MOURA-RAMOS, M., SANTOS, T. A. ve CANAVARRO, M. C. (2017). "The Role of Attachment Anxiety and Attachment Avoidance on the Psychosocial Well-Being of Infertile Couples", **Journal of Clinical Psychology in Medical Settings**, cilt 24, sayı 1, ss. 132-143.

OKAY, D. ve CANEL-ÇINARBAŞ, D. (2021). "Kendilik Psikolojisi Yaklaşımı Üzerinden Bir Çekingen Kişilik Olgusunun İncelenmesi", **Nesne Psikoloji Dergisi**, cilt 9, ss. 204-220.

ORNSTEIN, P. H. (2008). "Heinz Kohut's Self Psychology—And Ours: Transformations of Psychoanalysis", **International Journal of Psychoanalytic Self Psychology**, cilt 3, sayı 2, ss. 195-214.

OTWAY, L. J. ve VIGNOLES, V. L. (2006). "Narcissism and Childhood Recollections: A Quantitative Test of Psychoanalytic Predictions", **Personality and Social Psychology Bulletin**, cilt 32, sayı 1, ss. 104-116.

OZAN, E., KIRKPINAR, İ., AYDIN, N., FIDAN, T., ve ORAL, M. (2008). "Narsisistik Kişilik Bozukluğu: Gelişim Süreçleri ve Yaşamı", **RCHP-Review Cases Hypotheses Psychiatry**, cilt 2, ss. 25-37.

PINCUS, A. L., ANSELL, E. B., PIMENTEL, C. A., CAIN, N. M., WRIGHT, A. G. ve LEVY, K. N. (2009). "Initial Construction and Validation of the Pathological Narcissism Inventory", **Psychological Assessment**, cilt 21, sayı 3, ss. 365.

PINCUS, A. L., CAIN, N. M., ve WRIGHT, A. G. (2014). "Narcissistic Grandiosity and Narcissistic Vulnerability in Psychotherapy", **Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment**, cilt 5, sayı 4, ss. 439.

PINCUS, A. L., ve LUKOWITSKY, M. R. (2010). "Pathological Narcissism and Narcissistic Personality Disorder", **Annual Review of Clinical Psychology**, cilt 6, ss. 421-446.

- PINCUS, A. L., ve ROCHE, M. J. (2011). "Narcissistic Grandiosity and Narcissistic Vulnerability", *The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings, and Treatments* (W. K. Campbell ve J. D. Miller, Eds.), ss. 31-40. John Wiley & Sons, Inc.
- PONTI, L., GHINASSI, S. ve TANI, F. (2020). "The Role of Vulnerable and Grandiose Narcissism in Psychological Perpetrated Abuse Within Couple Relationships: The Mediating Role of Romantic Jealousy", **The Journal of Psychology**, cilt 154, sayı 2, ss. 144-158.
- PULVER, S. E. (1970). "Narcissism: The Term and the Concept", **Journal of the American Psychoanalytic Association**, cilt 18, ss. 319-341.
- RAMAZANOĞLU, B. ve CICALI, E. E. (2025). "Kırılgan Narsisizm ile Kaçınan Bağlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, cilt 14, sayı 1, ss. 397-414.
- ROHMANN, E., NEUMANN, E., HERNER, M. J. ve BIERHOFF, H. W. (2012). Grandiose and Vulnerable Narcissism, **European Psychologist**.
- ROMANO, D. M. C. (2004). "A Self-Psychology Approach to Narcissistic Personality Disorder: A Nursing Reflection", **Perspectives in Psychiatric Care**, cilt 40, sayı 1, ss. 20-28.
- RONNINGSTAM, E. (2010). "Narcissistic personality disorder: A current review", **Current Psychiatry Reports**, cilt 12, ss. 68-75.
- RUBIN, R. (1976). "Maternal Tasks in Pregnancy", **Journal of Advanced Nursing**, cilt 1, sayı 5, ss. 367-376.
- RUBIN, R. (1984). "Maternal Identity and the Maternal Experience", **AJN The American Journal of Nursing**, cilt 84, sayı 12, ss. 1480.
- RUSS, E., SHEDLER, J., BRADLEY, R. ve WESTEN, D. (2008). "Refining the Construct of Narcissistic Personality Disorder: Diagnostic Criteria and Subtypes", **American Journal of Psychiatry**, cilt 165, sayı 11, ss. 1473-1481.

- SET, Z. (2021). "Mediating Role of Narcissism, Vulnerable Narcissism, and Self-Compassion in the Relationship Between Attachment Dimensions and Psychopathology", **Alpha Psychiatry**, cilt 22, sayı 3, ss. 147.
- SHAVER, P. R. ve MIKULINCER, M. (2002). "Attachment-Related Psychodynamics", **Attachment & Human Development**, cilt 4, sayı 2, ss. 133-161.
- SHI, L. (2013). "The Association Between Adult Attachment Styles and Conflict Resolution in Romantic Relationships", **The American Journal of Family Therapy**, cilt 31, sayı 3, ss. 143-157.
- SMOLEWSKA, K. ve DION, K. (2005). "Narcissism and Adult Attachment: A Multivariate Approach", **Self and Identity**, cilt 4, sayı 1, ss. 59-68.
- STOEBER, J., SHERRY, S. B. ve NEALIS, L. J. (2015). "Multidimensional Perfectionism and Narcissism: Grandiose or Vulnerable?", **Personality and Individual Differences**, cilt 80, ss. 85-90.
- TAYMUR, İ. ve TÜRKÇAPAR, M. H. (2012). "Kişilik: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi", **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, cilt 4, sayı 2, ss. 154-177.
- TOGASHI, K. (2008). "A New Dimension of Twinship Selfobject Experience and Transference", **International Journal of Psychoanalytic Self Psychology**, cilt 4, sayı 1.
- TOLMACZ, R., FRIEDEMANN, Y., DORON, Y. ve GERBER, Z. (2021). "Narcissism and Concern for Others: A Contradiction in Terms?", **Current Psychology**, cilt 40, ss. 1814-1823.
- TURAN, K. (2022). "Narsisistik Kişilik Bozukluğu ve Psikodinamik Alt Tipleri", **Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi**, cilt 5, sayı 9, ss. 114-129.
- UYTUN, M. Ç., ÖZTOP, D. B. ve EŞEL, E. (2013). "Ergenlik ve Erişkinlikte Bağlanma Davranışının Değerlendirilmesi", **Düşünen Adam Dergisi**, cilt 26, sayı 2, ss. 177-189.
- YAKELEY, J. (2018). "Current Understanding of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder", **BJPsych Advances**, cilt 24, sayı 5, ss. 305-315.

- YILDIZHAN, E. (2017). "Bağlanma Teorisi ve Bağlanma Bozukluklarına Genel Bir Bakış", **Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi**, cilt 22, sayı 1, ss. 66-73.
- YURDUŞEN, S. ve GENÇÖZ, F. (2018). "Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanterinin Türk Toplumundaki Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi", **Klinik Psikoloji Dergisi**, cilt 2, sayı 2, ss. 88-98.
- WINK, P. (1991). "Two Faces of Narcissism", **Journal of Personality and Social Psychology**, cilt 61, sayı 4, ss. 590-597.
- WEIDMANN, R., CHOPIK, W. J., ACKERMAN, R. A., ALLROGGEN, M., BIANCHI, E. C., BRECHEEN, C., CAMPBELL, W. K., GERLACH, T. M., GEUKES, K., GRIJALVA, E., GROSSMANN, I., HOPWOOD, C. J., HUTTEMAN, R., KONRATH, S., KÜFNER, A. C. P., LECKELT, M., MILLER, J. D., PENKE, L., PINCUS, A. L., RENNER, K. H. ... BACK, M. D. (2023). "Age and Gender Differences in Narcissism: A Comprehensive Study Across Eight Measures and Over 250,000 Participants", **Journal of Personality and Social Psychology**, cilt 124, sayı 6, ss. 1277–1298.
- WEI, M., RUSSELL, D. W. ve ZAKALIK, R. A. (2005). "Adult Attachment, Social Self-Efficacy, Self-Disclosure, Loneliness, and Subsequent Depression for Freshman College Students: A Longitudinal Study", **Journal of Counseling Psychology**, cilt 52, sayı 4, ss. 602.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- American Psychological Association. "Attachment", APA Dictionary of Psychology, <https://dictionary.apa.org/attachment>, (Erişim Tarihi: 20.02.2025)
- American Psychological Association. "Narcissism", APA Dictionary of Psychology, <https://dictionary.apa.org/narcissism>, (Erişim Tarihi: 15.12.2024)

Cambridge University Press. “Narcissism”, Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/narcissism>, (Erişim Tarihi: 15.12.2024)

Türk Dil Kurumu. “Narsisizm”, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 15.12.2024)

TEZLER

ARSLAN, E. (2008). Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson’un Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi, (Yayımlanmamış doktora tezi), *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

BÜYÜKÇOLPAN, H. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Nomofobi, Bağlanma Biçimleri, Depresyon ve Algılanan Sosyal Destek, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

DÜNDAR, B. (2022). *The Relationship Between Narcissism, Perceived Maternal Narcissism, Selfobject Needs and Attachment*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İzmir Ekonomi Üniversitesi.

GÖRÜNMEZ, M. (2006). Bağlanma Stilleri ve Duygusal Zeka Yetenekleri, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

ROZENBLATT, S. (2002). In Defence of Self: The Relationship of Self-Esteem and Narcissism to Aggressive Behavior, (Yayımlanmamış doktora tezi), Long Island University, New York.

TEKİNER, B. (2022). Kişilerarası İlişkilerdeki Manipölasyonun Çocukluk Çağı Travmaları, Kendilik Nesnesi İhtiyaçları ve Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri Bağlamında İncelenmesi, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Haliç Üniversitesi.

TUZGÖL, K. (2022). Kendiliknesnesi İhtiyaçlarının Arkadaşlık İlişkileriyle İlişkisinde Ebeveynlik Biçimlerinin Aracılık Rolünün İncelenmesi, (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul Arel Üniversitesi.





EKLER

Ek 1- Gönüllü Bilgilendirme Ve Onam Formu

EK-2 Kişisel Bilgi Formu

EK-3 Kırılgan Narsisizm Ölçeği

EK-4 Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanteri

EK-5 Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri- II (YİYE - II)

Ek 1- Gönüllü Bilgilendirme Ve Onam Formu

Değerli Katılımcı;

Bu araştırma İstanbul Aydın Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Emine Nur Kıyga tarafından Prof. Dr. Esra Yancar DEMİR danışmanlığında yürütülmektedir. Araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına bağlı gerçekleşmektedir. Sizden kimlik bilgilerinize dair herhangi bir bilgi istenmeyecektir. Sorulara verilen yanıtlar gizli tutulacak olup sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir. Elde edilen veriler sadece bilimsel yayınlar için kullanılacaktır. Araştırma sorularının doğru veya yanlış gibi bir cevabı yoktur. Soruları kendinizi ve düşüncelerinizi en iyi yansıtacak şekilde düşünerek yanıtlamaya gayret göstermeniz beklenmektedir. Bu çalışma yaklaşık 15 dakika sürmektedir. Soruları yanıtlarken herhangi bir nedenden dolayı kendinizi rahatsız hissederseniz, çalışmayı istediğiniz zamanda bırakmakta serbestsiniz. Çalışmamıza katıldığınız ve zaman ayırdığınız için şimdiden teşekkür ederim. Anketle veya sonuçlarla ilgili herhangi bir sorunuz için aşağıdaki iletişim adresinden araştırmacıyla temasa geçebilirsiniz.

Emine Nur Kıyga



EK-2 Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Yaşınız

Cinsiyetiniz?

Kadın ()

Erkek ()

Eğitim Durumunuz?

İlkokul mezunu ()

Ortaokul mezunu ()

Lise mezunu ()

Önlisans mezunu

Lisans mezunu ()

Lisansüstü mezunu ()

Gelir Düzeyiniz?

Düşük ()

Orta ()

Yüksek ()

Medeni Durumunuz?

Evli ()

Bekar ve ilişkisi olmayan ()

Boşanmış ()

İlişkisi var ()

Herhangi bir psikiyatrik tanınız var mı?

Evet ()

Hayır ()

Varsa belirtiniz ...



EK-3 Kırılğan Narsisizm Ölçeği

Kırılğan Narsisizm Ölçeği (KNÖ)

Lütfen aşağıdaki soruları, her bir maddenin sizin duygu ve davranışlarınızı ne dereceye kadar tanımladığına karar vererek cevaplandırınız. Altta yazılı derecelendirme ölçeğinden bir rakam seçerek her bir maddenin yanındaki boşluğu doldurunuz.

1 = Hiç tanımlamıyor / Doğru değil / Kesinlikle katılmıyorum

2 = Yansıtmıyor

3 = Ne tanımlıyor ne tanımlamıyor / Kararsızım

4 = Yansıtıyor

5 = Oldukça tanımlıyor / Doğru / Kesinlikle katılıyorum

____ 1. Duygularım, başkalarının alayları veya aşağılayıcı sözleriyle kolayca incinir.

____ 2. Bir mekâna girdiğimde sıklıkla kendimin farkında olur ve başkalarının gözlerinin benim üzerimde olduğunu hissedirim.

____ 3. Diğer insanların sorunları hakkında endişelenmeksizin kendimde yeterince sorun olduğunu hissedirim.

____ 4. Mizaç olarak çoğu insandan farklı olduğumu hissedirim.

____ 5. Sıklıkla başkalarının görüşlerini kişisel olarak yorumlarım.

____ 6. Kendimi kolayca kendi uğraşlarıma kaptırır ve başkalarının varlığını unuturum.

____ 7. Bir gruptaki kişilerin en az biri tarafından takdir edildiğimi bilmezsem, o grupta beraber olmaktan hoşlanmam.

____ 8. Diğer insanlar sorunları için zamanımı ve acılarını paylaşmamı isteyecek bana geldiklerinde içten içe kızgın ya da rahatsız olurum.



EK-4 Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanteri

Lütfen aşağıdaki ifadeleri sizin için en uygun şekilde işaretleyiniz.

(1) Hiç katılmıyorum (2) (3) (4) Kararsızım (5) (6) (7) Tamamen katılıyorum

1. Başarılarım yeterince takdir edilmediğinde incinirim.
2. Benimle aynı durumdaki insanların çevresinde olmak benim için önemlidir.
3. Bir problemim olduğunda deneyimli insanlardan bile öneri almak benim için zordur.
4. Başarılı insanlarla ilişki kurmak benim de başarılı hissetmemi sağlar.
5. Diğer insanların desteğine ihtiyacım yoktur.
6. Benimle benzer problemleri olan insanlarla bir arada olmak istemem.
7. Yaptığım iş takdir edilmediğinde hayal kırıklığına uğrarım.
8. Değerlerimi, fikirlerimi ve aktivitelerimi paylaşacağım insanlar ararım.
9. Saygı duyduğum insanların bile yönlendirmelerini kabul etmeyi zor bulurum.
10. Ünlü insanlara özenirim.
11. Çok az dikkat çektiğim durumlarda işimi yeterince iyi yapamam.
12. Belirli bir yaşam tarzını paylaşan bir grubun parçası olduğumu bilmek bana kendimi iyi hissettirir.
13. Daha deneyimli insanlardan yardım almak zorunda kalmak bana kendimi kötü hissettirir.
14. Bir arkadaşımla aynı durumda olduğumu hissetmek benim için önemlidir.
15. Bir şey yaptığımda diğerlerinin onayına ihtiyaç hissetmem.
16. Bana benzer insanlarla yakın ilişki kurmak beni rahatsız eder.

17. Başarılı insanlardan etkilenirim.
18. Başarılarımla övünmeye ihtiyaç hissetmem.
19. Uzmanların yanındayken kendimi daha iyi hissederim.
20. Bana çok benzeyen insanlarla arkadaş olmayı tercih etmem.
21. Ben ve bir yakınım başkalarına karşı benzer duygular hissettiğimizde kendimi daha iyi hissederim.
22. Benimle benzer fikirleri paylasan bir grubun parçası olmak benim için önemlidir.
23. Başkalarının benim hakkımda düşündüklerini pek önemsemem.
24. Başarılı olduğumu biliyorum, dolayısıyla başkalarının benim hakkımdaki fikirlerine ihtiyaç hissetmiyorum.
25. Benim gibi düşünen ve bana çok benzeyen insanlardan sıkılırım.
26. Bana örnek olacak kişilerin çevresinde olmak benim için önemlidir.
27. Çevremde benimkilere benzer problemlerle baş etmeye çalışan kişiler olduğunda kendimi daha güçlü hissederim.
28. Bana çok benzeyen insanlardan oluşan bir gruba ait olmak benim için zordur.
29. Başarılı hissetmek için başkalarının güvence ve onayına ihtiyaç hissederim.
30. Endişeli ya da stresli olduğumda uzmanlardan 6neri almak fazla yardımcı olmaz.
31. Hayran olduğum insanların çevresinde olmaya çalışırım.
32. İnançları benimkilere çok benzeyen arkadaşlara sahip olmak bana özgüven kazandırır.
33. Başkalarından bolca desteğe ihtiyaç hissederim.

34. Ait olduğum gruplarla gurur duymak benim için zordur.
35. Çoğu zaman büyüklerim/üslerim tarafından yeterince takdir edilmediğimi düşünüyorum.
36. Benim için, üst düzey, “şışaalı” sosyal gruplara ait olmak önemlidir.
37. Başkalarından destek almaya ve cesaretlendirilmeye ihtiyaç hissetmem.
38. Yasam tarzı benimkine çok benzeyen insanların oluşturduğu bir gruba ait olmayı tercih etmem.





EK-5 Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri- II (YİYE - II)

7'li derecelendirme yöntemi:

1 = Hiç katılmıyorum

4 = Ne katılıyorum ne katılmıyorum

7 = Tamamen katılıyorum

Not: Ölçek maddelerindeki “yakın olmak” veya “yakınlaşmak” ifadeleri, partnerinizle duygusal yakınlık kurmak, düşüncelerinizi ve yaşantılarınızı paylaşmak, sarılmak gibi davranışları içermektedir. Maddeler bu tanıma göre cevaplandırılmalıdır.

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Araştırmada ilişkinizde genel olarak neler olduğuyla ilgilenilmektedir. Maddelerde geçen 'birlikte olduğum kişi' ifadesi romantik ilişkide bulunduğunuz kişiyi temsil etmektedir. Eğer şu anda bir romantik ilişkide değilseniz, bir ilişkide olduğunuzu varsayarak yanıtlayınız.

Her bir maddeyi 1 ile 7 arasında derecelendiriniz:

1 = Hiç katılmıyorum, 4 = Kararsızım / fikrim yok, 7 = Tamamen katılıyorum

1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissederim.
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.
6. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.
7. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemsemişim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.

8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.

9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.

10. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.

11. İlişkilerimi kafama çok takarım.

12. Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.

13. Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım.

14. Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.

15. Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.

16. Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.

17. Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.

18. Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmak bana zor gelmez.

19. Romantik ilişkide olduğum kişi kendimden şüphe etmeme neden olur.

20. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.

21. Terk edilmekten pek korkmam.

22. Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.

23. Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğini düşünürüm.

24. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.

25. Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularını sebepsiz yere değiştirirler.

26. Başımdan geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.
27. Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup uzaklaştırır.
28. Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissederim.
29. Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıkça, “gerçek ben”den hoşlanmayacağından korkarım.
30. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır.
31. Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görememek beni öfkeliendirir.
32. Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır.
33. Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım.
34. Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır.
35. Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğumda önemser.
36. Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.



EK-6 Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 25.03.2025-151085



T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü



Sayı : E-88083623-020-151085
Konu : Etik Onayı Hk.

25.03.2025

Sayın Emine Nur KIYGA

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul Komisyonu'nun 20.03.2025 tarihli ve 2025/03 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Dr.Öğr.Üyesi Hüseyin KAZAN
Müdür Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BS4BLJL33P Pin Kodu : 10362

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-aydin-universitesi-ebys?>

Adres : Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL

Telefon : 444 1 428

Web : <http://www.aydin.edu.tr/>

Kep Adresi : iau.yazisleri@iau.hs03.kep.tr

Bilgi için : Sezen Uğur YAĞCI

Unvanı : Yazı İşleri Uzmanı





ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Emine Nur K1yga

Öğrenim Bilgisi

Lisans: Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (2018-2022)

Yüksek Lisans: İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji (2023-2025)

Ulusal Hakemli Dergilerde Yayımlanan Makaleler:

Topaloğlu, Y., ve K1yga, E. (2025). Borderline Kişiliklerin Terapisinde Aktarım, Karşı Aktarım, Yansıtma Özdeşim ve Sağ Beyin. Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi, 8(15), 127-138.

